

Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2007:53

Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan
IT-strategia vuosille 2007-2011

KUVAILULEHTI

Julkaisija Sosiaali- ja terveysministeriö		Julkaisun päivämäärä 1.11.2007	
Tekijät (toimielimestä: toimielimen nimi, puheenjohtaja, sihteeri) Hallinnonalan tietohallinnon koordinointityöryhmä Antero Taimiaho (pj.) Ari Vuorenmaa (siht.) Iiris Sauli (siht.)		Julkaisun laji Strategia	
		Toimeksiantaja Sosiaali- ja terveysministeriö	
		HARE-numero ja toimielimen asettamispäivä (STM002:00/2006) 30.3.2006	
Julkaisun nimi Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan IT-strategia vuosille 2007 - 2011			
Tiivistelmä Tämä STM:n hallinnonalan IT-strategiat on laatuaan ensimmäinen hallinnonalan IT-strategiaa ohjaava asiakirja. Tässä dokumentissa kuvataan hallinnonalatasoisen IT-toiminnan keskeiset linjaukset ja kärkihankkeet, jotka on määritetty tunnistettujen ja priorisoitujen substanssitoiminnan ja IT-toiminnan strategisten muutostekijöiden perusteella. Hallinnonalan IT-toiminnan tehtävänä on varmistaa tietojärjestelmien yhteensopivuus, turvallisuus ja joustavuus sekä tietojen hallittu yhteiskäyttöisyys organisaatorajat ylittävien prosessien näkökulmasta. Tämän lisäksi hallinnonalan tietohallinto kehittää ja ohjaa yhteisiä hallinnonalatasoisia teknologiaratkaisuja ja toimintamalleja. Hallinnonalan IT-toiminnan vuosien 2007-2011 strategiset linjaukset on koottu viiteen painoalueeseen, joita toteutetaan kärkihankkeilla. Painopistealueet ovat: Valtion IT-strategiasta syntyvien muutosten hallinta, IT-toiminnan hyötyjen varmistaminen ja tehokkuuden kehittäminen, tietovarantojen ja tietoaineistojen yhteiskäyttöisyyden ja hyödynnettävyyden kehittäminen, työ- ja asiointiprosessien muutosten tukeminen ja hallinnonalan kehittämishankkeiden tukeminen.			
Asiasanat: IT, strategiat, hallinnonala, tietojärjestelmät, tietoteknologia			
Muut tiedot www.stm.fi > julkaisut			
Sarjan nimi ja numero Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2007:53		ISSN 1236-2115	ISBN 978-952-00-2450-5 (mid.) 978-952-00-2451-2 (PDF)
Kokonaissivumäärä 139	Kieli Suomi	Hinta 17,28 €	Luottamuksellisuus Julkinen
Jakaja Yliopistopainon kirjamyynti, books@yliopistopaino.fi www.yliopistopaino.fi/kirjamyynti PL 4 (Vuorikatu 3 A) 00014 HELSINGIN YLIOPISTO		Kustantaja Sosiaali- ja terveysministeriö	

PRESENTATIONSBLAD

Utgivare Social- och hälsovårdsministeriet		Utgivningsdatum 1.11.2007	
Författare (Uppgifter om organet: namn, ordförande, sekreterare) Koordineringsarbetsgruppen för informationsförvaltningen inom social- och hälsovårdsministeriets förvaltningsområde Antero Taimiaho (ordf.) Ari Vuorenmaa (sekr.) Iris Sauli (sekr.)		Typ av publikation Strategi	
		Uppdragsgivare Social- och hälsovårdsministeriet	
		Projektnummer och datum för tillsättandet av organet (STM002:00/2006) 30.3.2006	
Publikationens titel IT-strategi för social- och hälsovårdsministeriets förvaltningsområde 2007 – 2011			
Referat Denna IT-strategi för social- och hälsovårdsministeriets förvaltningsområde är det första dokumentet för styrning av IT-strategin inom förvaltningsområdet. Dokumentet presenterar de centrala riktlinjerna och spetsprojekten för IT-verksamhet på nivån för förvaltningsområdet. De har definierats på basis av identifierade och prioriterade ändringsfaktorer för den egentliga verksamheten och IT-verksamheten. IT-verksamheten inom förvaltningsområdet har till uppgift att trygga datasystemens kompatibilitet, säkerhet och flexibilitet samt ett behärskat sambruk av information ur ett perspektiv för gränsöverskridande processer. Därtill skall informationsförvaltningen inom förvaltningsområdet utveckla och styra gemensamma teknologiska lösningar och verksamhetsmodeller på nivån för förvaltningsområdet. De strategiska riktlinjerna för IT-verksamheten inom förvaltningsområdet har sammanställts inom fem insatsområden som genomförs genom spetsprojekt. Insatsområdena är: att behärska de förändringar som föranleds av statens IT-strategi, säkerställa nyttan av IT-verksamhet och utveckla dess effektivitet, utveckla sambruket och möjligheterna att utnyttja datalager och informationsmaterial, stöda arbets- och ärendehanteringsprocesserna och stöda utvecklingsprojekten inom förvaltningsområdet.			
Nyckelord datasystem, förvaltningsområde, informationsteknologi, IT-strategi			
Övriga uppgifter www.stm.fi/svenska			
Seriens namn och nummer Social- och hälsovårdsministeriets rapporter 2007:53		ISSN 1236-2115	ISBN 978-952-00-2450-5 (inh.) 978-952-00-2451-2 (PDF)
Sidoantal 139	Språk Finska	Pris 17,28 €	Sekretessgrad Offentlig
Försäljning Universitetstryckeriets bokförsäljning books@yliopistopaino.fi www.yliopistopaino.fi/kirjamyynti PB 4 (Berggatan 3 A) FI-00014 HELSINGFORS UNIVERSITET		Förlag Social- och hälsovårdsministeriet	

DOCUMENTATION PAGE

Publisher Ministry of Social Affairs and Health, Finland		Date 1 November 2007	
Authors Working Group on Coordination of Information Management in the Administrative Sector of the Ministry of Social Affairs and Health Antero Taimiaho (Chair) Ari Vuorenmaa (Secretary) Iiris Sauli (Secretary)		Type of publication Strategy	
		Commissioned by Ministry of Social Affairs and Health	
		Date of appointing the organ (STM002:00/2006) 30 March 2006	
Title of publication IT Strategy for the Administrative Sector of the Ministry of Social Affairs and Health 2007 – 2011			
Summary This IT Strategy for the Administrative Sector of the Ministry of Social Affairs and Health is the first document guiding the IT strategy in this sector. The document describes the major strategies and key projects in IT operations at the level of the administrative sector, which have been defined on the basis of the identified and prioritised strategic change factors for the actual operations and IT operations. The task of the IT operations in the sector is to ensure the compatibility, security and flexibility of the information systems, and a controlled joint use of the information from the perspective of processes across organisational boundaries. Furthermore, the information management in the sector develops and guides joint technological solutions and operational models at the level of the administrative sector. The strategies for IT operations in the sector for the years 2007 – 2011 have been compiled into five priority areas, which are carried out by key projects. The priority areas are the following: management of the changes entailed by the Government's IT strategy, assurance of the benefits of IT operations and development of efficiency, development of the joint use and usability of corporate data and information material, support for work and electronic communication processes, and support for development projects in the administrative sector.			
Key words administrative sector, information systems, information technology, IT, strategies			
Other information www.stm.fi/english			
Title and number of series Reports of the Ministry of Social Affairs and Health 2007:53		ISSN 1236-2115	ISBN 978-952-00-2450-5 (pb) 978-952-00-2451-2 (PDF)
Number of pages 139	Language Finnish	Price 17,28 €	Publicity Public
Orders Helsinki University Print Bookstore books@yliopistopaino.fi , www.yliopistopaino.fi/bookstore P.O. Box 4 (Vuorikatu 3 A) FI-00014 HELSINKI UNIVERSITY, FINLAND		Financier Ministry of Social Affairs and Health	

TIIVISTELMÄ

Tämä STM:n hallinnonalan IT-strategia on laatuaan ensimmäinen hallinnonalan IT-strategiaa ohjaava asiakirja. Tässä dokumentissa kuvataan hallinnonalatasoisen IT-toiminnan keskeiset linjaukset ja kärkihankkeet, jotka on määritetty tunnistettujen ja priorisoitujen substanssitoiminnan ja IT-toiminnan strategisten muutostekijöiden perusteella.

Hallinnonalan IT-toiminnan tehtävänä on varmistaa tietojärjestelmien yhteensopivuus, turvallisuus ja joustavuus sekä tietojen hallittu yhteiskäyttöisyys organisaatorajat ylittävien prosessien näkökulmasta. Tämän lisäksi hallinnonalan tietohallinto kehittää ja ohjaa yhteisiä hallinnonalatasoisia teknologiaratkaisuja ja toimintamalleja.

Toiminta-ajatus

STM:n hallinnonalan IT-toiminta tukee hallinnonalan toiminnan tehokkuuden ja laadun varmistusta sekä vaikuttavuutta IT-ratkaisujen avulla.

Toiminta-ajatus linjaa, mitä STM:n hallinnonalan IT-toiminta tekee.

Visio

STM:n hallinnonalan IT-toiminta on integroitu hallinnonalan yhteistyöhön ja johtamiseen.

Visio kuvaa tilaa, jossa STM:n hallinnonalan IT-toiminta näkee itsensä olevan n. vuonna 2011.

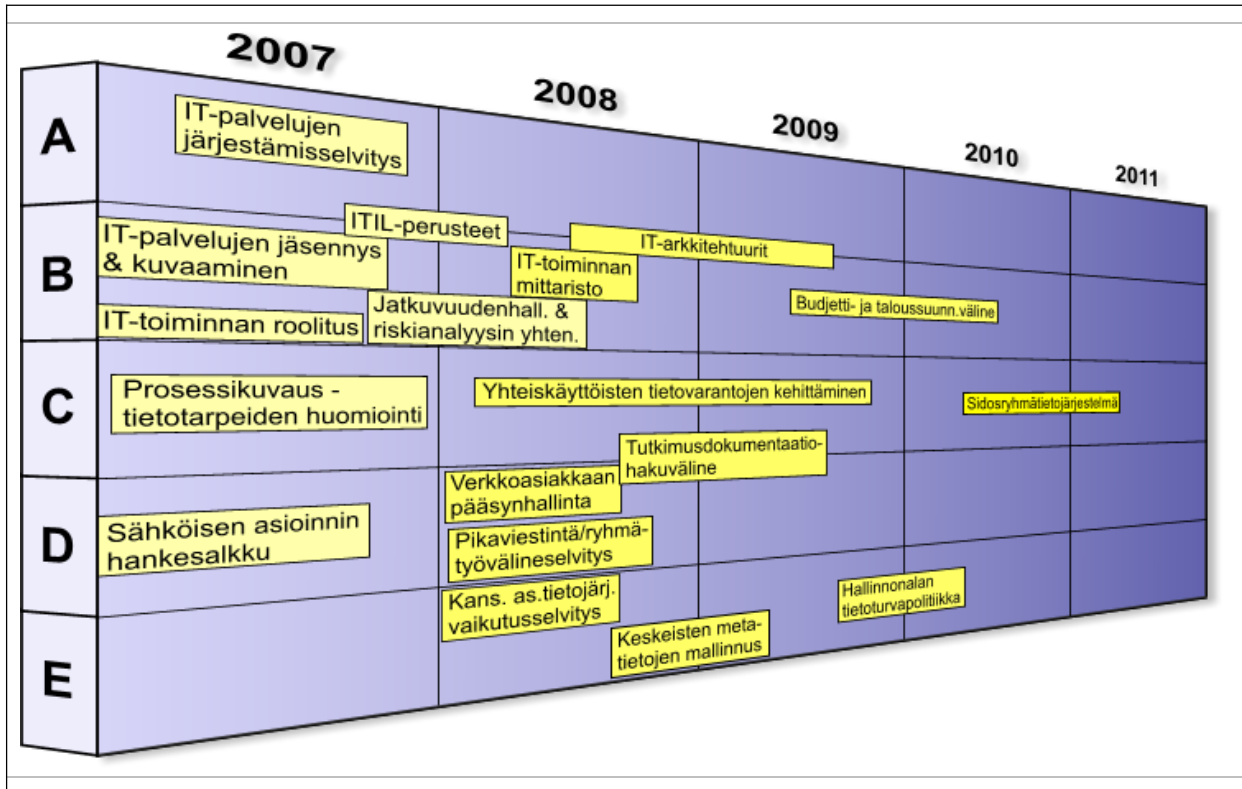
Hallinnonalan IT-toiminnan tarkoituksenmukaisuus ja tehokkuus sekä aito tuki hallinnonalan varsinaiselle toiminnalle edellyttävät nykyistä parempaa yhteistyötä sekä hallinnonalan toimijoiden IT-organisaatioiden kesken että IT-toiminnan ja substanssitoiminnan kehittämisen / johdon välillä.

Hallinnonalan IT-toiminnan vuosien 2007-2011 strategiset linjaukset on koottu seuraaviin strategisiin painoalueisiin.

Strategiset painoalueet	Strategiset linjaukset
Valtion IT-strategiasta syntyvien muutosten hallinta	<ul style="list-style-type: none"> • STM ottaa hallinnonalana aktiivisen roolin valtion IT-toiminnan kehittämisessä • Palveluiden laatu varmistetaan muutoksen aikana • Hallinnonalan IT-hankesalkku sovitetaan valtion yhteiseen hankesalkkuun • Sidosryhmätyö valtion IT-strategian toimeenpanoon on pääasiassa hallinnonalatasoista • Eri järjestelmien roolit arvioidaan tarkemmin – mitkä ovat valtion tasolla yhteisiä, mitkä virasto- tai hallinnonalakohtaisia • Sopeutuminen edellyttää tietohallinnon • Tietohallinnon ohjausprosessia selvennetään hallinnonalalla

IT-toiminnan hyötyjen varmistaminen ja tehokkuuden kehittäminen	<ul style="list-style-type: none"> • Tietohallinto tukee substanssitoiminnan ydinprosessien kehittämistä aktiivisesti ja oma-aloitteisesti • Johdon ja tietohallinnon yhteistyötä kehitetään ja täsmennetään • IT-toiminnan tehokkuutta ja joustavuutta kehitetään • Tuetaan entistä paremmin substanssitoiminnan tuotteiden tuotteistamista • Kehitetään tietohallinnon ja IT-palveluntuotannon roolitusta • Kehitetään IT-toiminnan mitattavuutta ja tavoitteellisuutta
Tietovarantojen ja tietoineistojen yhteiskäyttöisyyden ja hyödynnettävyyden kehittäminen	<ul style="list-style-type: none"> • Kehitetään yhteistä tietoarkkitehtuuria ja tämän osana käsitteistön yhtenäisyyttä pitkäjänteisesti • Yhteiskäyttöisyyden kehittäminen yhteisten tietovarantojen tunnistamisen ja integrointiarkkitehtuurin perusteella • Kehitetään yhdessä tiedon jalostuksen välineitä päätöksenteon, valvonnan ja tutkimuksen tueksi • Kehitetään yhteiskäyttöisyyttä tunnistamalla tietotarpeet jo kehitysvaiheessa • Kehitetään yhteisiä hakuvälineitä tutkimus-, asiantuntija- ja sidosryhmätietoihin • Tuetaan aktiivisesti tietopalvelujen yhteistyön kehittämistä
Työ- ja asiointiprosessien muutosten tukeminen	<ul style="list-style-type: none"> • Sähköisten palvelujen laajamittainen kehittäminen sisältäen sekä virkamiesten ja ammattilaisten väliset sähköiset palvelut että asiointipalvelut • Helpotetaan teknisillä ratkaisuilla etätyötä ja etäkäyttöä • Yhtenäisen kommunikointimekanismin kehittäminen • Kehitetään hallinnonalan ja sidosryhmien verkostoitumista tukevia välineitä
Hallinnonalan kehittämissankkeiden tukeminen	<ul style="list-style-type: none"> • Osallistutaan kattavasti hallinnonalatasoisesti kansalaisen terveysportaalin kehittämissyhteistyöhön • Reagoidaan yhteisesti kansallisen asiakastietojärjestelmän tuomiin muutoksiin • Reagoidaan yhteisesti eResepti-hankkeen tuomiin muutoksiin • Varaudutaan mahdollisiin organisaatiomuutoksiin

Näitä linjauksia lähdetään toteuttamaan seuraavilla STM:n hallinnonalan strategisilla kärkihankkeilla:

Strategiset linjaukset ja kärkihankkeet korostavat hallinnonalatasoisen yhteistyön kehittämistä sekä aikaisempaa parempaa substanssitoiminnan tukea.

Hallinnonalan IT-toiminnan ohjauksesta vastaa hallinnonalan yhteistyöryhmä Tyrmä.

Strategian toimeenpanon seuranta perustuu vuosittain toteutettavaan toimeenpanon mittareiden mittaamiseen. IT-strategiaa ylläpidetään aktiivisesti. Se tarkistetaan Tyrmän toimesta vuosittain alkuvuodesta budjettisuunnittelun yhteydessä.

Sisällys

1	Johdanto	15
1.1	Dokumentin tarkoitus	15
1.2	Terminologia	15
1.3	IT-toiminnan merkitys.....	17
1.4	Tämän strategian laatimisprojekti	17
2	Strategiset viitekehykset	18
2.1	Avainhenkilöhaastattelut	20
2.2	Hallinnonalan toimintaympäristön muutostekijät	20
2.3	Hallinnonalan ydintoiminnan sisäiset muutostekijät.....	24
2.4	IT-toimintaympäristön muutostekijät.....	25
2.5	IT-toiminnan sisäiset tehostamis- ja kehittämistekijät	28
3	Valtionhallinnon IT-strategian ydinkohdat.....	30
4	Hallinnonalan IT-toiminnan toiminta-ajatus ja visio	31
5	Strategiset painoalueet	32
6	Keskeiset strategiset linjaukset	33
6.1	Painoalueiden näkökulma.....	33
6.1.1	Valtion IT-strategiasta syntyvien muutosten hallinta.....	33
6.1.2	IT-toiminnan hyötyjen varmistaminen ja tehokkuuden kehittäminen	34
6.1.3	Tietovarantojen ja tietoaineistojen yhteiskäyttöisyyden ja hyödynnettävyyden kehittäminen.....	37
6.1.4	Työ- ja asiointiprosessien muutosten tukeminen	39
6.1.5	Hallinnonalan kehittämishankkeiden tukeminen	41
6.2	IT-toiminnan näkökulma	42
7	Kärkihankkeet	45
7.1	Kärkihankkeiden yleiskuva	45
7.2	Yksittäisten kärkihankkeiden tiivistelmät	48
8	IT-toiminnan organisointi	48
8.1	IT-toiminnan roolijako	48
8.2	Hallinnonalan IT-toiminnan organisoinnin suuntaviivat	53
9	IT-toiminnan johtaminen	55
9.1	Yhteistyöryhmä Tyrmä.....	56
9.2	Hankesalkunhallinta	59
9.3	Hallinnonalan IT-toiminnan rahoitus	61
10	Strategian ja toimeenpanon seuranta	61
10.1	Toimeenpano	61
10.2	Strategian ja sen toimeenpanon mittariston perusteet	62
10.3	Mittaristo	64
11	Liitteet.....	65

Liite 1, IT-strategian laatimisprojektin läpivienti.....	66
Liite 2, Haastattelujen yhteenveto	69
Liite 3, Strategisen viitekehyksen yhteenveto	72
Liite 4, Kärkihankkeet	94
Liite 5, IT-toiminnan viitekehykset.....	114
Liite 6, Hallinnonalan IT-henkilöstö	117
Liite 7, Virastojen ja laitosten tietohallintostrategiapohja.....	119

1 Johdanto

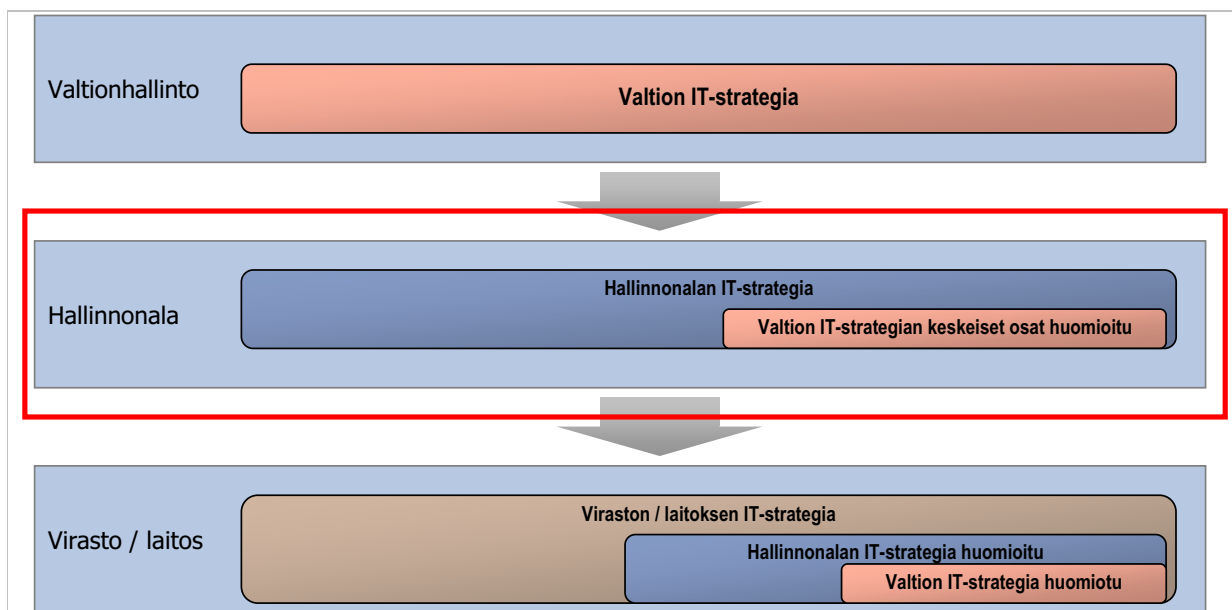
1.1 Dokumentin tarkoitus

Tämä dokumentti kuvaa sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan IT-strategian vuosille 2007–2011.

Tämä sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan IT-strategia ja sen kehittämissuunnitelma on osa valtion IT-strategian toimeenpanoa.

Hallinnonalan IT-strategia ottaa huomioon valtion IT-strategian keskeiset linjaukset ja linjaa hallinnonalaan koskevat IT-strategialinjaukset. Virastojen ja laitosten tulee vielä tehdä omaan toimintaansa sovitettu IT- tai tietohallintostrategia nämä hallinnonalan IT-strategialinjaukset huomioon ottaen.

Seuraavassa on vielä kuvattu IT-strategioiden hierarkia sekä kehystetty punaisella tässä käsiteltävä osa:

1.2 Terminologia

Asiakas, substanssiasiakas

Asiakkaalla (tai substanssiasiakkaalla) tarkoitetaan tässä yhteydessä tietohallinnon asiakasta eli sitä varsinaista viraston tai laitoksen osastoa tai toimintoa, joka tarvitsee tietoteknisiä palveluita oman toimintansa tueksi. Esimerkiksi Lääkelaitos on sen oman tietohallinnon asiakas. Lääkelaitoksen tietohallinnon tehtävänä on hankkia sellaisia IT-palveluita, että ne mahdollisimman hyvin ja tehokkaasti auttaisivat Lääkelaitosta tuottamaan sen varsinaisia palveluita

esim. lääketeollisuuden toimijoille, viranomaisille ja apteekkeille. Nämä loppuasiakkaat käsitteään tässä Lääkelaitoksen varsinaisen substanssitoiminnan asiakkaiksi.

STM:n hallinnonalan asiakkuuden erityispiirteenä on, että hallinnonalan virastot ja erityisesti niiden IT-palvelut melko harvoin palvelevat suoraan kansalaisia vaan ne palvelevat erilaisia *välitysjärjestäjä*itä, joiden asiakkaita ns. loppukäyttäjät ovat.

IT-toiminta

IT-toiminnalla tarkoitetaan kaikkea tietotekniikkaan, tietoteknisten palvelujen tuottamiseen ja tietohallintotoimintaan liittyviä tehtäviä, vastuita ja toimintatapoja. IT-toiminta pitää sisällään myös tieto- ja teleteknologiaan liittyvät palvelut sekä tietoturvallisuuden tehtävät, palvelujen määrittelyn, palvelutarpeen määrittelyn, arkkitehtuurityön, IT-kustannusten seurannan, hankesalkunhallinnan tms. työt. Termillä on yhtäläinen merkitys valtion periaatepäätöksessä valtion IT-toiminnan kehittämisestä (valtion IT-strategia) kuvatun termin kanssa. Termiä IT-toiminta käytetään laajassa merkityksessä niin, että se kattaa seuraavien osa-alueiden koordinoimisen, johtamisen, määrittelyn, suunnittelun, toteutuksen ja ylläpidon:

- hallinnon kehittäminen ja IT-toiminnan yhteensovittaminen
- organisaation ydin- ja tukitoimintojen prosessien suunnittelun tuki
- käsitteet ja tietosisällöt
- arkkitehtuurit ja menetelmät
- tietojärjestelmät
- tietojärjestelmien ja tietovarantojen yhteentoimivuus
- IT-infrastruktuuri
- IT-palvelutuotanto
- asiakastuki
- tietoturvallisuus
- IT-hankinnat ja -sopimukset
- yhteydenpito IT-toimittajiin sekä
- tietotekniikan mahdollisuuksien sisäinen markkinointi.

Kuten edeltä nähdään, IT-palvelutuotanto on vain osa IT-toimintaa.

IT-toiminnan roolijakoa tietohallinnon ja IT-palveluntuottajan tehtäviin on kuvattu tarkemmin tämän IT-strategian luvussa 8.1.

IT-strategia

IT-strategialla tarkoitetaan edellä kuvatun johdon ja tietohallinnon avainhenkilöiden hyväksymää IT-toiminnan näkemystä, joka linjaa pitkäjänteisesti IT-toiminnan painopisteitä, jotka puolestaan pohjautuvat substanssitoiminnan, IT-toiminnan ja teknologiaympäristön muutostekijöihin.

IT-strategia ottaa kantaa sekä tietohallinnon että IT-palveluntuottajan roolien tehtävien linjauksiin.

1.3 IT-toiminnan merkitys

Lähimenneisyydessä tieto- ja viestintäteknikka on ollut tärkein väline, jolla organisaatioiden toimintaa on tehostettu. Tällä hetkellä IT tarjoaa nykyisiä toimintoja tehostamisen lisäksi myös mahdollisuuden kehittää täysin uusia tietoteknisesti tuetuttuja palveluja, toimintatapoja ja toimintamalleja. Erityisen tärkeä väline IT on sosiaali- ja terveystieteiden hallinnonalan virastoille ja laitoksille, jotka kaikki ovat tieto-organisaatioita. Kaikkien niiden tuotteet ja palvelut perustuvat osaamiseen ja tietoon, tietojen hallintaan ja tietojen käsittelyyn. Tieto on niille tärkeä resurssi ja hyvä tietohallinto niiden ydintoiminnan sujuvuuden välttämätön edellytys.

Viime aikojen hankkeet osoittavat, että myös valtiohallinnon ja sosiaali- ja terveystoimen kehittäjätahot ovat havainneet tietotekniikan merkityksen sosiaali- ja terveystoimen toimintaa ja palveluja kehitettäessä.

1.4 Tämän strategian laatimisprojekti

Strategian laatimisprosessi

Tämän STM:n hallinnonalan IT-strategia on luotu alla kuvatun, systemaattisen strategian laatimisprosessin mukaisesti:

Toiminnan muutostekijöitä arvioitiin sekä avainhenkilöhaastatteluin että taustastrategiadokumentteja analysoimalla.

Kyseinen prosessi pyrkii varmistamaan, että nyt luotu IT-strategia tukee substanssitoiminnan ja sidosryhmien sekä valtion IT-toiminnan strategioita, ja että siinä on kattavasti ja analysoidusti otettu huomioon näköpiirissä olevat strategiset muutostekijät sekä asiakkaiden että IT-toiminnan näkökulmasta.

IT-strategian laatimisen läpivienti

IT-strategian laatimisen läpivienti sekä projekti- ja ohjausryhmän jäsenet on kuvattu tarkemmin *Liitteessä 1, IT-strategian laatimisprojektin läpivienti*.

2 Strategiset viitekehykset

IT-palvelujen tuottamista ja niiden johtamista ohjaavat sekä IT-organisaation sisäiset tarpeet että erityisesti asiakkaiden tarpeet. Näiden lisäksi on olemassa ulkopuolisia tekijöitä, joilla on vaikutus IT-palvelujen tuottamiseen, tietohallinnon toimintaan ja hallinnonalatason ohjauksen kehittämiseen. Nämä ohjaustekijät voidaan jäsentää alla kuvatun nelikentän mukaisesti.

Oikein organisoituna, johdettuna ja jäsenettynä IT-organisaatio pystyy vastaamaan tasapainoisesti kunkin neljän lohkon strategisiin muutostekijöihin.

Tämä periaate lähtee siitä yksinkertaisesta hyötymallista, jossa IT-organisaation arvo määräytyy seuraavasti:

IT-organisaation arvo perustuu puhtaasti siihen, miten tarkoituksenmukaisesti ja tehokkaasti se onnistuu palvelemaan asiakkaidensa varsinaista substanssitoimintaa ja sen kehittämistä.

Kaikilla organisaatioilla on oma strateginen tai julkishallinnossa jopa lainsäädännöllinen tehtävänsä, jota ne pääasiassa toteuttavat. Teräsyhtiön tavoitteena on tuottaa ja myydä korkealatuista terästä, tehokkaasti ja kilpailukykyisesti, kunnan päätehtävänä taas on kuntalaispalvelujen tuottaminen ja Eduskunnan tehtävänä on kansalle kuuluvan valtiovallan edustaminen. Tietotekniikka on vain väline – vaikkakin yhä merkityksellisempi – tämän varsinaisen tehtävän toteuttamiseksi. Viraston tai laitoksenkaan tietohallinnon varsinainen tehtävä ei ole tietotekniikkapalvelujen järjestäminen mahdollisimman halvalla vaan viraston / laitoksen ydintehtävä.

vien ja palvelujen tukeminen mahdollisimman tehokkaasti ennalta sovitulla laadulla erilaisia työkaluja, kuten tietotekniikkaa hyödyntäen. Tietotekniikkapalveluja tuleekin arvioida tämän päätehtävän kautta, ei itsenäisenä muusta toiminnasta irrallisena toimintana.

IT-organisaation – sekä tietohallinnon että julkishallinnollisen IT-palveluntarjoajan – tulisi pyrkiä toiminnassaan tuottamaan palveluita asiakaslähtöisesti, mutta kuitenkin yhtenäisesti ja tehokkaasti. IT-palvelujen ensisijainen arvo on siinä, miten sen palvelut palvelevat aitoja asiakastarpeita. Palvelujen määrittäminen tehdään aktiivisesti kerättyjen asiakastarpeiden perusteella. Asiakkaan tarpeet jäsennetään huolellisesti ennen palvelujen tuotteistamista ja asiakkaan palvelujen hyödyntäminen varmistetaan. Tietohallinnon läheinen tuntemus asiakkaidensa substanssitoiminnasta ja siinä käsiteltävästä tiedosta muodostaa selkeän tuottavuusedun.

Tietotekniikan rooli on kasvanut viime vuosina voimakkaasti. Tietotekniikan avulla monet organisaatiot ovat tehostaneet toimintaansa, luoneet uusia palveluja ja parantaneet palveluidensa laatua merkittävästi. Investoinnit tietotekniikkaan ovat luoneet säästöjä muualla toiminnassa. Usein, kun toimintaa on laajennettu tai otettu käyttöön uusia palveluja, on selvitty suhteellisesti pienemmin lisäinvestoinnein varsinaisessa toiminnassa, esimerkiksi yksittäinen työntekijä pystyy palvelemaan useampia loppuasiakkaita kuin aikaisemmin tai kansanedustaja tekemään työnsä tehokkaammin.

Huomioon otetut strategiadokumentit

Strategista viitekehystä arvioitaessa käsiteltiin seuraavat strategiadokumentit:

- Sosiaali- ja terveystieteiden strategiat 2015 (2006)
- Sosiaali- ja terveysministeriön tulevaisuusraportti 2006
- Tietoyhteiskuntastrategia (2006)
- Valtioneuvoston periaatepäätös valtionhallinnon IT-toiminnan kehittämisestä = ”Valtionhallinnon IT-strategia” (2006)
- Yhteensopivuus -puiteohjelma (”IT-arkkitehtuurin kehittäminen”) (2006)
- STM:n tietohallintostrategia vuosille 2005–2007 (2005)
- Tieto 2005 (2005)
- eSTM – kohti sähköistä hallintoa -raportti (2000)
- Kieku-ohjelman tilannekatsaus (2006)
- Valtioneuvoston asetus ja valtiovarainministeriön päätös yhteishankinnoista (2006)

Näistä strategisista viitekehyksistä tehtiin yhteenveto, jota hyödynnettiin STM:n hallinnon IT-strategiaa laadittaessa. Strategisen viitekehyksen yhteenveto on koottu *Liitteeseen I*.

2.1 Avainhenkilöhaastattelut

STM:n hallinnonalan IT-strategiaa laadittaessa haluttiin varmistaa, että laadittava IT-strategia vastaa substanssitoiminnan tarpeisiin. Tämä nähtiin erityisen tarpeelliseksi tilanteessa, jossa hallinnonalan IT-strategiaa laaditaan ensimmäistä kertaa.

Hallinnonalan IT-strategiaa laadittaessa haastateltiin hallinnonalan virastojen ja laitosten avainhenkilöitä, jotta saatiin selville substanssitoiminnan keskeiset tarpeet ja muutostekijät.

Haastattelujen yhteenveto on koottu *Liitteeseen 2, Haastattelujen yhteenveto*.

2.2 Hallinnonalan toimintaympäristön muutostekijät

Vaikka tietohallinnon asiakkaana olevilla virastoilla ja laitoksilla on verrattain selkeä yksilöllinen tehtäväkuva ja itsenäisyys, eivät nekään voi kaikista linjauksista tai asioista päättää kokonaan itse. Koko valtionhallinnossa ja toisaalta virastojen ja laitosten omien asiakkaiden ja yhteistyökumppanien kentässä on ulkoisia muutostekijöitä, joihin yksittäinen virasto, laitos tai edes hallinnonala ei pysty itse merkittävästi vaikuttamaan. Sen tehtäväksi jää lähinnä ulkoisiin muutoksiin ja toiminnan reunaehtoihin reagoiminen.

Samalla on sopeuduttava kansainvälisiin ja kansallisiin yleisiin toimintaa, työntekijöitä tai kansalaisia koskeviin muutoksiin.

Tunnistetut avainmuutostekijät

Keskeisimmiksi hallinnonalan toimintaympäristön yleisiksi muutostekijöiksi tunnistettiin:

Tuottavuus

Eryteisesti tämä tuottavuushaaste näkyy valtion tuottavuusohjelman kautta. Valtionhallinnon henkilöstömäärää tulee supistaa merkittävästi vuoteen 2011 mennessä. Tämä luo haasteita erityisesti rekrytoinnille ja tätä kautta saattaa hallitsemattomana tuoda osaamisongelmia sekä substanssitoimintaan että IT-toimintaan.

Tuottavuuden ei tulisi kohdistua pelkästään henkilöstöön vaan kaikkien investointien hyödyllisyyttä tulisi arvioida entistä tarkemmin. Hallinnonalan IT-toiminta kehittääkin tietojärjestelmien aikaansaaman varsinaisen toiminnan tuottavuuden mittaamenetelmiä.

Tuottavuushaasteet johtavat myös siihen, että virastot ja laitokset keskittyvät entistä enemmän substanssitoimintaan. Yleisiä tukipalveluja pyritään entistä enemmän sekä automatisoimaan että ulkoistamaan tai keskittämään suurempiin yksiköihin. Tämä kehitys on nähtävissä esim. taloushallintopalveluiden keskittämisessä eri hallinnonalojen palvelukeskuksiin. Myös asiantuntijoiden itsepalveluiden määrä kasvaa, koska avustava henkilöstöä on entistä vähemmän.

Tuottavuushaaste heijastuu IT-toimintaan siten, että tukitoimintojen ja tehtävien automatisoinnissa ja asiantuntijoiden itsepalveluissa hyödynnetään entistä enemmän tietotekniikkaa. Tämä edellyttää uusia tietoteknisiä investointeja. IT-toiminnassa on olennaista parantaa työn ja resurssien kohdistamista oikeisiin asioihin tehokkaasti ja

mitattavasti. Hallinnonalan yhteistyön merkitys korostuu ja hallinnonalatasoiset ratkaisut lisääntyvät.

Hyvin suunnitelluilla ja toteutetuilla IT-palveluilla voidaan tukea merkittävästi tuottavuutta. Tämän tuleekin olla keskeinen lähtökohta IT-investointeja arvioitaessa.

Tuottavuusohjelmat saattavat heijastua nopeastikin uusina tietojärjestelmätarpeina.

Kunta- ja palvelurakennemuutos

Kunta- ja palvelurakennemuutos koskee erityisesti kuntia, mutta sosiaali- ja terveys-toimen osalta se saattaa tuottaa uudenlaisia tietotarpeita myös hallinnonalan virastoille ja laitoksille. Tähän kannattaa reagoida hallinnonalatasoisesti.

Valtakunnallisesti kunta- ja palvelurakennemuutoksen toimivuutta koskeva tieto on kerättävä päätöksenteon tueksi. Tämä taas edellyttää hallinnonalan tietohallinnolta prosessien ja liityntäpintojen määrittelyä sekä viestinvälitysjärjestelmiä.

Kansalaisten ikärakenteen muutos

Väestön ikääntyminen on Suomessa kansainvälisesti verrattuna nopeaa. Työikäisten väestöosuus kääntyy selvään laskuun 2010-luvun alussa. Erityisesti IT-toiminnan haasteeksi muodostuu, miten ikääntyneet henkilöt pystyvät käyttämään jatkossa sähköisiä palveluja. Tämä heijastuu lisääntyvänä tarpeena saada päättäjien käyttöön vanhustenhoitoa ja vanhusten terveydentilaa koskevaa ajantasaista tietoa ja raportointia.

Eriarvoisuuden lisääntyminen ja palveluiden saatavuuden takaaminen

Yhteiskunnallisen eriarvoisuuden lisääntyminen nähtiin uhkakuvana esim. STM:n strategiassa. Palveluiden saatavuus tulee taata tasapuolisesti kaikille. Tämä tuo haasteen siten, että mahdollisten uusien sähköisten palveluiden lisäksi nämä palvelut tulee tarjota myös perinteisten palvelukanavien kautta.

Myös IT-ratkaisujen on tuettava tasa-arvoisuutta suomalaisessa yhteiskunnassa ja niitä on kehitettävä niin, että kaikki pystyvät niitä hyödyntämään. Ylipäätään IT-toiminnassa tulee ottaa selkeämmin kantaa uusiin medioihin ja niiden hyödyntämiseen.

Yrityssektorin muutokset

Yrityssektorilla siirrytään aiempaa vahvemmin verkostotalouteen, jossa kumppanien ja alihankkijoiden ketjut korostuvat.

Tiedon merkitys lisääntyy yritystoiminnan johtamisessa. Tietovaltaisten organisaatioiden lukumäärä lisääntyy.

Kansainvälistyminen ja EU

Erityisesti talouden globalisaation vahvistumisen nähdään jatkuvan. Suomessa tämän lisäksi tulee ottaa huomioon tiivistyvä suhde EU:hun. Sosiaali- ja terveysasioiden merkitys EU:ssa on lisääntynyt. EU:n merkitys kasvaa paitsi valtionhallinnossa, niin myös virasto- ja laitostasolla.

Tutkimustoiminnan kansainvälistyminen jatkuu.

Kansainvälinen liikkuvuus ja muuttoliike kasvavat. Ihmisten helppo liikkuvuus merkitsee tartuntatautien helppoa leviämistä. Epidemioiden havaitseminen ja niihin reagoiminen pitää olla nopeata, mikä edellyttää tehokasta tiedonvälityksen infrastruktuuria.

Oman haasteensa luo terrorismin uhka, johon myös Suomessa tulee varautua.

Hankintalain tuomat muutokset

Kesäkuussa 2007 voimaan tuleva uusi hankintalainsäädäntö asettaa myös tietojärjestelmähankkeiden kilpailutukselle uudentasoiset osaamis- ja muotovaatimukset. Toisaalta talousarviolain 22 §:n muutoksen mukaisesti keskitetyn valtionhallintotason kilpailutuksen (Hansel) perusteella hankitaan entistä enemmän laajasti käytettäviä, tavanomaisia tietoteknisiä laitteistoja, niiden ohjelmistoja ja hallinnon yhteisiä tietojärjestelmiä. Myös valtionhallinnon tietotekniikan yleiset sopimusehdot (VYSE) uudistuvat vuoden 2007 aikana.

Työtapojen muutokset - liikkuvuuden lisääntyminen

Työn tekeminen on muuttumassa – etätö ja liikkuva työ yleistyvät. IT-toiminnan on tuettava siirtymistä mobiiliaikakauteen.

Valvontavirastojen yhteistyön lisääntyminen

Valvontavirastojen hallinnonalarajat ylittävä yhteistyö lisääntyy. Uusi valvontaohjelma korostaa erityisesti kolmen viraston yhteistyötä; Evira, kuluttajavirasto ja STTV.

Palveluyhteiskunnan kehittyminen

Tulevaisuuden tietoyhteiskunta on kehittynyt palveluyhteiskunta. Palvelutuotannon konvergenssikehitys edellyttää siirtymistä osaamis- ja palveluyhteiskunnan rakenteisiin ja toimintamalleihin. Se edellyttää myös vahvaa asiakas- ja prosessilähtöisyyttä toiminnan kehittämisessä organisaatiolähtöisyyden sijaan. Palveluja on tuotteistettava, kustannuslaskentaa ja laatukriteerejä kehitettävä sekä tietorakenteiden ja tietojärjestelmien yhteentoimivuutta parannettava.

Eryteisesti STM:n hallinnonala koskeviksi muutostekijöiksi nähtiin:

Työtehtävien lisääntyminen

Toimialan muutosten johdosta hallinnonalalle syntyy todennäköisesti uusia velvollisuuksia ja tehtäviä. Tämä muuttaa toimintaprosesseja ja tätä kautta myös tietojärjestelmiä.

Ketteryys ja reagointikyky

Toiminnan muutoksiin reagoiminen on haaste myös STM:n hallinnonalalla. Reagointikyky edellyttää, että eri toimijoiden roolien on oltava selkeät ja organisaatioiden ja avainhenkilöiden välinen viestintä kunnossa. Reagointikyky korostuu erityisesti poikkeustilanteissa.

Elinympäristön ja elintapojen muuttuminen

Ilmastonmuutoksen sekä uusien terveysuhkien (esim. pandemia) vaikutusten torjuminen ja vahinkojen minimointi ovat haasteita myös STM:n hallinnonalalle. Pandemian ja tautien leviämisen riskiä kasvattavat ihmisten elintapojen muutokset. Elämysmatkailu ja matkailu erityisesti eksoottisiin kohteisiin on merkittävästi lisääntynyt aiempaan verrattuna. Pandemioiden ja muiden uusien terveysuhkien havaitseminen ja hallinta edellyttää uusia tietojärjestelmiä.

Uusien teknologioiden terveysvaikutusten selvittäminen ja seurata kuuluu myös STM:n hallinnonalan perustehtäviin.

Väestön koulutustason ja valvetuneisuuden paraneminen

Väestön valvetuneisuuden paraneminen johtaa laatutasovaatimusten ja tätä kautta teknologiaympäristön käytettävyysovaatimusten kasvuun. Väestö odottaa ajantasaista, tieteelliseen tutkimukseen pohjautuvaa tietoa sekä vaatii yhä useammin ns. 24/7 sähköisiä palveluita.

Yksityisyyden suojaa pitää parantaa tietoteknisin ratkaisuin vaarantamatta väestön terveyden seurannan ja turvaamisen kannalta oleellista tieteellistä tutkimustyötä.

Kiristyvää kansainvälinen kilpailu tutkimusalalla

STM:n hallinnonalan tutkimuslaitokset ovat korkealuokkaisia ja niiden kansainvälinen arvostus on hyvä. Tutkimusalan kilpailu on kovaa ja entisestään kiristyvää.

STM:n tutkimuslaitosten kansainvälisellä huipulla pysyminen edellyttää korkealaatuisia tutkimusmenetelmiä ja parhaita mahdollisia työvälineitä kilpaillun ulkopuolisen rahoituksen saamiseksi. Tämä on myös arvovalta- ja imago kysymys, joka vaikuttaa kansalaisten luottamukseen.

Työnjaon muutokset

Tukipalveluiden ja asiantuntijatehtävissä toimivien työnjako muuttuu uusien tietojärjestelmien käyttöönoton seurauksena.

Medianäkyvyyden kilpailun kasvu

Internetin merkitys on huomattava ja kasvaa luonnettaan muokaten. Eri viestintäkanavien määrä lisääntyy ja mediajulkisuuden saavuttaminen on entistä työläämpää. STM:n hallinnonalan viestintä joutuu kilpailemaan viihteen, muun informaation ja disinformaation kanssa medianäkyvyydestä – erityisesti välitettäessä terveystietoa lapsille, nuorille ja kansalaisten erityisryhmille. Esiin nousee kysymys, missä määrin nuorisoa voidaan tavoittaa perinteisillä viestintäkanavilla ja missä määrin kannattaa hyödyntää uusia kanavia (esim. chat ja keskustelupalstat internetissä).

2.3 Hallinnonalan ydintoiminnan sisäiset muutostekijät

Hallinnonalan sisäisillä strategiategijöillä tarkoitetaan niitä virastojen ja laitosten substanssi-toiminnan kehittämishankkeita tai uusia tarjottavia palveluita, joita tuetaan tietotekniikalla ja joihin liittyy useita hallinnonalan toimijoita.

Tyypillisiä virastojen ja laitosten substanssitekijöitä ovat hankkeet, joilla pyritään palvelemaan monipuolisemmin ja nopeammin kansalaisia ja muita virastojen ja laitosten palveluiden käyttäjiä. Usein tähän liittyy tiedon hyödynnettävyyden raja-aitojen madaltaminen organisaatioiden välillä.

Tunnistetut avainmuutostekijät

Sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen sähköinen käsittely ja kansallinen arkisto

Sosiaali- ja terveydenhuollon potilas- ja asiakasasiakirjoja ryhdytään kokoamaan yhteen kansalliseen tietovarantoon, josta ne ovat eri toimijoiden saatavissa turvallisesti ja hallitusti. Potilas- ja asiakasasiakirjojen sähköiseen käsittelyyn ja arkistointiin sekä sähköiseen lääkereseptiin liittyvät valtakunnalliset tietojärjestelmäarkkitehtuurihankkeet ovat käynnistyneet v. 2007 alusta. Kela toimii tässä kokonaisuudessa ns. kansallisena toimijana. Kelan eArkisto ja eResepti –projektit muodostavat ns. KanTo –kokonaisuuden, joka on keskeinen osa tätä kansallista hanketta. STM:n hallinnonalta kokonaisuuteen osallistuvat Stakes kodistopalvelun sisällöntuotannon osalta ja TEO terveydenhuollon varmenteiden osalta.

Kansalliseen arkiston täysimääräinen hyödyntäminen edellyttää uusia rajapintoja ja tietojärjestelmäintegraatiota. Samalla tämä luo mahdollisuuksia tiedon keräämisen ja tallentamisen yhtenäistämiseksi.

TEO:lla ja Stakesilla on merkittävä rooli kansallisen asiakas- ja asiakirjatietovarannon toteuttamisessa sekä siihen liittyvissä palveluissa. Vaikutukset muihin STM:n alaisiin virastoihin ovat vielä osin täsmentymättä. Nyt on kuitenkin jo nähtävissä, että kansallisen asiakastietojärjestelmän kehittämisellä luodaan pohjaa sosiaali- ja terveysalan tiedonsiirron lähitulevaisuuden standardeille ja yhteisten palvelujen kehittämiselle. Näillä on suuri merkitys hallinnonalan IT-toiminnalle.

Hallinnonalan organisoinnin muutospaineet

Hallinnonalan organisaatio muuttuu jatkuvasti. Vuonna 2005 perustettiin lapsiasiavaltuutetun toimisto ja vuoden 2007 alussa Sosiaaliturvan muutoksenhakulautakunta Tarkastuslautakunnan pohjalta. Uusia muutoksia on suunniteltu selvityshankkeissa. Mahdolliset muutokset voivat vaikuttaa ko. organisaatioiden toimintaan merkittävästi. Toimintoja voi siirtyä osin myös hallinnonalan ulkopuolelle (esimerkkinä vasta perustettu Molekyyli- ja lääketieteen instituutti, IMM, johon KTL:n molekyyli- ja lääketieteen tutkimus on siirtymässä).

Eräänä käynnissä olleena selvityksenä on ollut tutkimuslaitosten maksullisen palvelutoiminnan liikelaitostaminen (ns. Välimäen työryhmä). Toisaalta valtioneuvosto on tehnyt periaatepäätöksen julkisen tutkimusjärjestelmän rakenteellisesta kehittämisestä,

minkä seurauksena perustettu prof. Neuvon työryhmä on esittänyt radikaaleja uudelleenorganisointimalleja.

Palvelukeskukset

Eräänä hallinnonalan toiminnan uudelleenorganisoinnin konkreettisena ilmentymänä on henkilöstö- ja taloushallinnon siirtyminen sisäasianministeriön alaiseen palvelukeskukseen. Tämä saattaa asettaa jatkossa haasteita esim. IT-toiminnan lisärekrytoinneille – toisaalta perustietotekniikkapalveluihin ei välttämättä saada kovin helposti lupaa rekrytoida uusia asiantuntijoita, toisaalta palvelukeskusmalli voi myös karkottaa hyviä asiantuntijoita virastoista ja laitoksista pois.

Palvelukeskuksilla on vaikutuksia virastojen ja laitosten tietoteknisille ratkaisuille ja niiden integroinnille. Organisaation ydintoimintaa tukevat tieto- ja raportointijärjestelmien sovittaminen palvelukeskuksen tarjoamien palveluiden varaan korostuu. Palvelukeskusten vaikutuksia ja vaatimuksia tietoteknisille ratkaisuille ei ole arvioitu tarkasti, mikä tulisi tehdä mahdollisimman pian.

Substanssilakien muutokset

STM:n hallinnonalaan koskevat lakiuudistukset (esim. Kansanterveyslaki, laki sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen sähköisestä käsittelystä) voivat tuoda merkittäviä muutoksia virastojen ja laitosten toimintaan ja tätä kautta tarpeita uusille tietojärjestelmille.

Paineet toiminnan tehokkuuden kasvattamiseksi

Toiminnan tehokkuuden kasvattamisessa nousee esiin erityisesti riskienhallinnan, johtamisjärjestelmien ja toiminnan mittaristojen kehittäminen päätöksenteon ja johtamisen tueksi.

STM:n hallinnonalalla on kymmeniä, suhteellisen pieniä neuvottelukuntia ja lautakuntia. Niiden toiminta pitäisi myös tietojen ja tietotekniikan kannalta saada taloudellisesti integroitua hallinnonalan muuhun toimintaan.

Sähköisen sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen tuottajien lukuisuuden ja heterogeenisuuden kasvaminen

Sosiaali- ja terveydenhuollon sähköisten palveluntuottajien määrän kasvaminen johtaa helposti käyttäjän kannalta sekavaan ja heterogeeniseen palvelukirjoon. Erityishaasteena on saada palvelutarjonta ja palvelurajapinta yhtenäiseksi kansalaisiin päin (ns. 'yhden luokun' -periaate).

2.4 IT-toimintaympäristön muutostekijät

Myös sekä tietohallinnon että IT-palveluntarjoajan itsensä tulee sopeutua sitä koskeviin toiminta- ja teknologiaympäristön muutoksiin. Tästä esimerkkinä on mm. palvelukeskusmallien kehittäminen ja tietohallinnon toiminnan sopeuttaminen KuntaIT- tai valtionhallinnon ValtIT-malliin.

Toimintaympäristön merkittävimpiin muutoksiin kuuluvat myös teknologiaympäristön muutokset, uudet teknologiat ja niiden tuomat mahdollisuudet sekä kaupallisen IT-palveluntarjoajakentän merkittävät muutokset ja konsolidoinnit.

Tunnistetut avainmuutostekijät

ValtIT ja sen mukanaan tulevat kärkihankkeet

Valtion IT-strategiaa on käsitelty tarkemmin jäljempänä.

Tietoturvallisuuden kehittäminen

Tietoturvallisuuden kehittämisen perustan muodostavat käyttäjien tunnistaminen ja käyttöoikeuksien hallinta. Tärkeitä sovelluksia ovat dokumenttien sähköinen allekirjoitus ja salaus. Hallinnon sisäinen tekninen toteutus voidaan käynnistää arvioimalla esim. Vrk-virkakortin käyttöönottoa. Uusittavan teknologian mahdollistama kertakirjautuminen (single-sign-on) paitsi helpottaa työntekijöiden arkea myös parantaa tietoturvallisuutta.

On havaittu, että uudet tietotekniset keksinnöt tuovat mukanaan myös tietoturvariskejä. Sen vuoksi tietoturvan ja hallinnonalalle erityisen tärkeän tietosuojan turvaaminen vaatii jatkuvaa alan asiantuntijoiden valppautta, osaamisen kehittämistä ja keskinäistä verkostoitumista.

Uusi teknologia ja työvälineet

Teknologia kehittyy ja erityisesti seuraavat yleisesti käytössä olevien varusohjelmistojen ja työvälineiden uudet versiot ovat jo ilmestyneet. Uusia, 2007 alussa tunnistettuja teknologioita ovat mm.

- Microsoft Windows Vista / Microsoft Office 2007 / Microsoft Sharepoint Portal Services / Microsoft Exchange 2007 / ryhmätyövälineet.
- Sisällönhallinnan (ECM) välineet helpottavat tiedon linkkaaren hallintaa ja mahdollistavat tietojen hakua tallentamalla tiedot keskitettyyn tietovarastoon (repository).
- Avoimen lähdekoodin (open source) -ratkaisujen kehittyminen ja niiden käytön laajentuminen.
- Windows ja Linux -arkkitehtuurien yhdentymishankkeet (esim. Microsoft- / Red Hat -sopimus).
- SOA -arkkitehtuurin merkitys sosiaali- ja terveysalan yhteisten palvelujen kehittämisessä ja yhteisenä teknisenä palvelualustana
- Web 2.0:n vaikutus
 - missä määrin mahdollisuus ladata työaseman toimistotyövälineitä internetistä käsin muuttaa tietotekniikan käyttötapoja
 - miten internetin käyttö muuttuu?

Hallinnonalan tulee ottaa kantaa siihen, mitä työkaluja ja millä tavoin se niitä hyödyntää. Tämä koskee sekä puhtaasti kaupallisia että ns. avoimen lähdekoodin ratkaisuja.

Mobiilipalvelut

Mobiilipalvelut lisääntyvät, mutta teknologia on osittain vielä kypsymätöntä ja sen toimivuudessa on puutteita. STM:n hallinnonalan IT-asiantuntijoilla ei ole vahvaa erityisosaamista kyseisistä teknologioista ja ratkaisuista.

IT-palvelutuottajakentän muutokset

Myös IT-palveluntuottaja- ja kumppanikentässä tapahtuu muutoksia. Pienten toimijoiden määrä kasvaa uusien tietotekniikkapalveluiden ja erikoistumisen myötä. Samalla suuret, kansainvälisetkin toimijat ostavat keskisuuria ja kansallisesti merkittäviäkin toimijoita pois markkinoilta.

Suurten toimijoiden strategia perustuu keskeisten toimintojen siirtämiseen halvemmän työvoiman maihin, mikä saattaa näkyä sekä tietoturvallisuuden heikkenemisenä että kehittämisprojektien haasteina.

Uusien IT-osaajien osaamis-, rekrytointi- ja palkkaongelmat

Asiantuntijoiden ikärakenne muuttuu. Hallinnonalan toimijoiden tulisi varautua myös IT-palvelujen osalta sukupolven vaihdokseen suurten ikäluokkien poistuessa työmarkkinoilta. Samalla nousee esiin kysymys, pystyykö valtionhallinto kilpailemaan IT-osaajista.

IT-alan standardit ovat myöhässä

Sosiaali- ja terveydenhuollon toimialalla sellaiset luokittelujärjestelmät ja IT-standardit ovat paljolti tekemättä tai keskeneräisiä, joita monet kehitteillä olevat tietojärjestelmät tarvitsisivat. Uusia standardeja voi olla vaikea soveltaa jälkikäteen, vrt. potilastietojärjestelmien tiedonvaihto.

IT-ympäristön muutosvauhdin kiihtyminen

On tunnettua, että IT-toimintaympäristön ja uusien teknologioiden muutosvauhti on kiihtyvää. Tämä tuo mukanaan sekä uhkia että mahdollisuuksia.

Joka tapauksessa teknologian merkitys kasvaa. Erilaisia vaihtoehtoisia ratkaisuja on entistä enemmän. Oikeiden valintojen tekeminen, ratkaisujen yhteensopivuuden varmistaminen ja teknologian tuottavuudelle tuomien hyötyjen arviointi on yhä työläämpää.

Laatukriteerien kiristymisen heijastuminen tietojärjestelmiin

Laatukriteerien kiristyminen johtuu sekä korkeammista käytettävyyksivaatimuksista että lainsäädännön kiristymisestä. Käytännössä tämä näkyy toimintatapojen ja tietojärjestelmien auditointi- ja sertifiointivaatimusten kasvamisena sekä ns. 24/7 palvelujen lisääntymisenä.

Uudet systeemyömenetelmät

Itse järjestelmien ja sovellusten kehittämisen menetelmät ovat kehittymässä. Erityisesti tämä näkyy tavoitteena tuoda prosessinäkemyks keskeiseksi tietojärjestelmien kehittämisen ohjenuoraksi (BPM=Business Process Management -menetelmä, BPEL=Business Process Execution Language -mallinnuskieli).

Uudet menetelmät korostavat prosessien kuvaamista ja mallintamista. Eräillä työkaluilla järjestelmien kehittäminen on mahdollista jopa ilman perinteistä ohjelmointia, ns. konfiguroimalla.

Valmissovellusten käyttö

Räätälöityjen järjestelmien käyttö vähenee. Markkinoilla on useimpiin tarpeisiin saatavilla ns. valmisohjelmistoja (COTS=Commercial Of The Shelf tai GOTS=Governmental Of The Shelf), jotka voidaan parametroida asiakastarpeen mukaisesti.

Sähköisen aineiston pitkäaikaissäilytyksen toteuttamisen haasteet

Sähköisen aineiston määrä kasvaa ja samalla kasvavat pitkäaikaissäilytyksen haasteet. Tässä yhteistyötä tehdään erityisesti arkistolaitoksen kanssa.

2.5 IT-toiminnan sisäiset tehostamis- ja kehittämistekijät

Sen lisäksi, että tietohallinnon tulee tehdä asiakkaan toiminnan kannalta taroituksenmukaisia asioita ja tukea mahdollisimman hyvin asiakkaan toiminnan muutosta (ks. edelliset yhteistyön kehittämisen ohjaustekijät), sen tulee pystyä tuottamaan nämä palvelut mahdollisimman tehokkaasti sovitulla laadulla. Asiakasrajapinnassa toteutettavien tehtävien lisäksi tietohallinnon tuottavuuden keskeisenä komponenttina ovat sujuvat prosessit ja toimintatavat sekä käytettävissä olevien resurssien hyödyntäminen täysimääräisesti.

Tietohallinnon tulee ottaa vastuu omassa toiminnassaan osaamisen ylläpidosta, asiakasvuoro-vaikutuksen kehittämisestä, ostamisen osaamisesta ja toimintansa jatkuvasta kehittämisestä.

Tunnistetut avainmuutostekijät

IT-strategiaa laatinut työryhmä tunnisti erityisesti seuraavat keskeiset STM:n hallinnonalaan tai sen virastoja yleisesti koskevat hallinnonalan sisältä kumpuavat avainmuutostekijät, joihin kannattaa vastata yhteisesti.

Tietovarantojen yhteiskäytön kehittäminen

Erityisiä hallinnonalailla on paineita järjestelmien integrointiin ja tämän yhdenmukais-tamiseen. Tämä kattaa niin yhteisen tietoarkkitehtuurin perusteet kuin yhtenäistetyt organisaatioiden väliset tiedonsiirtomenettelyt.

Ensimmäisenä vaiheena on tunnistaa, mitä tietovarantoja on ja miten niitä käytetään.

Ks. myös portaalit jäljempänä.

Haasteeksi nousee, miten tasapainottaa yhteiskäyttöisyyden mukanaan tuomat ristiriitaiset tavoitteet:

- yhtenäisyystavoitteet vs. kilpailutusmahdollisuus
- yhtenäisyystavoitteet vs. joustavuus, muunneltavuus

Näennäisesti ristiriitaiset tavoitteet voidaan saavuttaa yhteistyönä tehtävien liityntäpintojen ja palvelumäärittelyjen avulla.

IT -toimintojen ja -palvelujen tuottavuustavoitteiden kasvu

Paineet resurssien entistä parempaan hyödyntämiseen yli organisaatorajojen kasvavat. Yhteistyöpainot kohdistuvat mm. tietotekniseen perusinfrastruktuuriin (konesali, palvelinten hallinta, työasemapalvelut) ja henkilöresursseihin (esim. help desk) ja toimintamalleihin (esim. palvelupyyntöjen hallintamalli). Palvelujen laatuavoitteiden kasvun (ympäri vuorokautinen palveluaika ja korkeammat käytettävyydestavoitteet) tuomat haasteet edellyttävät suurehkoja palveluyksiköitä tai tarkkaan harkittua kumppanistrategiaa.

Organisaation sisä- ja ulkopuoliset sähköiset palvelut lisääntyvät

Sähköinen tietojenkeruu ja -välitys sekä raportointitarpeet lisääntyvät. Tämä ja tietovarantojen yhteiskäyttöisyys luovat tarpeita yhtenäistää käyttäjien pääsynhallintaratkaisuja ja käyttövaltuuksien hallintaa. Tietoturvanäkökulmasta korostuvat esim. salausmekanismit ja sähköisen allekirjoituksen käsittely.

Henkilöstö- ja taloushallinnon palvelukeskuskäyttö

Siirryttäessä käyttämään palvelukeskuksia on tarpeen huolehtia siitä, että varsinaisen toiminnan tietojärjestelmien ja henkilöstö- ja taloushallinnon järjestelmien välinen palvelurajapinta on huolellisesti ja yhteisesti määritelty. Vain tämä takaa toiminnan häiriöttömän jatkuvuuden palvelukeskuksissa tapahtuvien muutosten yhteydessä. Se on myös palvelukeskusten keskinäisen aidon kilpailutilanteen säilyttämisen edellytys.

Substanssiprosessien sujuvuutta edistävien tietojärjestelmien kehittäminen

Jotta tietotekniikasta saataisiin täysi hyöty, tulee ydintoimintoja tukevien tietojärjestelmien kehittämiseen panostaa merkittävästi nykyistä enemmän. Yksi avaintekijä on johdon ja tietohallinnon yhteistyön kehittäminen siten, että johto ymmärtää entistä paremmin tietotekniikan mahdollisuudet ja tietohallinto ymmärtää paremmin substanssi-toiminnan tarpeet ja haasteet.

Portaalit

Hallinnonalan organisaatioissa ollaan monissa kehittämässä erilaisia portaaleja sekä ulkoiseen että virastojen ja laitosten väliseen tiedonvälitykseen, yhtenä esimerkkinä kansalaisen terveystaali (tervesuomi.fi). Kansalaiselle tärkeä ns. 'yhden luukun' -periaate edellyttää lisäksi koko hallinnonalan palveluntarjonnan kattavaa portaalia. Portaalien suunnittelussa on syytä ottaa huomioon uusimman internetteknologian ja semanttisen mallinnuksen tuomat mahdollisuudet tiedon löytämisen ja osuvuuden pa-

rantamisessa sekä vaihtoehtoiset kehittyneisiin tiedon haun välineisiin pohjautuvat ratkaisumallit.

3 Valtionhallinnon IT-strategian ydinkohdat

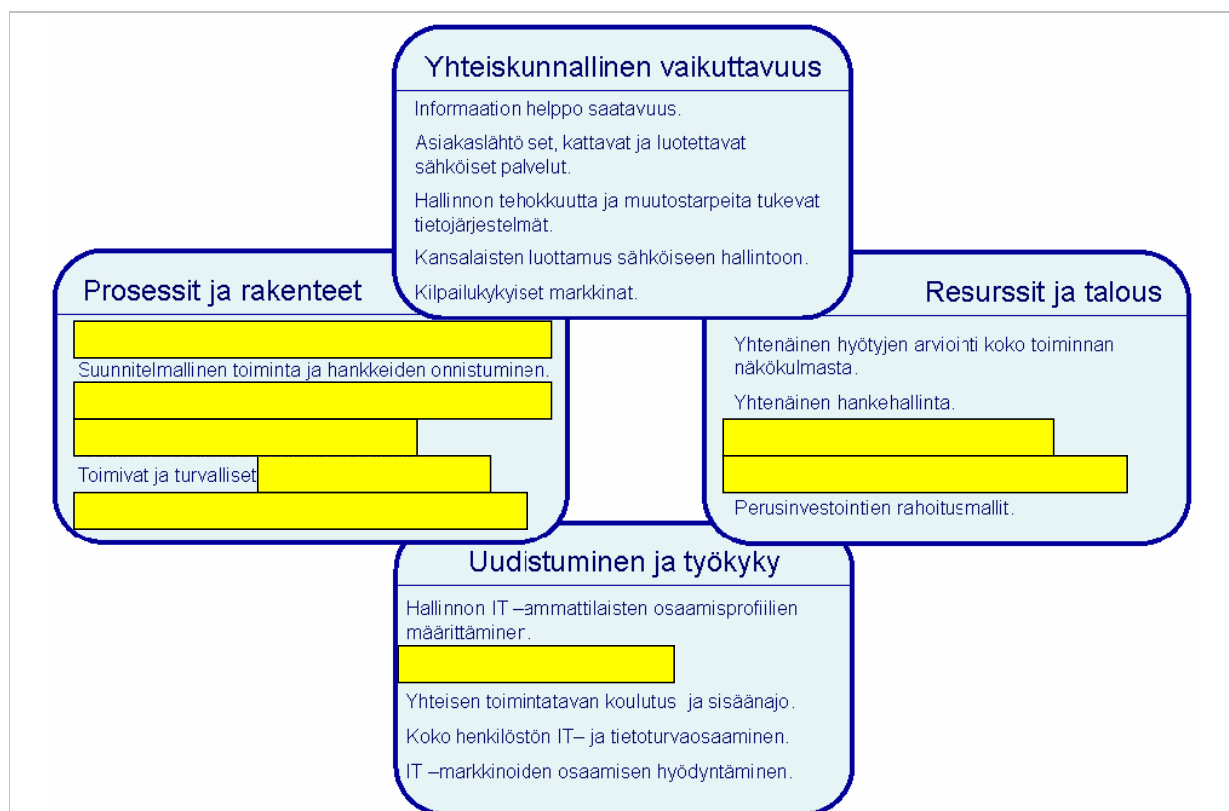
Valtionhallinnon uusi IT-strategia on keskittämässä valtionhallinnon IT-toimintoja aikaisempia IT-strategioita voimakkaammin. Strategian toteutuminen toisi merkittäviä muutoksia valtionhallinnon IT-toimintojen järjestämiseen. Strategian toteutumista johtamaan on perustettu valtion IT-toiminnan johtamisyksikkö, joka on käynnistänyt strategian kärkihankkeita.

Tässä STM:n hallinnonalan IT-strategiassa on otettu huomioon keskeisimmät valtionhallinnon IT-strategian periaatteet, jotka on valtion IT-strategiassa kiteytetty seuraavaan kuvaan:

Haasteet	Strategiset linjaukset	Kehittämishjelmat	Kärkihankkeet
Muuttuvat palvelutarpeet ja odotukset Hallinnon avoimuus ja luotettavuus Globalisaatio EU-integraatio Tuottavuus Väestön ikääntyminen Henkilöstöä eläkkeelle Alueellinen epätasapaino Toiminnan jatkuvuuden turvaaminen	<p style="text-align: center;">Tyytyväiset asiakkaat, joustavat palvelut</p> <p style="text-align: center;">Tehokas, turvallinen, verkottunut hallinto</p>	Asiakaslähtöiset sähköiset palvelut Yhteentoimivuus Yhteiset tietojärjestelmät Yhtenäiset perustietotekniikkapalvelut Tietoturvallisuus	<ul style="list-style-type: none"> •Kansalaisten ja yritysten tunnistaminen •Sähköisten palvelujen alusta •Yhteiset arkkitehtuurit •Rajapinnat perustietovarantoihin •Talous- ja henkilöstöhallinto •Dokumentinhallinta ja arkisto •Virkamiehen tunnistaminen ja käyttöoikeuksien hallinta •Yhteinen, turvallinen tietoliikennetarkaisu •Sähköposti ja kalenteri •Perustietoturvallisuuden ja korkean tietoturvallisuuden vaatimukset ja toimeenpano •Varautuminen

Valtion IT-strategia linjaa virastojen IT-toiminnan kohdistamisesta seuraavaa: ”IT-toiminnan voimavarat virastoissa kohdistetaan ydintoiminnan kehittämiseen. Perustietotekniikkapalvelut tuotetaan mittakaavaetujen hyödyntämiseksi yhtenäisesti ja mahdollisimman keskitetysti.”

Keskeisimmät valtion IT-strategian tekijät on kuvattu seuraavaan kaavioon:

Yllä olevassa kuvassa on keltaisella taustalla/kehystettynä merkitty ne kohdat, joiden merkityksen STM:n hallinnonalan IT-toiminnalle ja sen kehittämiseksi nähdään olevan erityisen suuri.

4 Hallinnonalan IT-toiminnan toiminta-ajatus ja visio

Tunnistettujen ja priorisoitujen strategisten muutostekijöiden sekä avainhenkilöhaastatteluiden perusteella laadittiin näkemys STM:n hallinnonalan IT-toiminnan toiminta-ajatuksista ja visiosta.

STM:n hallinnonalan IT-toiminta on ollut aikaisemmin melko jäsentymätöntä eikä sen tarkoitusta tai tehtäväkuva ole kuvattu tarkasti. STM:n hallinnonalan IT-toiminta on systematisoitunut vasta hiljattain virastojen ja laitosten tietohallinnon yhteistyöryhmän (Tyrmä) kautta. STM:n hallinnonalan IT-toiminnan systemaattiselle kehittämiselle onkin tärkeää luoda jäsentynyt ja pitkäjänteinen toiminta-ajatus ja visio.

Toiminta-ajatus

STM:n hallinnonalan IT-toiminta tukee hallinnonalan toiminnan tehokkuuden ja laadun varmistusta sekä vaikuttavuutta IT-ratkaisujen avulla

Toiminta-ajatus linjaa, mitä STM:n hallinnonalan IT-toiminta tekee.

Hallinnonalan IT-toiminnan tehtävänä on varmistaa tietojärjestelmien yhteensopivuus, turvallisuus ja joustavuus sekä tietojen hallittu yhteiskäyttöisyys organisaatorajat ylittävien prosess-

sien näkökulmasta. Tämän lisäksi hallinnonalan tietohallinto kehittää ja ohjaa yhteisiä hallinnonalatasoisia teknologiaratkaisuja ja toimintamalleja.

Visio

STM:n hallinnonalan IT-toiminta on integroitu hallinnonalan yhteistyöhön ja johtamiseen

Visio kuvaa tilaa, jossa STM:n hallinnonalan IT-toiminta näkee itsensä olevan n. vuonna 2011.

Niin STM:n hallinnonalan IT-toiminnan toiminta-ajatukselta kuin visiostakin voidaan nähdä, että keskeisinä haasteina on nähty hallinnonalan IT-toiminnan pirstaleisuus ja sen irrallisuus organisaatorajat ylittävistä prosesseista. Hallinnonalan IT-toiminnan tarkoituksenmukaisuus ja tehokkuus sekä aito tuki hallinnonalan varsinaiselle toiminnalle edellyttävät nykyistä parempaa yhteistyötä sekä hallinnonalan toimijoiden IT-organisaatioiden kesken että IT-toiminnan ja substanssitoiminnan johdon välillä.

5 Strategiset painoalueet

Joustavuus avaintekijänä

Kuten aikaisemmissa luvuissa käytiin läpi, STM:n hallinnonalalla on nähtävissä useita muutostekijöitä, jotka kaikki edellyttävät niiden huomioon ottamista IT-strategiassa. Toisaalta kaikkiin muutostekijöihin sisältyy vaikeasti ennakoitavuutta ja arvaamattomuutta, joka täytyy huomioida IT-strategian joustavuutena ja valmiutena muuttaa ja päivittää tehtyjä suunnitelmia hallitusti. Tietojärjestelmien rakentamisessa ja arkkitehtuureissa tulee kiinnittää huomiota joustavuuteen ja muunneltavuuteen. Järjestelmät tulee rakentaa selviksi standardirajapinnoilla kommunikoiviksi ja tarvittaessa toisistaan irrotettaviksi kokonaisuuksiksi.

Strategiset painoalueet

Hallinnonalan IT-toiminnan toiminta-ajatuksen, vision ja arvioitujen muutostekijöiden pohjalta seuraavat viisi kokonaisuutta valittiin STM:n hallinnonalan IT-toiminnan keskeisimmiksi painoalueiksi vuosille 2007 – 2011:

1. **Valtion IT-strategiasta syntyvien muutosten hallinta**
2. **IT-toiminnan hyötyjen varmistaminen ja tehokkuuden kehittäminen**
3. **Tietovarantojen ja tietoaisteistojen yhteiskäyttöisyyden ja hyödynnettävyyden kehittäminen**
4. **Työ- ja asiointiprosessien muutosten tukeminen**
5. **Hallinnonalan kehittämishankkeiden tukeminen**

STM:n hallinnonalan IT-toiminnassa panostetaan erityisesti ko. painoalueiden edistämiseen, täsmentämällä niitä koskevat strategiset linjaukset, käynnistämällä niitä kehittäviä hankkeita sekä ottamalla käyttöön pysyviä rakenteita tai menetelmiä, joilla kyseisiä painoalueita tuetaan.

6 Keskeiset strategiset linjaukset

6.1 Painoalueiden näkökulma

Varsinaiset strategialinjaukset sidotaan erityisesti edellä kuvattuihin painoalueisiin. Näiden lisäksi strategisia linjauksia täsmennetään tietohallinnon näkökulmasta.

Seuraavaan on koottu STM:n hallinnonalan varsinaiset strategiset linjaukset strategisten painoalueiden näkökulmasta.

6.1.1 Valtion IT-strategiasta syntyvien muutosten hallinta

Valtion IT-strategian ennakoimiin, varsin merkittäviin muutossuunnitelmiin suhtaudutaan STM:n hallinnonalalla varsin vakavasti.

Valtion IT-strategiasta syntyvien muutosten hallintaa koskevat strategiset linjaukset voidaan tiivistää seuraavasti:

- **STM ottaa hallinnonalana aktiivisen roolin valtion IT-toiminnan kehittämisessä**
- **Palveluiden laatu varmistetaan muutoksen aikana**
- **Hallinnonalan IT-hankesalkku sovitetaan valtion yhteiseen hankesalkkuun**
- **Sidosryhmätyö valtion IT-strategian toimeenpanoon on pääasiassa hallinnonalatasoista**
- **Eri järjestelmien roolit arvioidaan tarkemmin – mitkä ovat valtion tasolla yhteisiä, mitkä virasto- tai hallinnonalakohtaisia**
- **Sopeutuminen edellyttää tietohallinnon ja palveluntuottajan roolien selkeyttämistä**
- **Tietohallinnon ohjausprosessia selvennetään hallinnonalalla**

Aktiivinen sopeutuminen valtion IT-strategian linjauksiin ja hankkeisiin, tiivis yhteistyö koko valtiota koskevien linjauksien ja suunnitelmien laatimisessa ja mukanaolo päätöksenteossa nähtiin ensiarvoisen tärkeäksi painoalueeksi seuraavien vuosien aikana. Hallinnonala jatkaa aktiivista roolia asiakkaan näkökulmasta yhteistyön kehittämisessä Valtion IT-palveluyksiköön ja Valtion IT-johtamisyksiköön päin.

Eryteisesti nähtiin tärkeäksi, että STM:n koko hallinnonala esiintyy yhtenäisenä vaikuttajana valtion IT-strategiaa toimeenpantaessa. Tällä saavutetaan suuremmat vaikutusmahdollisuudet valtion IT-toiminnan kehittämisessä. Hallinnonalatasoinen yhteistyö parantaa samalla myös hallinnonalan toimijoiden IT-palvelujen yhdenmukaisuutta. Erääksi keskeiseksi vaikuttavuuden foorumiksi on tunnustettu vahva rooli arkkitehtuurien kehittämisessä.

STM:n hallinnonalalla tulee olla merkittävä painoarvo myös valtion IT-toimintaa kehitettäessä.

STM:n hallinnonalan IT-toiminnan tehtävänä on turvata virastoille ja laitoksille korkealaatuiset ja tarkoituksenmukaiset tietotekniikka- ja tietohallintopalvelut Valtion IT-palveluyksikön perustamisen ja toiminnan käynnistämisen aikana, siirtymäkaudella ja senkin jälkeen, kun palveluja on mahdollisesti siirretty valtion IT-palvelukeskukseen. Erityisesti siirtymävaiheessa voi olla haastavaa ylläpitää omaa osaavaa yleisten IT-palveluiden tuotantoa, jos tätä suunnitellaan siirrettäväksi valtion IT-palvelukeskukseen.

STM:n hallinnonalan IT-hankesalkut sovitetaan valtion yhteiseen hankesalkkuun. Hallinnonala kokoaa hankeaihiot yhteen ja sovittaa ne Valtion IT-koordinoitiryhmän nimeämien hankkeiden kanssa yhteen.

Valtion IT-strategian toimeenpanon vaikutukset kohdistuvat kahteen erilaiseen osa-alueeseen. Yhtäältä yhteisen toiminnan koordinoitavuus, yhdenmukaisuus, hankesalkkujen koostuminen ja arkkitehtuuri ovat tyypillisesti tietohallintorooliin liittyviä tehtäviä. Toisaalta valtion IT-strategiassa keskitetään perustietotekniikkapalveluiden ja yhteisten järjestelmäpalveluiden tuotantoa, jotka on puhtaasti IT-palveluntuotantoa koskevia palveluita. Hallittu sopeutuminen valtion IT-strategiaan edellyttää tietohallinnon ja IT-peruspalvelujen tuotannon eriyttämistä toisistaan. Tätä on käsitelty tarkemmin jäljempänä luvussa 8.1.

Tietohallinnon ohjausprosessia selvennetään hallinnonalan tasolla. Tämä tarkoittaa erityisesti TTS, TA ja tulosoikeuksien systemaattisempaa huomioon ottamista. Tietohallinnon suunnitelu synkronoidaan taloussuunnitteluprosessiin ja sen vuosikelloon. Myös IT-strategian arviointi ja päivittäminen liitetään em. prosesseihin. Tavoitteena on tukea IT-hankkeilla entistä paremmin strategisten hankkeiden toteuttamista.

STM:n hallinnonalan tietohallintotoimijoiden on myös tunnistettava ja arvioitava tarkemmin eri järjestelmät ja niihin liittyvät roolit. Ydintoimintaa tukevat järjestelmät jäävät jatkossakin virastoon mutta jollakin aikavälillä ainakin osa valtion yleisistä tai yhteisistä järjestelmistä (esim. talous- ja henkilöstöhallinto) siirtyvät jatkossa keskitetysti tuotettavaksi. On kuitenkin hyvä muistaa, etteivät kaikki yhteisetkään järjestelmät siirry välttämättä vain yhdelle organisaatiolle yhteisesti tuotettavaksi. Toinen ratkaisumalli on yleisten tai yhteisten järjestelmien operatiivisen palveluntuotannon hajauttaminen virastoihin ja laitoksiin kuten nykyäänkin, mutta hyödyntäen yhteisiä työkaluja, määrityksiä ja rajapintoja.

6.1.2 IT-toiminnan hyötyjen varmistaminen ja tehokkuuden kehittäminen

IT-toiminnan hyötyjen varmistamisen ja tehokkuuden kehittämisellä parannetaan IT-ratkaisujen vaikuttavuutta. Sen lisäksi, että IT-ratkaisut yritetään toteuttaa oikein ja tehokkaasti, varmistetaan että kyseiset ratkaisut todella vastaavat substanssitoiminnan aitoihin haasteisiin.

IT-toiminnan hyötyjen varmistamista ja tehokkuuden kehittämistä koskevat strategiset linjat voidaan tiivistää seuraavasti:

- **Tietohallinto tukee substanssitoiminnan ydinprosessien kehittämistä aktiivisesti ja oma-aloitteisesti**
- **Johdon ja tietohallinnon yhteistyötä kehitetään ja täsmennetään**
- **IT-toiminnan tehokkuutta ja joustavuutta kehitetään**
- **Tuetaan entistä paremmin substanssitoiminnan tuotteiden tuotteistamista**
- **Kehitetään tietohallinnon ja IT-palveluntuotannon roolitusta**
- **Kehitetään IT-toiminnan mitattavuutta ja tavoitteellisuutta**

Hallinnonalan tietohallinto kehittää aktiivisesti ja oma-aloitteisesti substanssitoiminnan ydinprosessien tukea. Erityisesti tämä koskee hallinnonalan organisaatorajat ylittäviä prosesseja. Tällä alueella tietohallinnon tulee kehittää toimintaansa nykyisestä merkittävästi. Ensimmäisinä keinoina on tunnistaa keskeiset tuettavat prosessit, laatia näille kehittämideoita tietoteknisestä näkökulmasta ja sopia substanssipäättäjien kanssa tarvittavista kehittämishankkeista. Vaikuttavuutta kehitetään seuraamalla systemaattisesti hankkeiden toteutunutta vaikuttavuutta ja ottamalla huomioon tästä saatava tieto uusissa kehittämishankkeissa.

Hallinnonalan tietohallinnon tulee tunnistaa myös hallinnonalan prosessien ja virastokohtaisten prosessien yhtymäkohdat.

Tietohallinto tukee ydinprosessien kuvaamista ja niiden tukemista IT-ratkaisuilla virastoissa ja laitoksissa yhtenäisillä menetelmillä. Tämä tarkoittaa esim. yhteisen kuvaustavan määrittämistä ja yhteistä kuvausvälinettä.

Johdon ja tietohallinnon yhteistyön kehittäminen ja täsmentäminen on välttämätöntä, jotta voidaan varmistua IT-ratkaisujen ja menetelmien soveltuvuudesta substanssitoiminnan aitoihin tarpeisiin. Tämä edellyttää useita kehitettäviä osa-alueita kuten:

- Asiakkuuden käsitteen ja vastuiden selkeyttäminen
 - Loppuasiakkaat, välitysorganisaatiot, yhteistyökumppanit
- Tietohallinnon kouluttaminen ymmärtämään paremmin johtamisen ja substanssitarpeiden vaatimuksia
- Johdon ja muiden avainhenkilöiden osaamisen kehittäminen IT-ratkaisujen mahdollisuuksien hyödyntämisessä
- Luonnollisen kanssakäymisen lisääminen valmistelu- ja päätöksentekoprosessien yhteydessä

Oleennaista on tietohallinnon aseman ja roolin kirkastaminen varsinaisen toiminnan kannalta. Kuten valtion IT-strategiaan sopeutuminen, myös tämä edellyttää tietohallinnon ja IT-palveluntuottajan roolituksen ja tehtävänjaon täsmentämistä.

Sekä muutostekijöiden suuri määrä että resurssien rajallisuus edellyttävät, että IT-toiminnan tehokkuutta ja joustavuutta (usein käytetään termiä ketteruus) kehitetään aikaisempaa systemaattisemmaksi ja mitattavammaksi

Tyypillisiä IT-toiminnan tehokkuuden kehittämisen keinoja ovat:

- IT-palvelujen tuotteistaminen
- IT-prosessien ja niiden seurannan kehittäminen
- Mahdolliset hallinnonalan yhteiset palvelut ja projektit
- Hallinnonalan yhteishankinnat ja yhteiset hankintasopimukset

Tehokkuutta lisäävät myös virastojen yhteiset koulutukset. Yhteisissä koulutuksissa volyymin lisäksi ihmiset verkostoituvat ja käytettävä käsitteistö yhtenäistyy.

Tehokkuuden mittaamisen kehittämisen keinoja ovat:

- Kustannus/hyötyanalyysin ja sen hyödyntämisprosessin kehittäminen
- Yhteinen, laadukas mittaristo, jossa otetaan huomioon sekä nykytila että toiminnan suuntaviivat

Hyötytarkastelun avainalueena tulee olla substanssitoiminnan kehittyminen IT-ratkaisujen avulla.

Eräs tehokkuuden kehittämisen mahdollistajia on virastojen IT-toiminnan – tehtävien ja palveluiden – kuvaaminen yhtenäisellä tavalla. Tämän perusteella arvioidaan eri toimintoihin käytettävät resurssit ja voidaan päättää mitä on tarkoituksenmukaista tehdä hallinnonalatasolla ja mitä virastotasolla.

Vaikuttavuus varmistetaan yhteisillä hankintasopimusmalleilla. Hallinnonalalle kuvataan yhteinen hankintasopimusmalli, jossa on otettu huomioon keskeiset yleisten sopimusehtojen puutteet sekä yhtenäistetty palvelujen hallinnointitapoja toimittajien ja asiakasorganisaatioiden välillä. Hallinnonala hyödyntää mahdollisimman kattavasti valtionhallinnon yhteisiä sopimusmalleja.

Hallinnonalan tietohallinto tukee hallinnonalan substanssitoiminnan tuotteiden ja palveluiden tuotteistamista. Esimerkkinä voidaan mainita yhteisen näkemyksen, toimintatavan tai ratkaisun laatiminen verkkopalveluiden tuotteistamiseen: Esim. verkkokauppa (STM.com), yhteiset komponentit (tunnistaminen). Erityisesti tämä koskettaa niitä yksiköitä, joilla on kaupallista palvelutoimintaa.

Tietohallinnon ja IT-palveluntuotannon roolituksen kehittämällä voidaan parantaa sekä tarkoituksenmukaisuutta että palvelun laatua ja tehokkuutta.

Eräs tunnistettu kehittämiskohde on parantaa STM:n budjetissa osoitettujen varojen käytön seuraamista, skenaariotarkastelujärjestelmiä ja vaikuttavuuden mittaamista tukevia työkaluja. Tämä tukee merkittävästi substanssitoiminnan tehokkuuden ja vaikuttavuuden kehittämistä.

Alustavasti on tunnistettu, että tätä aluetta voidaan kehittää tietovarastoilla ja raportointivälineillä. Tässä kehitystyössä tietohallinnon ja johdon yhteistyö on ensiarvoisen tärkeää.

6.1.3 Tietovarantojen ja tietoaineistojen yhteiskäyttöisyyden ja hyödynnettävyyden kehittäminen

Tiedolla ja tietovarannoilla on STM:n hallinnonalan toiminnassa keskimääräistä hallinnonala suurempi merkitys. Tutkimuslaitosten koko toiminta on tietopohjaista ja niiden kyvykkyydessä tiedon saatavuus on keskeisessä asemassa. Hallinnonalan ohjaus- ja valvontatoimet paljolti perustuvat tiedon käsittelyyn ja jakeluun.

Tietovarantojen ja tietoaineistojen sekä yhteisen käytön että tietovarantojen hyödynnettävyyden kehittäminen on hyvin merkittävä kehittämishaaste, jota voidaan viedä eteenpäin vain hallinnonalatasoisesti. Tämä onkin eräs merkittävimmistä STM:n hallinnonalan IT-strategian painoalueista.

Tietovarantojen ja tietoaineistojen yhteiskäyttöisyyden ja hyödynnettävyyden kehittämistä koskevat strategiset linjaukset voidaan tiivistää seuraavasti:

- **Kehitetään yhteistä tietoarkkitehtuuria ja tämän osana käsitteistön yhtenäisyyttä pitkäjänteisesti**
- **Yhteiskäyttöisyyden kehittäminen yhteisten tietovarantojen tunnistamisen ja integrointiarkkitehtuurin perusteella – nykyisten tietovarantojen hyödynnettävyyden kehittäminen**
- **Kehitetään yhdessä tiedon jalostuksen välineitä päätöksenteon, valvonnan ja tutkimuksen tueksi**
- **Kehitetään yhteiskäyttöisyyttä tunnistamalla tietotarpeet jo kehitysvaiheessa – kehittämisprosessin kuvaaminen**
- **Kehitetään yhteisiä hakuvälineitä tutkimus-, asiantuntija- ja sidosryhmätietoihin**
- **Tuetaan aktiivisesti tietopalveluiden yhteistyön kehittämistä**

Tietovarantojen yhteiskäyttöisyyden edistäminen koskee sekä niitä tilanteita, joissa yhteistä tietoa käytetään kaikissa virastoissa ja laitoksissa että tilanteita, joissa vain yhdellä tai muutamalla virastolla ja laitoksella on tarve tiedon yhteiskäyttöisyyteen. Tietovarantojen yhteiskäyttöisyydessä käytetään tarpeeseen pohjautuvaa harkintaa – kaikkien tietojen ei tarvitse olla kaikille yhteiskäyttöisiä.

STM:n hallinnonalalla kehitetään yhteistä tietoarkkitehtuuria. Tietoarkkitehtuurin kehittäminen sitoo useat tämän strategisen painoalueen linjaukset yhtenäiseksi kokonaisuudeksi.

Eräs olennainen tietoarkkitehtuurin osa on yhteisen tiedon jäsennyksen ja semantiikan määrittäminen. Hallinnonalalla kehitetään alkavalla strategiakaudella pitkäjänteisesti käsitteistön yhtenäisyyttä – ontologiaa yhdessä virastojen informaatikkojen ja tiedon jäsennyksen avainhenkilöiden kanssa. Tämä sisältää myös yhteisten koodistojen kehittämisen. Tietojen merkitys toiminnalle on tunnistettava organisaatiokohtaisesti. Kaikki tieto ei ole toiminnan kannalta

yhtä merkittävää. Samoin on tunnistettava tiedon rakenteisuus: strukturoitu (esim. tietokannat), osittain strukturoitu (esim. sähköpostit) ja strukturoimaton (esim. Word-tiedostot) ja kiinnitettävä huomiota niiden luokitteluun ja hallintaan.

Hallinnonalalla kehitetään ja yhtenäistetään myös hyviä tiedonhallintatapoja.

Tietoarkkitehtuurin kuvaamiseen kuuluu luonnollisesti edellisten lisäksi vielä tietomallien ja tietokantakehityksen menettelyjen kehittäminen ja yhtenäistäminen.

Tietovarantojen yhteiskäyttöisyyttä kehitetään hallinnonalatasoisesti. Kehityksen ensivaiheessa tunnistetaan olemassa olevat ja potentiaaliset yhteiskäyttöiset tietovarannot. Yhteiskäyttöisyyden edellytyksenä on yhtenäisten, määriteltyjen rajapintojen määrittäminen. STM:n hallinnonalan integraatioarkkitehtuurin perusteet luodaan valtionhallinnon integraatioarkkitehtuurin linjausten pohjalta yhteistyössä tutkimuslaitosten rekisteritiedon hyödyntämistä kehittävän Stakesiin sijoitettavan Retki-yksikön kanssa.

Käytännössä yhteiskäyttöisyys toteutuu yhteiskäyttöisen tiedon yhtenäisen näkymän tai yhteisten tietokantojen kautta.

Tietovarantojen hyödynnettävyydellä tarkoitetaan sitä, että yhteiskäyttöisen tietovaraston tiedot ovat muiden hyödynnettävässä muodossa tai sisältävät sellaista lisätietoa, jota muutkin organisaatiot voivat hyödyntää omassa työssään. Hyödynnettävyydellä tarkoitetaan myös sitä, että myös tiedontuottajaorganisaatiossa itsessään hyödynnetään mahdollisimman tehokkaasti tietovarantoihin taltioitua tietoa. Tietovarantojen hyödynnettävyys edellyttää eri toimijoiden ja roolien tietotarpeiden huomioon ottamista jo tietovarantoratkaisuja kehitettäessä.

STM:n hallinnonalalle luodaan vakioprosessi, jossa otetaan huomioon nykyistä paremmin eri organisaatioiden tietotarpeet tietovarastopalveluja kehitettäessä ja uudistettaessa.

Nykyisiin tietovarantoihin tallennettuja tietoja ei ole hyödynnetty täysimääräisesti. Hyödyntämisen kehittämiseksi tulee tunnistaa erilaiset tietotarpeet ja päätöstilanteet: tutkijat, päätösten valmistelijat, päättäjät. Tällä hetkellä paljon tietoa jää hyödyntämättä, koska sen olemassa olosta ei tiedetä, sen sisältöä ei ymmärretä tai sitä ei osata jalostaa.

Esimerkiksi toiminnan ohjauksen (tulossopimukset, budjetti) tietotarpeet syntyvät pääosin toiminnan tuloksena. Tiedot ovat jo tällä hetkellä saatavissa operatiivisista järjestelmistä, mutta niistä ei saada täysimääräisesti ajantasaista tietoa päättäjille, koska päättäjien tietotarpeita ei tunneta tietohallinnoissa riittävästi eivätkä tiedon hyödyntämisen tekniset välineet ole aina riittäviä.

Hallinnonalalla edistetään hakuvälineiden kehittämistä tutkimustietoon, asiantuntijatietoon sekä sidosryhmiin.

Tutkimushankkeiden ja tutkimustulosten selailua ja löytämistä varten kehitetään hakuvälinettä, joka yhdistää nyt hajallaan olevat tutkimusrekisterit tms. tietovarannot. Tätä ratkaisumallia hyödynnetään myöhemmin asiantuntijatiedon ja sidosryhmätiedon hakuvälineen kehittämisessä. Asiantuntijahakuvälineellä tarkoitetaan eri alueiden asiantuntijoiden yhteystietojen ja osaamisalueiden rekisterin kehittämistä. Tämän osalta yhteys nykyiseen Julha-palveluun tulee vielä selvittää tarkemmin.

Sidosryhmähaulla hallinnonalalle saadaan kattava, yksiselitteinen ja ajantasainen kuva sosiaali- ja terveydenhuollon toimijoista ja niiden yhteystiedoista. Sidosryhmätiedon ylläpidon erityishaasteet tulee tarkentaa ennen lopullisia päätöksiä hakutyökalujen kehittamisestä.

Asiantuntija- ja sidosryhmätiedon hakuvälineellä nähdään olevan merkitystä myös kriisitilanteissa. Sen avulla oikeat asiantuntijat voidaan löytää nopeasti ja luotettavasti.

Hallinnonalalla tuetaan myös tietopalvelujen yhteistyön kehittämistä ja mahdollisia yhtenäistämistarpeita. Tällä tarkoitetaan lähinnä kirjastotoiminnan yhtenäistämistä tukevien tietojärjestelmien kehittämistä tai olemassa olevien ratkaisujen yhdistämistä. Julkaisutoiminnan yhtenäistämisen tukemisessa korostuvat erityisesti julkaisutoiminnan tiettyjen osa-alueiden yhteiset ratkaisut kuten tilausratkaisut, inventointiratkaisut, maksamisratkaisut tms.

Tiedon jalostuksen välineitä päätöksenteon, valvonnan ja tutkimuksen tueksi kehitetään hallinnonalatasoisesti yhdessä. Tämä koskee mm. lainvalmistelun, tulosoikeuksien ja päätöksenteon tietotuen kehittämistä. Tietohallinnon tehtävänä on tehostaa nykyisten työkalujen käyttöä ja ominaisuuksien hyödyntämistä.

Työkaluna tiedon jalostuksessa ovat tiedon louhinnan ja raportoinnin (esim. ETL/BI) ym. tiedon haun ratkaisut. Pienillä yksiköillä ei todennäköisesti ole resursseja eikä välttämättä osaa mistakaan yksin kehittää tätä aluetta, joten hallinnonalan yhteistyö nähdään varsin tarpeelliseksi.

Reunaehdot

Tietovarantojen yhteiskäyttöisyyden ja hyödynnettävyyden kehittämisen reunaehtoina ovat ainakin kaksi seuraavaa osa-aluetta.

- Täysimääräinen hyödyntäminen edellyttää STM:ltä tiiviimpää konserniohjausta erityisesti tiedon hyödyntämisen näkökulmasta. Tietohallinto ei yksin pysty kehittämään tiedon hyödynnettävyyttä ja yhteiskäyttöä, koska se ei omista järjestelmissä olevaa tietoa eikä itse pääsääntöisesti käytä kyseistä tietoa.
- Hallinnonalalle tulee jäädä valtion IT-strategian muutosten pyörteissä riittävästi osaa mista kehittämään tietovarantojen yhteiskäyttöisyyttä.

6.1.4 Työ- ja asiointiprosessien muutosten tukeminen

Työ- ja asiointiprosessit muuttuvat liikkuvampaan ja sähköisempään suuntaan. STM:n hallinnonalan on pysyttävä tukemaan kustannustehokkaasti tällaista kehitystä.

Työ- ja asiointiprosessien muutosten tukemista koskevat strategiset linjaukset voidaan tiivistää seuraavasti:

- **Sähköisten palvelujen laajamittainen kehittäminen sisältäen sekä virkamiesten ja ammattilaisten väliset sähköiset palvelut että asiointipalvelut**
- **Helpotetaan teknisillä ratkaisuilla etättyötä ja etäkäyttöä**
- **Yhtenäiskommunikaation kehittäminen**
- **Kehitetään hallinnonalan ja sidosryhmien verkostoitumista tukevia välineitä**

Suurin osa tämän strategisen painoalueen strategisista linjauksista koskee erityisesti sähköisen asioinnin kehittämistä. Tässä sähköisellä asiointilla tarkoitetaan sekä viranomaisten välisiä sähköisiä palveluita että virastojen ja laitosten sekä loppuasiakkaiden välisiä asiointipalveluja.

Sähköinen asiointi käsitetään laajasti, se ei rajoitu asiakasrajapintaan ja pääsynhallintaan. Sähköisiä palveluja kehitettäessä huolehditaan siitä, että aina otetaan huomioon koko asiointiprosessi, joka ulottuu myös taustaprosesseihin. Hallinnonalalla laaditaan selkeä sähköisen asioinnin kehittämishankkeen suunnitteluprosessi, jossa otetaan huomioon sähköisen asioinnin arkkitehtuuri ja arvioidaan, missä määrin koko asiointi- ja tuotantoprosessia voidaan automatisoida prosesseja sähköistämällä.

Strategisena tavoitteena on, että hallinnonalalla tuotetaan vuoteen 2011 mennessä myös sähköisinä kaikkia niitä asiointi- ja viranomaispalveluja, jotka voidaan kustannustehokkaasti toteuttaa ja joiden sähköistämisestä saadaan merkittäviä hyötyjä. Nämä palvelut kohdennetaan asiakas/roolikohtaisesti. Varsinainen sähköisten palvelujen kehittämisvastuu ja tarvearviointi jää yksittäisille virastoille ja laitoksille.

Hallinnonalalla ylläpidetään koko hallinnonalaan koskevaa sähköistettävien palveluiden hankesalkkua, jossa toteutettavat palvelut on priorisoitu ja yhteistyön mahdollisuudet on tunnistettu.

Sähköisiä palveluja rakennettaessa kehitetään yhteisiä menetelmiä ja ratkaisuja, sekä hyödynnetään näiden lisäksi jo toteutetuista palveluista saatuja kokemuksia. Hallinnonalalla hyödynnetään valtionhallinnon tarjoamia valmiita alustaratkaisuja ja perustietorekisterien rajapintaratkaisuja. STM osallistuu näiden yhteisten ratkaisujen kehittämistyöhön.

Hallinnonalalla edistetään ja edellytetään standardeja tunnistautumismenettelyjä sekä varmistetaan, että hallinnonalalle syntyy vain yksi yhtenäinen tunnistautumISRatkaisu.

Strategiakaudella panostetaan verkostoitumista ja ryhmätyöskentelyä tukevien välineiden kehittämiseen. Verkostoitumisella tarkoitetaan sekä sisäistä että ulkoista verkostoitumista ja ryhmätyötä.

Etättyötä ja –käyttöä edistetään kehittämällä monikanavaisuuden tietoteknologiataukea.

Yhtenäiskommunikaation avulla tarkoitetaan eri viestintäkanavien yhdistämistä käyttäjäläheiseksi tieto- ja kommunikointiverkostoksi. Yhtenäiskommunikaatio ja ryhmätyö (Unified Communication & Collaboration) yhdistää äänen, datan, sähköpostin, kuvan, läsnäolotiedon ja pi-

kaviestinnän yhdeksi kokonaisuudeksi. Tarkoituksena on kehittää kommunikaattoratkaisuja, jotka säästävät kustannuksia ja samalla lisäävät työnteon tehokkuutta ja tuottavuutta.

Hallinnonalalla yhtenäistetään hajanaisia ja osittain resursseja tuhlaavia kommunikaattoratkaisuja erityisesti käyttäjänäkökulmasta. Uusien kommunikointivälineiden hyödynnettävyys, käyttäjälähtöisyys ja kustannustehokkuus varmistetaan ennen niiden kehittämistä ja käyttöönottoa.

Sähköisen asioinnin ja yhtenäiskommunikoinnin kehittämisessä tietoturvallisuuden yhtenäiset menettelyt korostuvat.

6.1.5 Hallinnonalan kehittämishankkeiden tukeminen

Hallinnonalatason IT-toiminta edistää hallinnonalan muita kehittämishankkeita sekä nopeuttaa tietoteknisillä ratkaisuilla ja linjauksilla niihin sopeutumista.

Hallinnonalan kehittämishankkeiden tukemista koskevat strategiset linjaukset voidaan tiivistää seuraavasti:

- **Osallistutaan kattavasti hallinnonalatasoisesti kansalaisen terveystietopalvelun kehittämisyhteistyöhön**
- **Reagoidaan yhteisesti potilastietojen sähköiseen käsittelyyn ja arkistointiin sekä sähköiseen lääkereseptiin liittyviin valtakunnallisiin tietojärjestelmäarkkitehtuurin muutoksiin**
- **Varaudutaan mahdollisiin organisaatiomuutoksiin**

Kansallisen terveystietopalvelun kehittämisyhteistyön tukeminen

Eräänä konkreettisenä panostuskohteena on kansalaisen terveystietopalvelun kehittämisyhteistyö. Tämän suhteen toimitaan pitkälti jo laaditun etenemissuunnitelman mukaisesti. Tämä realisoituu erityisesti TerveSuomi.fi –projektin ja –palvelun kautta. Kukin virasto ja laitos arvioi, missä määrin se voi toimia sisällöntuottajana ko. palveluun. Terve Suomi –hankkeessa on vielä selkeytyviä ja täsmentyviä osia, jotka edellyttävät hallinnonalan toimijoiden yhteistyötä. Tyrmä seuraa aktiivisesti Terve Suomi –palveluhanketta ja tarvittaessa ottaa kantaa sen tuomiin avoimiin kysymyksiin.

Yhtenä keinoja hyödynnetään semanttisen webin kehittämistä.

Kansalliseen terveydenhuollon arkistoon sopeutumisen tuki

Kansallisen potilastietojen arkistoinnin toteutusvastuu on vastuutettu Kelalle, Teolle ja Stakesille. Hankkeen kokonaisohjaus on kuitenkin sosiaali- ja terveysministeriössä.

Hallinnonalan tietohallintoyhteistyöryhmä Tyrmä seuraa kansallisen terveydenhuollon arkistotietojärjestelmän toteuttamista, arvioi tästä tulevia teknologisia muutoksia ja kehittää yhteisiä mekanismeja, joiden avulla hallinnonalan virastot ja laitokset voivat tarvittaessa sopeutua kansallisen toimijan tuomiin teknisiin muutoksiin. Samalla Tyrmä kerää hallinnonalan toimijoiden teknologiaa koskevia tarpeita ja aktiivisesti viestii nämä kansalliselle toimijalle. Nämä

tarpeet voivat kohdistua esim. arkkitehtuurin kehittämiseen – tiedonsiirtostandardit, tunnistautuminen – tai uusiin toimintoihin ja käyttötapoihin.

Lääkelaitos tuottaa eReseptin tarvitsemat lääkevalmistetiedot ja Teo tuottaa varmennepalvelut tähän palveluun. Näiden teknologiavaikutuksia seurataan hallinnonalatasolla.

Mahdolliset organisaatiomuutokset

STM:n hallinnonalalla on noussut esiin erilaisia mahdollisia organisaatiomuutoksia:

- Suomen molekyyli lääketieteen instituutti: KTL:n, HUSin ja Helsingin yliopiston yhteinen yksikkö
- KTL:n koe-eläinyksikön siirtyminen Helsingin yliopistoon
- TEO:n toiminnan laajeneminen osittain myös sosiaalihuollon valvontaan
- Finanssivalvonnan uudelleenorganisointi
- Sosiaaliturvan muutoksenhakulautakunnan ja työttömuusturvan muutoksenhakulautakunnan yhdistäminen
- Hallinnonalalle perustetaan mahdollisesti ensivaiheessa kaksi liikelaitosta
 - Health and Welfare Innovations (40 htv = 20 Stakes +10 KTL + 10 TTL)
 - Työlääkätieteen klinikka (40 htv, kaikki TTL:stä)

Tämä liikelaitostuminen saattaa jatkua.

Hallinnonalan tietohallinto tukee uusien autonomisten yksiköiden tietohallinnon käynnistämistä. Ne pyritään saamaan aktiivisina organisaatioina mukaan hallinnonalan IT-toimintaan.

Liikelaitosten perustaminen edellyttää tietojärjestelmien loogista eriyttämistä, mahdollisen fyysisen eriyttämisen tarve tulee tarkastella erikseen.

6.2 IT-toiminnan näkökulma

IT-toiminnan strategisia linjauksia ja toiminnan kehittämistä tarkasteltiin erityisesti seuraavista näkökulmista:

- IT-palvelut
- IT-toiminnan prosessit ja menetelmät
- Osaaminen, henkilöstö ja kumppanit
- Teknologia ja arkkitehtuuri
- Sähköinen asiointi
- Varautuminen ja tietoturvallisuus

Iso osa edellä kuvatuista painoalueiden strategisista linjauksista kattaa myös IT-toiminnan tarpeet. Näitä täydennetään seuraavin osin:

Palvelut

IT-palveluiden jäsentämistä ja yhtenäistämistä koskevia linjauksia esitettiin jo IT-toiminnan vaikuttavuuden kehittämistä koskevissa linjauksissa.

Palveluiden osalta merkittävin kysymys, johon strategiakauden 2007 – 2011 alkupuolella on vastattava, on: ”Mitä palveluja voidaan tuottaa yhdessä ja mitkä palvelut siirtyvät valtion IT-palvelukeskukseen?”. Tähän kysymykseen vastaaminen edellyttää suunniteltua palvelutuotannon järjestämisselvitystä, jossa palvelutuotannon organisoinnin periaatteet kuvataan tarkemmin. Tätä on käsitelty enemmän luvussa 8.2.

Yleisten tietotekniikkapalveluiden kohteita, joiden osalta yhteistyömahdollisuuksia tulee ainakin kartoittaa, ovat yhteinen helpdesk perustietotekniikan osalta sekä konesalipalvelujen yhdistäminen. Jälkimmäisessä esimerkiksi uudet tai tulevat sähköiset palvelut voisivat toimia pilottina.

Tietohallinnon asiakkuudenhallintaa sisäiseen asiakkaaseen päin kehitetään hallinnonalalla yhteisesti.

Prosessit ja menetelmät

Prosessien kannalta kehittämistyö aloitetaan määrittämällä yhteinen prosessien kuvaustapa. Tässä hyödynnetään Valtion yhteistä prosessien kuvaustapaa, jos tällainen määritetään. Prosessien kehittäminen edellyttää ainakin karkean tason käsiteanalyysin toteuttamista.

IT-toiminnan kustannus- ja tehokkuusläpinäkyvyyttä kehitetään esimerkiksi yhteisen tilipuitteiston ja seurantakohdekäsitteistön määrittämisen avulla

IT-toiminnan tavoitteellisuutta ja vertailtavuutta – sekä virastojen ja laitosten välillä että hallinnonalan ulkopuolisiin toimijoihin – kehitetään laatimalla hallinnonalalle yhteinen IT-toiminnan mittaristo. Tämä sisältää yhteisten mittariston periaatteiden määrittämisen, kattavan ja monipuolisen mittariston laatimisen sekä tämän käyttöönoton. Mittariston tulee olla sellainen, että se sisältää yhtenäiset perusmittarit, mutta jota voidaan täydentää virasto- ja laitoskohtaisilla erityispiirteillä.

Varsinaisten tuotantoprosessien kehittämisessä selvitetään ITIL¹-mallin soveltuvuus hallinnonalan palvelutuotannon ja tietohallinnon toiminnan laadun kehittämisen tukemiseen. Tässä tietohallinto ja palveluntuottaja-roolit painottavat todennäköisesti eri ITIL-prosesseja. Yhtenä konkreettisenä tuotoksena voisi olla esim. yhteinen helpdesk –prosessi. Osana tätä kehittämistä laaditaan yhteinen ohjeisto tietojärjestelmien elinkaaren hallintaan.

Menetelmäkehityksen tulee ulottua varsinaisista tuotanto- ja seurantaprosesseista myös yhteistyöprosesseihin. Eräänä osa-alueena jatketaan hallinnonalan ryhmätyöskentelyn ja ryhmätyötekniikan kehittämistä. Tähän otetaan mukaan myös ryhmätyön kehittäminen merkittävien kumppanien kanssa.

¹ <http://www.itil.co.uk/> ks. Liite 3

Yhteisen projektiohjeiston laatiminen helpottaa virastojen ja laitosten välistä yhteistyötä ja edesauttaa merkittävästi hallinnonalan yhteishankkeiden tavoitteiden saavuttamista.

Osaaminen, henkilöstö ja kumppanit

Valtion alustava IT-palveluyksikön kehittämissuunnitelma tuo merkittäviä haasteita henkilöstösuunnittelulle. Tätä strategista näkökulmaa ja osa-aluetta tulee täydentää, kun valtion IT-palvelujen keskittämisen aikataulu ja laajuus selkeytyy nykyisestä.

Kaikissa tapauksissa substanssijärjestelmien ja IT-toiminnan perustoiminnan osaaminen on turvattava virastoissa ja laitoksissa sekä koko hallinnonalalla.

Tässä osittain vielä epävarmassa tilanteessa olennaisin strateginen linjaus koskee henkilöstön muutosvalmiuden parantamista. Se tarkoittaa osaamisen suuntaamista hallinnonalan ja virastojen ydintoimintoja ja kokonaisuuden hallintaa tukevaan toimintaan sekä asiantuntemuksen, työskentelytapojen ja –kulttuurin kehittämistä alan parhaiden käytäntöjen pohjalta. Näin henkilöstölle luodaan valmiudet sopeutua mahdollisiin muutoksiin ja turvataan heidän ammatillisen kehityksensä.

Tietohallinnollinen osaaminen tulee korostumaan ja tätä tullaan kehittämään. Erityisiä kehittämiskohteita ovat:

- Ostamisen osaaminen
- Määrittelyosaaminen
- Substanssiosaamisen syventäminen

Samassa yhteydessä palveluntuotantoasiantuntijoiden osaamista kehitetään alan parhaiden käytäntöjen pohjalta.

Kokonaisuudessaan tämä edellyttää, että IT-toiminnan roolitusta tietohallinnon ja IT-palveluntuotannon välillä selkeytetään.

Kumppanien kohdalla pyritään hallinnonalakohtaisiin sopimuksiin, silloin, kun se on tarkoituksenmukaista. Tällä saadaan hankintakustannuksissa, sopimusten laadinnassa ja toteutumisen seurannassa resurssien säästöä sekä yhtenäistetään palveluiden laatusopimukset ja menetyt.

Teknologia ja arkkitehtuuri

Teknologian ja erityisesti arkkitehtuurin kehittämiseksi on myös substanssitoiminnan strategioissa kuvattu tilaus. Esim. sosiaali- ja terveystieteiden strategiassa linjataan seuraavaa: *”Tavoitteiden saavuttaminen vuoteen 2015 mennessä edellyttää viranomaisohjauksen tehostamista sekä valtakunnallisen, tietosuojan ja tietoturvan vaatimuksia noudattavaa tietojärjestelmä-arkkitehtuuria. ... Toteutetaan sosiaali- ja terveysministeriön johdolla valtakunnallisesti yhtenäinen tietojärjestelmäarkkitehtuuri sosiaali- ja terveydenhuollossa.”* Tämä sosiaali- ja terveystieteiden strategiassa kuvattu arkkitehtuuri konkretisoituu erityisesti kansallisen toimijan arkkitehtuurin kautta. Hallinnonalan muuta arkkitehtuuria kehitetään kansallisen toimijan arkkitehtuurin rinnalla käyttäen hyväksi valtion arkkitehtuurikehikkoa.

Kuten aikaisemmin jo linjattiin, arkkitehtuuria kehitetään hallinnonalatasoisesti. Strategiakaudella määritetään yhteisen järjestelmäarkkitehtuurin perusrakenne ja keskeiset arkkitehtuurilinjat. Keskeisiksi määriteltäviksi osa-alueiksi on tunnistettu tietoarkkitehtuurin, integraatioarkkitehtuurin, sähköisen asioinnin arkkitehtuurin sekä tiettyjen teknologia- ja järjestelmäarkkitehtuurien määrittely. Arkkitehtuurin tulee mukautua valtionhallinnon arkkitehtuurin periaatteisiin ottaen huomioon hallinnonalan erityispiirteet.

Ylipäätään hallinnonalalla tulee kehittää teknologiaratkaisujen yhteistä suunnittelua. Esimerkkinä tästä voidaan mainita kertakirjautumisratkaisut.

Hallinnonalalla tulee lisätä yhteistyötä myös uusien teknologioiden arvioinnissa. Tällä säästetään teknologioiden seurantakustannuksia sekä saavutetaan yhtenäisempiä ratkaisuja hallinnonalalla jo suunnitteluvaiheessa.

Varautuminen ja tietoturvallisuus

Tietoturvallisuudessa turvallisuustaso on yleensä juuri niin hyvä kuin turvallisuuden heikoin lenkki. Jotta yhteistyötä voitaisiin turvallisesti kehittää virasto- ja laitosrajat ylittäen tarvitaan nykyistä enemmän yhteistä hallinnollista tietoturvallisuutta, kenties yhteinen hallinnonalan tietoturwapolitiikka. Minimitietoturvatason määrittely ja yhteiset tietoturvamittarit sekä tapa käsitellä tietoaineistoja tulee olla yhtenäisiä, jotta käytännön yhteistyötä voidaan toteuttaa.

Jotta tietovarastojen yhteinen hyödyntäminen on mahdollista, se edellyttää yhteistä näkemystä tietosuojavaatimusten ja lainsäädännön tuomiin reunaehtoihin tietojen yhteiskäytön kehittämisessä sekä yhteistyötä käyttäjätunnistuksessa. Jälkimmäisessä ratkaisun ytimen muodostanee VRK/toimikorttiratkaisu tai vastaava.

Muita tietoturvallisuutta ja varautumista koskevia strategisia linjauksia ovat:

- Jatkuvuudenhallintaan kiinnitetään aikaisempaa enemmän huomiota ja jatkuvuudenhallintamalli yhtenäistetään koko hallinnonalalla
- Selvitetään onko valmiustilanteiden tilannekuvan tuottamisessa valtioneuvoston tilannekuvajärjestelmään ajankohtaisia vaatimuksia tietoteknisille ratkaisuille
- Verkkotunnistamisen periaatteet sovitaan yhteisesti
- Yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen turvaamissuunnitelmia käsitellään hallinnonalatasolla ottaen huomioon erityisesti eri palvelujen väliset riippuvuudet

7 Kärkihankkeet

7.1 Kärkihankkeiden yleiskuva

STM:n hallinnonalan IT-strategiaan kuvattujen keskeisten linjausten toimeenpano realisoidaan kärkihankkeiden avulla.

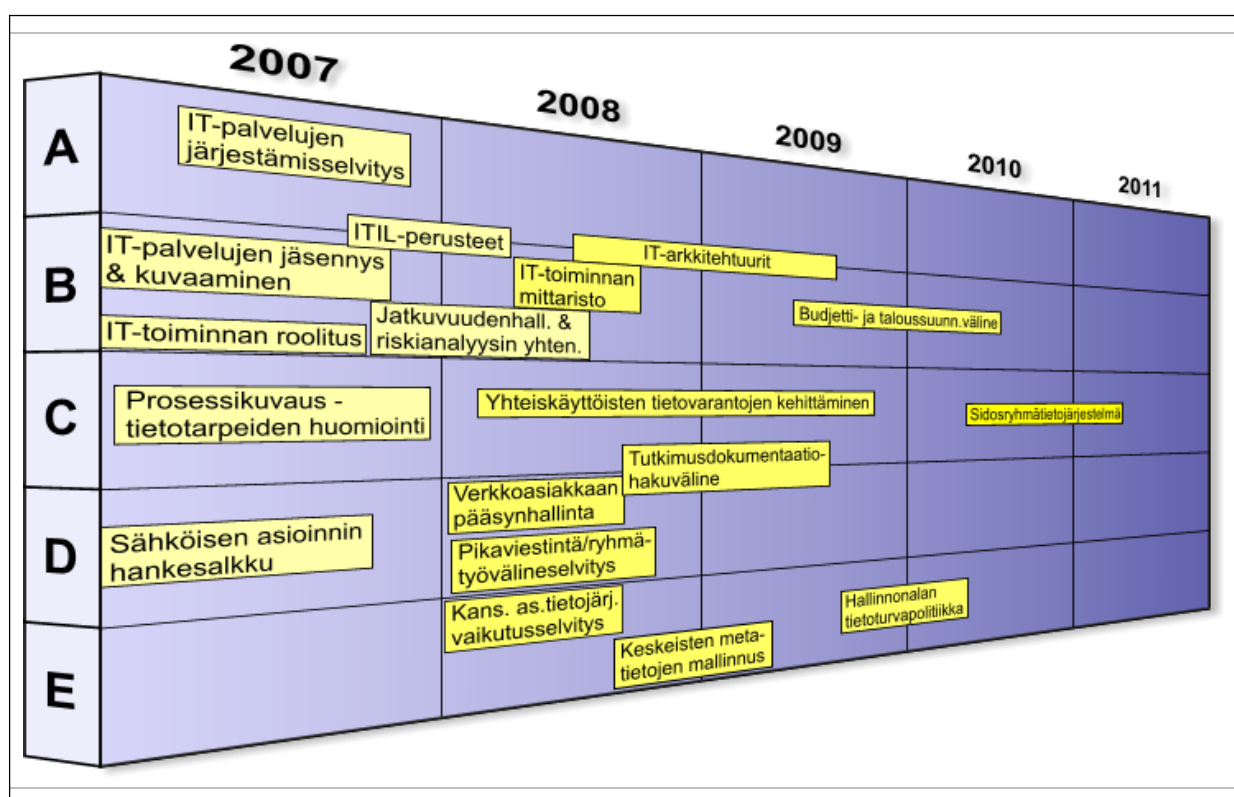
Usein strategioiden toimeenpano on huomattavasti haastavampaa kuin itse strategian laatiminen. Tämän IT-strategian yhteydessä kiinnitettiin huomiota strategian toimeenpanon koor-

dinointiin ja ohjattavuuteen. Kun strategian toimeenpano hankkeistetaan, sitä voidaan hallita paremmin ja systemaattisemmin operatiivisesta toiminnasta tutuilla hankehallinnan välineillä.

Kärkihankkeista muodostettiin hankesalkku, jota johdetaan hallinnonalan tietohallinnon yhteistyöryhmästä Tyrmästä käsin.

Toinen tunnistettu strategioiden toimeenpanon haaste on se, että strategiasta poikivia hankkeita on liikaa, jolloin niitä ei pystytä realistisesti, käytössä olevilla resursseilla toteuttamaan. Tähän pyrittiin vastaamaan priorisoimalla mahdollisuuksien mukaan hankkeita. Priorisoinnissa otettiin huomioon mahdolliset kärkihankkeiden riippuvuudet sekä karkea tämän hetken näkemys hankkeen koosta.

IT-strategiaa laativa työryhmä määrittä edellä kuvattujen tarkastelujen kautta STM:n hallinnonalan IT-strategian kärkihankkeiksi seuraavat hankkeet:

Yllä olevassa kärkihankesalkkukuvassa kirjaimilla merkityt luokat ovat tämän IT-strategian painoalueita:

- A. Valtion IT-strategiasta syntyvien muutosten hallinta
- B. IT-toiminnan hyötyjen varmistaminen ja tehokkuuden kehittäminen
- C. Tietovarantojen ja tietoaineistojen yhteiskäyttöisyyden ja hyödynnettävyyden kehittäminen
- D. Työ- ja asiointiprosessien muutosten tekeminen
- E. Hallinnonalan kehittämishankkeiden tukeminen

Hallinnonalan IT-strategian kärkihankkeet on valittu niiden hallinnonalatasoisen merkittävyyden perusteella. Kärkihankkeiksi on kuvattu pääsääntöisesti uusia, strategiakaudella toteutettavat hankkeet. Näiden lisäksi Tyrmä seuraa ja tarvittaessa ohjaa myös jo käynnistyneitä usean viraston kehittämishankkeita, kuten Terve Suomi –portaalihanketta ja on näissä aktiivisesti mukana.

Strategiakauden alkuvaiheen hankkeita yhdistää se, että monet niistä ovat hallinnonalan yhteisiä tietohallinnollisia perusteita luovia ja ne ovat edellytyksenä mahdollisille myöhemmille laajemmille yhteishankkeille. Useimmat vuoden 2007 kärkihankkeista ovat pieniä, koska niille ei ole varattu erillistä budjettia. Myöhempien vuosien kärkihankkeet tuottavat jo konkreettisia hallinnonalatasoisia teknologiaratkaisua. Tässä kuvatut kärkihankkeet poikivat todennäköisesti uusia strategisia kärkihankekandidaatteja, jotka tulee käsitellä yhteistyöryhmä Tyrmässä.

Kärkihankkeita määriteltäessä havaittiin, että toimintaa on hyvin vaikeaa suunnitella n. kahta vuotta kauemmaksi. Strategiassa on toistaiseksi kärkihankkeita varsin vähän vuosille 2009-2011. Tähän haasteeseen vastataan siten, että tätä IT-strategiaa päivitetään keskeisten linjausten osalta vuosittain ja samassa yhteydessä kootaan täsmennetty strategisten kärkihankkeiden hankesalkku.

Kolmas strategioiden toimeenpanon haaste liittyy siihen, että määritellyt hankkeet ja projektit eivät aina välttämättä kuitenkaan kohdistu joko kattavasti tai lainkaan tehtyihin strategiisiin linjauksiin. Tässä kuvattujen kärkihankkeiden kattavuus ja kohdistuminen todellisiin strategiisiin linjauksiin varmistettiin laatimalla taulukkomuotoinen kartta, jossa on kuvattu kunkin kärkihankkeen vaikuttavuus eri strategian painoalueisiin ja IT-toiminnan näkökulmiin:

Hankkeen / projektin nimi	Prioriteetti (1-3)	Käynnistysvuosi	1. Valittu IT-strategia	2. Vaikuttavuus	3. Tietovarannot	4. Työ- ja asiointi	5. Hankkeet	Palvelut	Prosessit	Osaam./henkilöstö	Teknologia	Arkkitehtuuri	Turvallisuus
Hallinnonalan yhteisten IT-palvelujen jäsentäminen ja kuvaaminen	1	2007	x				x						
Tietohallinnon ja IT-palveluntuottajan tehtäväjaon selkeyttäminen	1	2007	x				x	x					
IT-palvelujen järjestämisen arviointiprojekti	1	2007	x				x	x					
Prosessikuvaus - hallinnonalan org. tietotarp. huomiointi kehityshankk.	1	2007		x				x					
ITIL - mallin perusteet ja mallin hyödyntäminen	2	2007	x	x			x	x					
IT-jatkuvuudenhallinnan ja riskianalyysin yhtenäistäminen	2	2007		x				x					x
Sähköisten asiointipalvelujen hankesalkun kokoaminen	2	2007			x		x			x	x		
Hallinnonalan it-arkkitehtuurien kehittäminen	1	2008	x	x								x	
Yhteisen tutkimusdokumentaatio/asiantuntija tiedonhakuvälineen luominen	1	2008			x	x		x		x			
Verkkoasiakkaan tunnistaminen ja identiteettihallinta	2	2008			x		x						x
Yhteiskäyttöisten tietovarantojen tunnistaminen & yht. käytön määrittäminen	2	2008			x		x	x					
Ontologian esiselvitys - keskeisimpien metatietojen määrittäminen	2	2008					x						
Kansallisen asiakastietojärjestelmän & e-reseptin vaikutusselvitys	2	2008					x			x	x		
Yhteisen pikaviestintä/ryhmytyövälineiden kehittämisen esiselvitys	3	2008		x	x		x			x			
IT-toiminnan yhteisen mittariston kehittäminen	3	2008		x				x					
STM:n hallinnonalan budjetti- ja taloussuunnitteluvälineen kehittämisen tuki	2	2009		x						x	x		
Hallinnonalan yhtenäinen tietoturvapolitiikka	2	2009											x
Yhteisen sidosryhmätietojärjestelmän kehittäminen	2	2010			x		x			x			

Yllä olevassa taulukossa on kuvattu myös yksittäisten hankkeiden prioriteetti ja alkamisvuosi.

Keltaisella pohjalla kuvatuista hankkeista odotetaan koko hallinnonalaa koskevia merkittäviä hyötyjä nopeasti, varsin pienellä panostuksella.

Panostus

Hanketiivistelmissä on otettu kantaa niihin kärkihankkeiden kustannuksiin, jotka ovat tässä vaiheessa helposti arvioitavissa. Alustavan arvion perusteella kärkihankkeisiin tulee panostaa vuosien 2007 ja 2008 aikana:

- 2007: 95 000 €
- 2008: 90 000 €

Yllä kuvatut summat eivät vielä kata teknologiaratkaisuja tuottavien kärkihankkeiden kustannuksia vuonna 2008, nämä arvioidaan strategian toimeenpanon yhteydessä erikseen. Panostuksessa ei ole arvioitu virkamiesten työaikaa.

Kärkihankkeet viedään läpi yhteistä projektityötappaa noudattaen. Hankkeet käynnistetään esiselvityksellä, jossa kustannus-, hyöty- ja aikatauluarviot sekä hankkeen organisointi täsmennetään.

7.2 Yksittäisten kärkihankkeiden tiivistelmät

Kärkihankkeiden tiivistelmät (ns. hankekortit) on kuvattu Liitteessä 4, Kärkihankkeet.

Kärkihankkeista on ko. liitteessä määritetty seuraavat tiedot:

- Nimi
- Prioriteetti
- Käynnistymisvuosi / karkea aikataulu
- Hankkeen tavoitteet
- Hankkeen läpiviennin päävaiheistus ja tehtävät
- Hankkeen tuotokset
- Muut hanketta koskevat tiedot, esim. riippuvuudet muista kärkihankkeista
- Alustava kustannusarvio

Kärkihankkeille ei ole vielä tässä vaiheessa määritetty toteutus- ja vastuuorganisaatiota. Nämä täsmennetään vuosittain ko. vuoden kärkihankkeille hallinnonalan tietohallintoyhteistyöryhmä Tyrmissä tämän IT-strategian hyväksymisen jälkeen.

8 IT-toiminnan organisointi

8.1 IT-toiminnan roolijako

Edellä kuvattujen strategisten linjausten sekä tiettyjen kärkihankkeiden taustalla on näkemys tietohallinnon ja IT-palveluntuottajan roolien eriyttämisestä. Useat tunnistetut muutostekijät – esim. valtion IT-strategia, teknologian monimutkaistuminen ja IT-toiminnan hyödyllisyyden

ja tehokkuuden kehittämisvaatimukset edellyttävät aikaisempaa parempaa työnjakoa olemassa olevien tietojärjestelmien ja perustietotekniikkapalvelujen tuottamisen ja substanssitoimintaa ja sidosryhmiä lähellä olevan, suunnitteluun ja IT-toiminnan johtamiseen keskittyvän tietohallinnon välillä.

Jo muutostekijöiden pääjäsenyksenä nähdään, että IT-toiminnan painopisteet jakautuvat kahteen eri suuntaan:

- Tietohallintoon, jonka tehtävänä on varmistaa, että IT-palvelut kohdistuvat substanssitoiminnan kannalta oikeisiin asioihin sekä
- Palveluntuotantoon, joka kehittää toimintaansa tehokkuuden, tuotantoprosessien ja teknologian näkökulmasta.

Sekä strategisella tasolla että toiminnallisesti – osaamisen ja prosessien kannalta – tietohallinto ja IT-palveluntuottaja erottuvat rooleina toisistaan.

Tietohallinto

Tietohallinto toimii asiakkaan toiminnan kehittämisen ja johdon tukena pyrkiessään varmistamaan, että asiakkaan varsinaisen substanssitoiminnan tehtävät saavat riittävän tuen tietoteknisistä ratkaisuksista. Hallinnonalatasoisen tietohallinnon tehtävänä on myös koordinoida virasto- ja laitostason tietotekniikkaratkaisujen yhtenäisyyttä ja kokonaisedullisuutta hallinnonalan kokonaisnäkökulmasta (ks. jäljempänä myös yhteinen vs. asiakaskohtainen palvelu) sekä etsiä teknologisia ratkaisuja virasto- ja laitosrajat ylittävien prosessien tukemiseen. Usein tämän keskitetyn tai koordinoivan tietohallinnon operatiivisena koordinaattorina toimii tietohallinnon yhteistyöryhmä tms.

Tietohallinto määrittelee pitkälti, MITÄ IT-palveluilla pyritään saamaan aikaiseksi sekä ohjaa varsinaista IT-palveluntuotantoa substanssiasiakkaan näkökulmasta.

Tietohallinto vastaa asiakkaalle yksiselitteisesti siitä, että IT-palvelut toimivat ja tukevat asiakkaan varsinaista toimintaa. Tietohallinnon MITÄ-määrittely perustuukin aina varsinaisen substanssiasiakkaan toiminnan tarpeisiin.

Tietohallinnon keskeisimpiä prosesseja ovat:

- Substanssiasiakkaan tarpeiden tunnistaminen
- Substanssiasiakkaan tarpeiden määrittely
 - Tässä määrittelyllä tarkoitetaan substanssiasiakkaan tarpeiden tunnistamista ja muovaamista tietoteknisen ratkaisun edellyttämälle tasolle
- Tuotantopalvelujen hankinta
- Talouden suunnittelu
- Hankinta
- Kustannusten seuranta
- Johtaminen
- IT-strategian ja arkkitehtuurin määrittäminen
- Hankehallinta
- Yhteisten linjausten ja päätösten laatiminen ja seuranta/valvonta

Tietohallintoon kuuluvilta avainhenkilöiltä edellytetään erityisesti seuraavaa osaamista:

- Kokonaiskäsitys
- Ostamisen ja kilpailuttamisen osaaminen
- Hallinnonalatasoisten (ja virastojen/laitosten osalta ko. organisaatioiden) prosessien tunteminen
- Kyky luoda kattava IT/tietohallintostrategia, joka tukee ministeriön ja hallinnonalan / viraston tai laitoksen strategiaa
- IT-teknologia, arkkitehtuurit
- Määrittelyosaaminen

Tietohallinto voi rakentua myös hierarkisesti, jolloin tietohallinnolta edellytettävää substanssiosaamista voidaan kohdentaa.

IT-palveluntuottaja

IT-palveluntuottajan tai IT-palveluntarjoajan (kuvaava ehkä paremmin tuottajalta vaadittavaa aktiivista roolia) keskeinen tehtävä on pystyä tuottamaan tehokkaasti palvelustrategiansa mukaisia palveluita määrittelemälleen asiakaskunnalle. Tämä edellyttää sekä määriteltyjä palveluita, tehokkaita IT-palvelutuotannon prosesseja että selkeää yhteistyömallia tietohallinnon kanssa.

IT-palveluntuottaja vastaa tietohallinnon tukemana, **MITEN** tietohallinnon ja asiakkaan kuvaamat tarpeet toteutetaan turvallisesti, joustavasti ja tehokkaasti sekä tuottaa nämä palvelut – joko itse tai alihankkijoiden kanssa yhteistyössä.

Palveluntuottajan keskeisimpiä prosesseja ovat:

- Johtaminen
- Asiakkuudenhallinta
- Palvelutuotanto
 - Sekä itse tuotanto että sen tukipalvelut, kuten esim. Help-desk
- Jatkuvat palvelutuotannon prosessit yleisesti - ITIL-prosessit
- Tekniikan seuranta, myös yksityiskohtaisella tasolla
- Alihankinnan hankinta, ohjaus ja laadunvalvonta
- Projektihallinta
- Kustannustenhallinta ja ulkoisena yksikkönä toimiessaan laskutus

Palveluntuotantoon kuuluvilta avainhenkilöiltä edellytetään erityisesti seuraavaa osaamista:

- Johtaminen
- Yhteistyömenettelyt
- Tuotantoprosessit ja laatumenetelmät
- IT-teknologia ja standardit
- Asiakastoimialaosaaminen
- Asiakaslähtöinen asenne
- Asiakkuudenhallintaosaaminen
- Tuotteistaminen
- Hinnoittelu

Organisaatiolla voi olla ns. oman palveluntuottajan lisäksi muita IT-palveluntuottajakumppaneita.

Miksi eriyttää IT-toiminnan rooleja

Seuraavaan on koottu niitä motiiveja, jotka puoltavat tietohallinnon ja IT-palveluntuottajan roolien selkeyttämistä sekä hallinnonalalla mutta myös tehtävätasolla kussakin hallinnonalan virastossa ja laitoksessa erikseen:

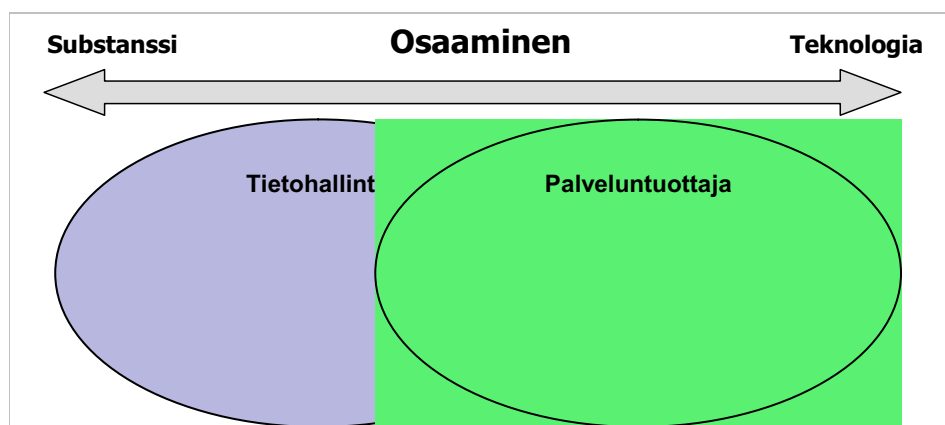
- Tietohallintoasiantuntijat pystyvät keskittymään paremmin substanssitoiminnan tarpeiden tukemiseen, kun ns. ”tulipalojen sammuttaminen” ja rutiinitehtävät sekä niiden ohjaus jää palveluntuottajalle
- Palveluntuottaja pystyy keskittymään paremmin kehittämään palveluntuotannon prosesseja, tehokkuutta ja laatua, kun substanssitoiminnan ydintoiminnan tarpeiden kerääminen, rahoituksen valmistelu, arkkitehtuurin päälinjaukset tms. on tietohallinnon vastuulla
- Tietohallinto pystyy kehittämään strategisen ja toiminnan suunnittelun osaamistaan ja tätä kautta pystyy paremmin tukemaan johtoa ja toiminnan suunnittelun avainhenkilöitä
- Roolijako mahdollistaa valtion IT-strategian ja valtion IT-palvelukeskuksen toiminnan kuvauksen mukaisten perustietotekniikkapalvelujen keskittämiseen sopeutumisen aktiivisesti riskit minimoiden
- Tehtävajaon selkeytys edistää palveluntuottajan osaamista ja asemaa palvelutuotannon organisoinnin muutoksissa
- Roolituksen täsmentäminen on välttämätöntä IT-tuotantotoiminnan muuttamiseksi
 - Esim. tarkastelut hallinnonalan IT-palvelukeskuksen muodostamisesta tai IT-palvelutuotannon osittaisesta yhdistämisestä

Edellä kuvatuista syistä IT-toiminnan roolijaon kehittäminen on otettu mukaan erääksi keskeiseksi strategiseksi linjaukseksi ja sen toteuttamiseksi on kuvattu oma kärkihanke.

Tietohallinnon ja IT-palveluntuottajan yhteistyö

IT-toiminnan roolitus ei tarkoita eri toimijoiden eristämistä toisistaan vaan työn painopisteen ja tehtävätaoisen työnjaon täsmentämistä. Palveluntuottajan ja tietohallinnon tiivis yhteistyö on edellytys toimiville ja laadukkaille IT-palveluille. Rooleja eriytettäessä tuleekin muistaa varmistaa eri roolien ja asiakkaiden välinen avoin kommunikointi.

Vaikka IT-palveluista saatavan asiakashyödyn varmistaminen kuuluukin erityisesti tietohallinnolle, tulee myös palveluntuottajalla olla välitön yhteys loppuasiakkaaseen, jotta palvelun laatu ja tarkoituksenmukaisuus voidaan varmistaa. Substanssiasiakas saa hyödyn vasta toimivasta ja tarkoituksenmukaisesta IT-palvelusta. Tämä edellyttää tietohallinnon ja palveluntuottajan saumatonta yhteistyötä. Saumaton yhteistyö edellyttää myös, että palveluntuottajalla on asiakkaan substanssitoiminnan osaamista ja tietohallinnolla palvelujen tuottamisen osaamista.

Tietohallinnon ja palveluntuottajan roolit ja tarkka tehtävänjako on tämän strategian toimeenpanossa suunniteltu kuvattavaksi omassa kärkihankkeessa.

Tyypillisiä asiakkaan, tietohallinnon ja IT-palveluntuottajan kanssakäymistä jäsentäviä keinoja ovat:

- Palvelusopimus
- Palvelukuvaukset
- Yhteistoimintaryhmät
- Selkeät yhteistyömenettelyt
 - Muutokset, tilaukset, seuranta, raportointi, ongelmanhallinta, reklamaatioiden käsittelyprosessi
- Palveluntuottajan asiakkuudenhallintamalli

8.2 Hallinnonalan IT-toiminnan organisoinnin suuntaviivat

Tietohallinto

Mikäli ValtIT-strategia ja Valtion IT-palvelukeskuksen perustaminen toteutuvat niitä koskevien toimeenpanosuunnitelmien mukaisesti, merkittävä osa perustietotekniikkapalveluista siirretään suurempiin yksiköihin – oletusarvoisesti Valtion IT-palvelukeskukseen tai mahdollisesti johonkin muuhun IT-palvelukeskukseen. Tämä johtaa tilaamis-, määrittely- ja seurantaosaamisen merkityksen kasvuun, jolloin juuri tietohallinto-osaamisen rooli, joka jää STM:n hallinnonalalle sekä sen virastoille ja laitoksille, korostuu.

Tietohallinnon tulee kehittää toimintaansa erityisesti IT-toiminnan vaikuttavuuden ohjaamisen sekä tilaajaroolin osalta. Tietohallinnon tulee päästä entistä luontevampaan keskusteluun johdon ja substanssitoiminnan kehittämisen avainhenkilöiden kanssa sekä varmistaa IT-palvelut tukevat viraston ja laitoksen varsinaista toimintaa.

Erityishaasteena on hallinnonalatasoisen tietohallintotoiminnan kehittäminen edelleen. Hallinnonalatasolla yhteistyöryhmä Tyrmän työjärjestystä tulee täsmentää ja kehittää.

Tietohallinnon roolituksen ja tehtävänkuvan kehittämisessä hyödynnetään voimakkaasti hallinnonalatasoista kehittämistä ja kouluttautumista. Tämä tuo suoria synergiaetuja sekä parantaa hallinnonalan IT-toimintojen johtamisen ja tätä kautta palvelujen laadun ja kustannustehokkuuden yhtenäisyyttä.

IT-palvelutuotanto

Valtion IT-strategian toimeenpano sekä yleiset tukitoimintojen tehostamispaineet näkyvät IT-palveluntuotannon kehittämistarpeena erityisesti ns. perustietotekniikkapalvelujen osalta.

Heti strategiakauden aluksi tulee tehdä kattava IT-palveluntuotannon järjestämisselvitys. Tällä hetkellä tunnistetut skenaariot ovat:

A. Passiivinen

- Jatketaan nykyisellä mallilla, katsotaan miten asia kehittyy ja reagoidaan, kun tietoa saadaan lisää

B. Osittain aktiivinen

- Palvelujen ja keskeisten menettelyjen yhtenäistäminen
 - Mahdollistaa useampaan skenaarioon siirtymisen
- Tiettyjen IT-palvelujen keskittäminen joillekin STM:n hallinnonalan virastoille ja laitoksille
- Hajauttaminen / erikoistuminen - eri virastot ja laitokset toimivat hallinnonalan IT-palvelukeskuksena tietyissä IT-palveluissa, johon ko. virasto on erikoistunut

C. Aktiivinen

- STM:n oman hallinnonalan palvelukeskuksen perustaminen
- Liittoutuminen toisen hallinnonalan kanssa => yhteinen palvelukeskus
- Palvelujen siirtäminen toisen hallinnonalan IT-palvelukeskukseen (vrt. talous- ja henkilöstöhallinnon palvelut)
- Yhteiset ja yleiset palvelut siirretään valtion IT-palvelukeskukseen (ValtIT-strategian mukainen ratkaisu)

Yleisesti voidaan jo tässä vaiheessa nähdä, että suunta on kohti IT-palveluntuotannon yhdistämistä ainakin joiltakin osin.

On huomattava, että tässä puhutaan erityisesti sellaisten IT-palvelujen keskittämisestä, jotka ovat hyvin samankaltaisia eri organisaatioille ja jotka eivät suoraan liity tietyn organisaation substanssiprosesseihin. Ydintoimintoja suoraan tukevat palvelut jäävät jatkossakin virastoille ja laitoksille itselleen.

Varsinaisessa kärkihankkeeksi nimetyssä IT-palvelujen järjestämisselvityksessä suositellun palvelujen järjestämiskenaarion valintakriteereissä otetaan huomioon erityisesti:

- Noudatetaan ValtIT-mallin pääperiaatteita
- Jos yhteisiä IT-palveluita aiotaan ulkoistaa, STM:n hallinnonalalla varmistetaan, että virasto ja/tai hallinnonalatasolla palveluntuottajaa voi tarvittaessa vaihtaa
- Palvelu perustuu palvelurajapintoihin sekä hyvin määriteltyihin ja kuvattuihin palveluihin
- Mittarit ja benchmarking
- Tilaajan kyky hankkia palveluja ulkoiselta toimijalta
- Tietohallinnolle jäävä kyky tukea organisaation varsinaista toimintaa
- Kustannustehokkuus – sovitulla palvelutasolla (haastava arvioida)
- Kyky kehittää toimintaa jatkuvasti

Ennen IT-palveluntuotannon järjestämisselvitystä tulee selkeyttää:

- Palveluntuottajan ja tietohallinnon roolien ja tehtävien jäsenitys (mistä yhdistämisestä puhutaan)
- Mitkä ovat yhteisiä/yleisiä palveluita ja mitkä asiakaskohtaisia (mitä palveluja tuotetaan yhteisesti, mitä ei tuoteta yhteisesti)

Joka tapauksessa tietotekniikkapalveluja tuottavien asiantuntijoiden sopeutumiskykyä muutokseen parannetaan ja palvelujen tuottamista tehostetaan kehittämällä IT-palvelujen tuottamisprosesseja. Tämä mahdollistaa asiantuntijoiden sopeutumisen erilaisiin tulevaisuusskenarioihin.

9 IT-toiminnan johtaminen

IT-toiminnan johtamiselle on annettu suuntaviivat valtion IT-strategiassa seuraavasti:

Ohjaus hallinnonalalla:

”Jokaisessa ministeriössä tulee olla hallinnonalan IT-toiminnan johtamisesta ja koordinoinnista vastaava henkilö, joka toimii hallinnonalan IT-toimintojen ohjausryhmän puheenjohtajana. Ryhmä vastaa siitä, että hallinnonalan IT-strategia on yhdensuuntainen valtion IT-strategian kanssa sekä valmistelee hallinnonalan yhteisiä IT-palveluja ja edistää yhteistoimintaa ja tiedonkulkua hallinnonalan virastojen kesken.”

”Ministeriö vastaa omasta IT-toiminnastaan sekä hallinnonolansa IT-toiminnan yhteensovittamisesta ja huolehtii, että hallinnonalalla noudatetaan valtionhallinnon IT-strategiaa, yhteisiä arkkitehtuuria ja menetelmiä sekä käytetään valtionhallinnon yhteisiä IT-palveluita silloin, kun niitä on olemassa.”

Viraston/laitoksen IT-toiminta

Pääperiaate on: virasto/laitos vastaa oman IT-toimintansa seuraavista osa-alueista:

- ”IT-toiminnan kehittämisstrategiasta ja talousohjauksesta,
- IT-toiminnan kytkemisestä viraston ydintoiminnan suunnitteluun,
- ydintoiminnan tietojärjestelmäpalveluiden toteuttamisesta ja hallinnoinnista **valtionhallinnon yhteisten arkkitehtuurien mukaisesti**,
- perustietotekniikkapalveluista **hyödyntäen valtionhallinnon ja oman hallinnon alansa yhteisiä palveluita silloin, kun niitä on tarjolla sekä**
- tukitoiminnan tietojärjestelmistä **hyödyntäen valtionhallinnon ja oman hallinnon alansa yhteisiä tukitoiminnan tietojärjestelmiä.**
- tietoturvallisuudesta ja varautumisesta.”

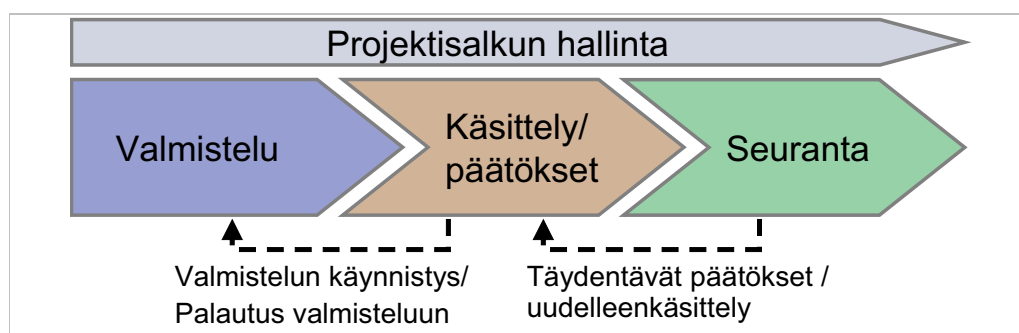
STM:n hallinnonalan tietohallinnon organisointi rakentuu edellä kuvatun periaatteen mukaisesti.

Hallinnonalatasoisia IT-ratkaisuja ja menetelmiä kehitetään, ohjataan ja seurataan hallinnonalan tietohallintoyhteistyöryhmä Tyrmästä.

9.1 Yhteistyöryhmä Tyrmä

Tyrmä on sosiaali- ja terveysministeriön määräaikaiseksi asettama yhteistyöryhmä, joka toimii valtion IT-strategian edellyttämänä hallinnonalan IT-toiminnan koordinoitiryhmänä. Valtion IT-toimintamallin mukaisesti sen tehtäväkenttää ohjataan Valtion IT-koordinoitiryhmästä Vitkosta.

Tyrmä kehittää toimintaansa prosessiperusteisesti:

Hallinnonalan IT-toiminnan johtamista systematisoidaan:

- Valmistelu
 - Riittävien perustelujen ja esitysten laatiminen päätöksentekoa varten. Vastuu nimetyillä selvitysprojekteilla sekä Tyrmän alatyöryhmillä

- Käsittely, päätöksenteko
 - Päätöksenteko valmisteltujen esitysten pohjalta, keskustelu/lähetekeskustelu, linjaukset
- Seuranta
 - Päätöksien käytäntöönviennin seuranta ja ohjaus, mittarit, raportointi

Tyrmän johtamismallia kehitetään strategiakaudella edellisen mallin perusteella. Esimerkiksi muutostekijöiden tunnistaminen ja käsittely, tietohallintostrategian päivitys ja kokousten parempi valmistelu liitetään osaksi valmisteluprosessia.

Tyrmässä tullaan hyödyntämään jatkossa myös selkeämpää toiminnan vuosikelloa.

Hallinnonalan tietohallinnon päätöksenteko

Tyrmä on pääsääntöisesti yhteistyöelin, joka käsittelee ja tekee virastoille ja laitoksille linjauksia sekä päätösehdotuksia hallinnonalatasoisista IT-ratkaisuista, -hankkeista ja periaatteista.

Tyrmä voi perustaa tarpeellisesti katsomilleen kohdealueille alatyöryhmiä, joihin kutsutaan jäseniä STM:n hallinnonalan virastoista ja laitoksista.

Työryhmän toiminta perustuu valtion IT-strategian pyrkimykseen yhtenäistää toimintaa myös hallinnonalatasolla. Tyrmä ei tee varsinaisesti päätöksiä vaan linjauksia. Tyrmä pyrkii valmistelevaan hallinnonalan linjauksia siten, että eri virastojen ja laitosten näkökulmat tulee otettua huomioon. Linjaukset pyritään tekemään siten, että niihin kannattaa tulla mukaan.

Kun Tyrmä tekee hallinnonalatasoisia linjauksia tai esittää yhteishankkeen käynnistämistä, nämä viedään virasto- ja laitoskohtaiseen päätöksentekoon seuraavasti:

- Yhteistyöryhmän jäsen vie päätösehdotuksen oman organisaationsa päätettäväksi ja toimii asian esittelijänä
- Mikäli kyseessä on yhteishanke ja hankkeeseen mukaan tulevien organisaatioiden päätökset ovat esityksen mukaisia, yhteishanke käynnistetään
 - Mikäli päätös onkin kielteinen, asia palautetaan yhteistyöryhmän käsittelyyn, koska yhden osapuolen jättäytyminen yhteisprojektin ulkopuolelle saattaa vaikuttaa jäljelle jääneiden kustannuksiin.

Tyrmä vastaa STM:n hallinnonalan arkkitehtuurista osana valtion arkkitehtuurin hallinnan organisointia.

Tyrmän toiminnan ohjaus

Tyrmän toimintaa hallinnonalan näkökulmasta ohjaamaan ehdotetaan perustettavan hallinnonalan virastojen ja laitosten edustajien ohjausryhmä.

Tyrmä laatii vuosittain hallinnonalan IT-strategian ja valtion IT-strategian toimeenpanoon perustuvan toimintasuunnitelman. Tyrmän ohjausryhmä tarkistaa toimintasuunnitelman yhteen-

sopivuuden hallinnonalan toimijoiden toiminnallisiin linjauksiin, seuraa ja tukee Tyrmän toimintaa ja hyväksyy tämän toimintasuunnitelman.

Ohjausryhmä määrittää itse omat kokoontumiskäytäntönsä ja päättää Tyrmän raportointikäytännöistä ohjausryhmälle.

Aktiivinen rooli ValtIT-kehityksessä

Valtion IT-strategiasta syntyvien muutosten hallinta nostettiin yhdeksi painoalueeksi STM:n hallinnonalan IT-strategiassa. Tähän liittyvien strategisten linjausten pohjana on ajatus passiivisen sopeutumisen sijasta aktiivisesta vaikuttamisesta ValtIT:n ratkaisuihin.

Peruseriaate:

STM ottaa hallinnonalatasoisesti aktiivisen otteen ValtIT-kehitykseen ja pyrkii vaikuttamaan sen ratkaisuihin siten, että ne sopivat myös STM:n hallinnonalan toimijoiden tarpeisiin.

Aktiivinen rooli koostuu sekä jo aikaisemmin mainituista, tässä vaiheessa tunnistetuista kärkihankkeista että erityisesti jatkuvasta toimimisesta yhdessä rintamassa ValtIT-kehityksen osana.

- Tyrmä vastaa jatkossa hallinnonalan ValtIT –koordinoinnista.

Tyrmän rooli hallinnonalan arkkitehtuurikoordinaattorina

Tyrmä vastaa hallinnonalan arkkitehtuurin koordinoinnista.

Tyrmän tai sen nimeämän pysyvän STM:n hallinnonalan arkkitehtuuriryhmän tehtävänä on määrittää hallinnonalan malliarkkitehtuurit, joita hallinnonalalla noudatetaan, toimia rajapintana valtion arkkitehtuurin suuntaan, antaa asiantuntijatukea arkkitehtuuriasioissa virastoille ja laitoksille sekä vastata arkkitehtuurin muutoshallinnasta silloin, kun hallinnonalana arkkitehtuuri ei sovellu yksittäisen viraston ja laitoksen arkkitehtuuriin.

Tyrmän arkkitehtuurin hallintamalli sovitetaan valtionhallinnon arkkitehtuurin hallintamalliin.

Arkkitehtuurin kehittäminen on nähty yhdeksi merkittävimmistä keinoista kehittää hallinnonalan IT-ratkaisujen yhteentoimivuutta ja turvallisuutta.

Tyrmän rooli sähköisen asioinnin ja tietoturvan kehittäjänä

Tyrmä ylläpitää koko hallinnonalaan koskevaa sähköistettävien palveluiden hankesalkkua, jossa toteutettavat palvelut on priorisoitu ja yhteistyön mahdollisuudet on tunnistettu

Tyrmään on nimetty jatkuva sähköisen asioinnin alatyöryhmä Salama, joka valmistelee sähköisen asioinnin linjauksia ja hankkeita Tyrmän käsiteltäväksi ja joka kehittää sähköistä asiointia hallinnonalatasoisesti.

Tyrmän alatyöryhmäksi on nimitetty myös tietoturvaryhmä, jonka tehtävänä on parantaa hallinnonalan tietoturvamenettelyjä. Eräs kärkihankkeista koskeekin hallinnonalan tietoturvapoliitiikan kehittämistä ja yhtenäistämistä.

Muut Tyrmän jatkuvat tehtävät

Tyrmä vastaa myös muista hallinnonalatasoisista IT-toiminnan jatkuvista tehtävistä.

Näitä ovat mm. viestintä sekä IT-asiantuntijoihin että substanssitoiminnan avainhenkilöiden suuntaan sekä sidosryhmätoiminta keskeisiin hallinnonalaan koskeviin IT-toimijoihin päin. Olennaisin tällainen sidosryhmä on valtion IT-toiminnan johtamisyksikkö, jonka vastuulla on valtion IT-strategian toimeenpano.

Kertaluontoisesti Tyrmän tehtäviin kuuluu Kieku-taloushallintojärjestelmiin sopeutumisen tuki virastoille ja laitoksille talous- ja henkilöstöhallinnon palveluiden organisoimisen muutosten yhteydessä.

9.2 Hankesalkunhallinta

Kustannustehokkuuden ja ratkaisujen yhteensopivuuden kannalta on olennaisen tärkeää, ettei hallinnonalalla tehdä yksittäisiä pisteratkaisuja samasta asiasta eri virastoissa ja laitoksissa ilman yhteensopivuuden ja mahdollisen hallinnonalan sisäisen yhteistyön arviointia. Koska suunnittelu viime kädessä perustuu hankkeisiin ja projekteihin sekä niiden budjetointiin, korostuu hankesalkun kokoamisen ja hankkeiden priorisoinnin tarve.

Hankkeilla tarkoitetaan tässä sellaisia tietotekniikkaratkaisuihin liittyviä hankkeita tai projekteja, jotka budjetoidaan ja joita johdetaan projekti- tai hankemenettelyn mukaisesti. Erityisesti kaikki uutta teknologiaa (järjestelmiä, teknologia-alustoja, sovelluksia) substanssitoimintaan tuovat projektit käsitellään yhteisen periaatteen mukaisesti.

Hallinnonalan yhteisiä teknologiaratkaisuja voidaan ohjata kahden eri prosessin kautta:

- Hankkeiden hallinta- ja suunnitteluprosessilla, jolla pyritään tunnistamaan ja suunnittelemaan yhteishankkeita
- Täsmennetyn hankemenettelyn kautta, jolla pyritään varmistamaan yksittäisten hankkeiden läpiviennin menettelyt.

Hankkeiden yhteiskäsittelystä saadaan useita hyötyjä:

- Eri toimijat saavat kuvan, mitä muut tekevät. Tämä avaa mahdollisuuksia keskusteluun tai yhteistyöhön
- Tuo tietohallinnon kokonaisuuden ajan tasalle - läpinäkyvyys
- Hankkeisiin voidaan saada arkkitehtuuri- ja muuta menetelmäapua (esim. ostamisen osaaminen) keskitetysti Tyrmän tai sen alatyöryhmien kautta
- Hankkeiden koostaminen tuo apua myös virastojen ja laitosten omaan hankesalkunhallintaan
- Yhteishankkeilla voidaan saavuttaa merkittäviä kustannussäästöjä ja laajempia yhteisprojekteja. Hankkeiden kerääminen vähentää päällekkäisyyttä ja hankintojen riskiä

- Yhteishankkeilla varmistetaan hallinnonalan teknologiaratkaisujen yhtenäisyys

Hankkeiden suunnitteluprosessissa keskeistä on mahdollisimman aikaisessa vaiheessa löytää ne hankkeet, joita mahdollisesti voitaisiin toteuttaa yhteishankkeina koskien hallinnonala. STM:n hallinnonalan hankesalkku jäsennetään valtion hankesalkkujäsenyyden pohjalta.

Tietotekniikkahankkeiden osalta on olennaista kerätä myös hankeaihoita, joita ei välttämättä toteuteta vielä vähään aikaan. Tässä mielessä IT-hankkeiden hallinta ja käsittely poikkeaa varsinaisesta hankehallinnasta, jossa käsitellään usein vain jo käynnistyneitä tai varmasti käynnistettäviä hankkeita. Riittävän ajoissa käsittelyyn tuleva hankeaiho jättää esim. eri virastoille ja laitoksille aikaa sovittaa omia tarpeitaan kyseisen asian suhteen ja päästään tekemään entistä enemmän yhteishankkeita. Tämä on avainasemassa kustannustehokkuutta, yhteensopivuutta ja synergiaetuja haettaessa.

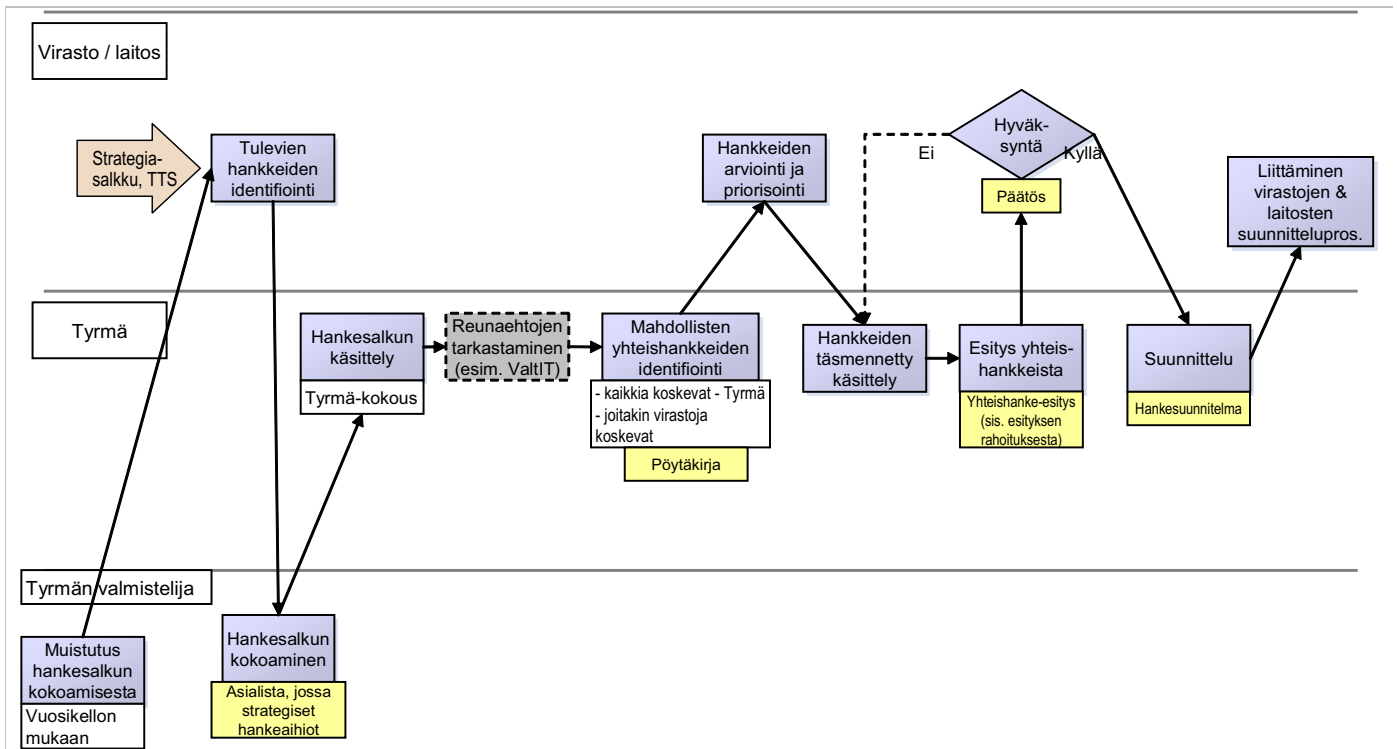
Tyrmä voi tarvittaessa kehittää myös IT-projektien elinkaarikustannus- ja hyötyanalyysimenetelmiä yhteishankkeiden päätöksenteon tueksi.

Hankesalkkujen kokoaminen

Kaikkien STM:n hallinnonalan virastojen ja laitosten käynnissä olevat ja tulevat IT-hankkeet kootaan vuosikellon mukaisesti yhteen hallinnonalan IT-hankesalkkuun.

Tyrmä käsittelee ko. hankesalkun ja pyrkii identifioimaan ja käynnistämään hallinnonalatasoisia hankkeita kootun hankesalkun pohjalta.

IT-hankkeiden yhteistä käsittelyä varten on määritetty seuraava Tyrmän vuosikelloon sidottu hankkeiden tunnistamis- ja käsittelyprosessi:

Sinisellä merkityt laatikot kuvaavat prosessin vaihetta ja keltaiset, prosessin vaiheiden alle kuvatut laatikot kuvaavat vaiheessa syntyviä tuotoksia. Katkoviivalla merkityt laatikot puolestaan kuvaavat liittymää toiseen prosessiin.

9.3 Hallinnonalan IT-toiminnan rahoitus

Hallinnonalatasoisille IT-hankkeille tai jatkuvalla IT-toiminnalle ei ole vakiintunutta rahoituskäytäntöä. Rahoitukselle on nähtävissä ainakin seuraavat vaihtoehdot:

- **ValtIT / VM:n rahoitus**
 - Tässä laadittu IT-strategia on hyvin linjassa ValtIT-strategian kanssa
 - Selvitetään mahdollisuus hakea VM:ltä rahoitusta hallinnonalan IT-toiminnan kehittämiseksi ValtIT-yhteensopivan IT-strategian pohjalta. STM voi toimia tässä pilottihallinnonalana.
- **STM:n rahoitus**
 - Koskee erityisesti kokonaisuudessaan hallinnonalatasoisten kehittämishankkeiden rahoitusta
 - Rahoitus haetaan ministeriöltä normaalin suunnitteluprosessin pohjalta
 - Perustuu hyväksytyyn strategiaan
- **Rahoituksen kerääminen virastoilta ja laitoksilta**
 - Muut yhteiset konkreettiset IT-yhteishankkeet, joihin on jo varattu rahaa yksittäisissä virastoissa ja laitoksissa ja jotka kannattaa tehdä yhteishankkeina
 - Perustuu hankesalkunhallintaan – vuosisuunnittelun pohjalta
 - Tähän on jo varauduttu edellisenä vuonna kootun kyseistä vuotta koskevassa kehysuunnittelussa, jossa on otettu huomioon Tyrmän yhteishanke-esitykset

Strategiakauden aluksi tulee selkeyttää hallinnonalatasoisen IT-toiminnan periaatteet.

10 Strategian ja toimeenpanon seuranta

10.1 Toimeenpano

STM:n hallinnonalan yhteistyöryhmä Tyrmä huolehtii STM:n hallinnonalan IT-strategian toimeenpanosta. Varsinainen strategian toteutus tehdään yhteistyössä hallinnonalan eri toimijoiden kesken.

Tämän IT-strategian vaiheistus ja aikataulus kiteytyy kärkihankkeiden toteutusaikatauluun.

Toimeenpanosuunnitelman ylläpito

Tämän IT-strategian toimintasuunnitelmaa päivitetään vuosittain vuoden ensimmäisessä Tyrmän kokouksessa.

Toimeenpanosuunnitelman päivittämisessä käydään lyhyesti läpi keskeiset painoalueet ja strategiset linjaukset ja tehdään näihin tarvittaessa muutoksia. Olennaista on tarkistaa sekä tulevan että seuraavan vuoden strategiset kärkihankkeet.

Edellisestä yleisperiaatteesta poiketen, kärkihankesalkku tarkistetaan vuonna 2007 myös syksyllä. Tällä menettelyllä vuoden 2008 kärkihankesalkkuun voidaan vielä reagoida budjetoinnissa.

STM:n hallinnonalan IT-strategia uusitaan vuonna 2010.

Mikäli toimintaympäristössä havaitaan merkittäviä muutoksia, Tyrmä voi esittää ohjausryhmälle STM:n hallinnonalan IT-strategian päivittämistä.

IT-strategian toteutumisen seuranta

Tyrmä seuraa IT-strategiaa ja sen toimeenpanoa jäljempänä kuvattujen mittarien perusteella. Tulosten mittaus toteutetaan Tyrmän vuoden viimeisessä kokouksessa.

Mittauksen kohteita arvioidaan alustavasti virallisen vuosimittauksen lisäksi myös välimittauksessa. Tässä yhteydessä Tyrmän kokouksessa käsitellään erillisenä aiheena mittaustuloksia sekä toimenpiteitä mittaustulosten parantamiseksi.

Tyrmä käsittelee mittaukset ja laatii dokumentaation, jossa kuvataan mittarikohtaisesti, missä määrin tavoitetasot saavutettiin, merkittävimmät huomiot, tärkeimmät johtopäätökset sekä selkeät toimenpide-ehdotukset toiminnan tehostamiseksi.

10.2 Strategian ja sen toimeenpanon mittariston perusteet

Hyvillä mittareilla saadaan tieto sekä nykyisestä tilanteesta että kuva siitä, miten tilanne jatkossa tulee muuttumaan. Mittareiden tulee tällöin olla sekä toteumaa mittaavia, että toiminnan laatua ja systemaattisuutta mittaavia. STM:n hallinnonalan strategisten linjausten ja strategian toimeenpanon mittaristossa on pyritty ottamaan molemmat seikat huomioon.

Syitä asettaa mitattavia perusteita STM:n hallinnonalan IT-strategialle on useita:

- Hallinnonalan IT-strategiaa johdetaan virtuaalisesta yhteistyöorganisaatiosta Tyrmästä, jonka ohjaus ei kuulu luonnolliseen linjaorganisaatio-ohjaukseen – mittaristo toimii toimintaa ohjaavana tekijänä
- Työtä voidaan priorisoida mittariston avulla
- Strategiatyöstä saadaan tuloskeskeistä
- Hallinnonalan IT-toiminnan tavoitteet konkretisoituvat mittareiden avulla

Yleisesti ottaen mittaustulosten tulisi ohjata varsinaista toimintaa. Tuloksiin tulee reagoida ja niiden perusteella tulee määrittää uusia toimenpiteitä.

Huom. Jo tietoisuus siitä, että kyseistä asiaa mitataan ja että se on otettu erityistarkasteluun yleensä jo ennakoivasti kehittävät toimintaa siihen suuntaan, että mittaustulos tulee olemaan hyvä.

Mittariston vaatimukset ja tavoitteet

Toimivan mittariston peruskriteerejä ovat:

- **Validiteetti:**
Mittarien ja mittausmenetelmän tulee olla sellaisia, että valitut mittarit todellisuudessakin mittaavat sitä asiaa, mitä halutaan mitata
- **Reliabiliteetti:**
Mittarien ja mittausmenetelmän tulee olla sellaisia, että mittaustulokset ovat luotettavia

Yksin vielä mittarit, jotka täyttävät edelliset ehdot, eivät välttämättä ole riittävän hyviä organisaation toiminnan ohjaamiseen. Koko mittaristolla ja yksittäisillä mittareilla on muitakin vaatimuksia:

- Vain sellaisia mittauskohteita kannattaa valita, johon voidaan vaikuttaa tunnetuin menettelyin
- Mittaristoon voidaan valita vain sellaisia mittauskohteita, joita voidaan todellisuudessakin mitata
 - Vrt. palvelujen hyvä laatu vs. käyttäjätyytyväisyys kouluarvosana-asteikolla
- Mittaustuloksia tulee käsitellä (mittaaminen tulee olla mielekästä) ja käsittelyn tulee johtaa toimenpiteisiin
- Mittareita ei saa olla liian vähän (eivät kata oleellisia tekijöitä)
- Mittareita ei saa olla liikaa (mittausprosessin uuvuttavuuden takia, mittaus jää tekemättä)

Tavoitteena on, että IT-strategialle ja sen toimeenpanolle asetettavien mittareiden avulla pystytään ohjaamaan keskeisiä IT-toiminnan kohteita, ei ainoastaan toteamaan tapahtunut.

Mittariston jäsenyys

Mittareiden jäsenyksessä on useita eri näkökulmia. Yksi näkökulma on jakaa mittarit IT-strategian laadullisiin sekä strategian ja sen toimeenpanosuunnitelman noudattamisen näkökulmiin. Nämä voidaan vielä jakaa kahteen osaan – toteaviin, taaksepäin katsoviin mittareihin sekä ennakoiviin mittareihin.

Ennakoivat mittarit ja CMM-malli²

IT-toiminnan mittaristo on kehittyvä huomion kohde useimmissa IT-organisaatioissa. Tähän saakka mittareissa on keskitytty vain ”helppoihin” koviin mittareihin, mutta on huomattu, että ne mittaavat enemmänkin menneitä asioita. Tarve olisi kuitenkin selvittää, kuinka hyvin käytöön otetut keinot näiden kovien mittareiden mittaustulosten parantamiseksi oikein purevat ja noudatetaanko näitä yhdessä sovittuja keinoja. Nämä ns. kontrolliprosessia koskevat (ns. CMM -prosessien kypsyystasomallin tason 4) mittarit ovat tyypillisesti ennakoivia ja niiden avulla voidaan suunnitella ja toteuttaa ennakoivia toimenpiteitä ennen kuin varsinaisia ongelmia ehtii edes syntyä.

10.3 Mittaristo

STM:n hallinnonalan IT-strategian mittaristolle asetettiin seuraavat vaatimukset:

Vaatus 1.

Mittareiden tulisi kattaa keskeisimmät strategiатыön osa-alueet.

Vaatus 2.

Mittariston tulisi sisältää sekä strategian toimivuutta että strategiannoudattamista koskevia mittareita.

Vaatus 3.

Mittariston tulisi sisältää sekä reaktiivisia että proaktiivisia mittareita.

Tälle IT-strategialle ja sen toimeenpanolle asetettiin seuraavat mittarit ja tavoitetasot:

- Kärkihankkeiden käynnistystä ei siirretä seuraavalle vuodelle
- Strategia ja sen kärkihankkeet on otettu huomioon TTS:ssä ja budjetissa
 - Mitataan vasta 2008
- Strategiатыö on otettu huomioon toimeenpanoluvussa kuvatun mukaisesti Tyrmän vuosikellossa
- Kärkihankkeiden tulokset on saavutettu
 - Hankkeiden ohjausryhmä arvioi hankkeille asetettujen tavoitteiden saavuttamisen hankkeiden lopuksi – kootaan yhteen
- Yksi tai useampi tietovaranto on ”avattu” yhteiskäyttöiseksi

² <http://www.sei.cmu.edu/cmmi/> ks. Liite 3

- Yksi tai useampi ValtIT-hanke/projekti on saatu käynnistettyä STM:n aloitteesta
 - Mitataan vasta 2008
- STM:n hallinnonalasta on edustajia vähintään kolmessa ValtIT-kärkihankkeessa
- Strategia tarkistetaan vuosittain vuosikellon mukaan vuodenvaihteessa
- Sitoutuminen strategiaan: Kaikki poikkeamat strategiasta on hyväksytty Tyrmässä
- Strategia-asioita käsitellään STM:n konsernijoryssä vähintään vuosittain
- Virastojen/laitosten tietohallinnon johtamismenettely on kuvattu virastokohtaisesti
- Kaikki yli 200 000 € tai osuus IT-budjetista yli 20% (ostot + oma työ) sekä yli vuoden kestävät hankkeet sisällytetään tulosohjausprosessiin

Tyrmä vastaa strategian toteutumisesta seuraavassa luvussa kuvatun mukaisesti. Strategian toteutuminen voidaan myös auditoida tarvittaessa ulkopuolisen toimesta.

Tyrmä vastaa mittariston ja mittausmenetelmien, työkalujen ja mittausprosessin kehittämistä. Se tarkistaa vuosittain mittausprosessin ja mittariston soveltuvuuden mitattavaksi määriteltyjen kohteiden mittaamisen yhteydessä. Tarvittaessa mittaristoa täydennetään ja/tai sieltä poistetaan mittareita, jotka eivät ole enää ajankohtaisia.

11 Liitteet

Liite 1; IT-strategian laatimisprojektin läpivienti

Liite 2; Haastattelujen yhteenveto

Liite 3; Strategisen viitekehyksen yhteenveto

Liite 4; Kärkihankkeet

Liite 5; IT-toiminnan viitekehykset

Liite 6; Hallinnonalan IT-henkilöstö

Liite 7; Virastojen ja laitosten tietohallintostrategiapohja

Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan IT-strategia

Liite 1, IT-strategian laatimisprojektin läpivienti

28.3.2007 Versio: 1.0

1 Strategian laatimisprosessi

Tämän STM:n hallinnonalan IT-strategia on luotu alla kuvatun, systemaattisen strategian laatimisprosessin mukaisesti:

Kyseinen prosessi pyrkii varmistamaan, että nyt luotu IT-strategia tukee substanssitoiminnan ja sidosryhmien sekä valtion IT-toiminnan strategioita, ja että siinä on kattavasti ja analysoidusti huomioitu näköpiirissä olevat strategiset muutostekijät sekä asiakkaiden että IT-toiminnan näkökulmasta.

2 IT-strategian laatimisen organisointi

Projektiorganisaatio koostui ohjausryhmästä, projektipäälliköistä ja toteuttavasta projektiryhmästä, johon kuului sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan virastojen ja laitosten edustajia sekä konsultti.

Ohjausryhmän tehtävänä oli vastata projektin onnistumisesta ja tärkeimmistä päätöksistä sekä hyväksyä keskeiset muutokset ja lopputulokset. Projektiryhmän vastuulla puolestaan oli projekti varsinaisen toteuttaminen.

Ohjausryhmän kokoonpano:

- Jaana Koski, STM, puheenjohtaja
- Antero Taimiaho, STM, projektipäällikkö
- Mauno Konttinen, Stakes
- Pentti Karhu, Tuotevalvontakeskus
- Anna-Liisa Pasanen, TTL
- Hannu Koponen, STUK
- Jaakko Penttinen, KTL

- Maarit Humaloja, VVV
- Juhani Sivula, LL
- Ritva Kujala, TEO
- Mika Karjalainen, Silver Planet Oy, konsultti, sihteeri

Projektiryhmän kokoonpano:

- Antero Taimiaho, STM, projektipäällikkö
- Ari Vuorenmaa, STM
- Johanna Hartman, STM
- Iris Sauli, STM
- Seija Ahonen, LL
- Veikko Hyytiäinen, VVV
- Ari-Pekka Neuvonen, STUK
- Jari Malmberg, TEO
- Maijaliisa Aho, TEO
- Kimmo Rousku, Stakes
- Maarit Puhto, Stakes
- Jaason Haapakoski, KTL
- Pentti Salmela, TTL
- Päivi Gebhard, TTL
- Lennart Wahlfors, STTV
- Jari Kuusinen, työsuojelupiirit
- Mika Karjalainen, Silver Planet Oy, konsultti

Edellisten lisäksi projektin aluksi haastateltiin STM:n alaisten virastojen ja laitosten sekä ministeriön nimeämät avainhenkilöt/tahot.

3 IT-strategian laatimisen läpivienti

Nyt laadittu STM:n hallinnonalan IT-strategia oli laatuaan ensimmäinen, eikä siinä täten voitu ottaa huomioon aikaisempia STM:n hallinnonalan IT-strategioita.

IT-strategian laatiminen eteni yllä kuvatun prosessin mukaisesti seuraavasti:

1. STM:n hallinnonalan IT-strategian laatimisprosessi päätettiin käynnistää loppukesästä 2006. Projektiin kutsuttiin edustajat kaikista STM:n hallinnonalan virastoista ja laitoksista. Projektiorganisaatio nimitettiin.
2. Projekti käynnistettiin lokakuussa 2006 tutustumalla olemassa oleviin strategialinjauksiin ja dokumentaatioon sekä haastatteleamalla STM:n virastojen ja laitosten avainhenkilöt.
3. Projektiryhmä tuotti koosteen sekä viitekehyyksenä toimivista strategialinjauksista että avainhenkilöhaastatteluista.
4. Projektiryhmä tunnisti ja priorisoi edellä mainittujen tulosten perusteella keskeisimmät muutostekijät sekä asiakkaan että IT-toiminnan näkökulmasta ja kuvasi STM:n hallinnonalan IT-toiminnan toiminta-ajatuksen ja vision.
5. Edellisten pohjalta tunnistettiin keskeiset strategiset painoalueet, joihin STM:n hallinnonalan IT-toiminta keskittyy seuraavien vuosien aikana. Painoalueita täsmennettiin tarkemmilla strategisilla linjauksilla. Strategisia linjauksia täydennettiin vielä tietohallinnon näkökulmasta.
6. Projektiryhmä määrittäi vuoden 2007 tammikuussa aikaisemmin kuvattujen strategisten linjausten perusteella keskeisimmät kärkihankkeet, joita toteutetaan strategiakaudella. Projektiryhmä käsitteli myös strategian ja sen toimeenpanon mittareita.
7. Laadittiin ensimmäinen aihio IT-strategiadokumentista, johon projektiryhmä teki täydennyksiä ja korjauksia. Samalla täsmennettiin IT-strategian toimeenpanoa ja strategian mittareita.
8. Ohjausryhmä käsitteli projektiryhmän laatimaa IT-strategialuonnosta. Tämän keskustelun pohjalta strategialuonnosta täsmennettiin.
9. IT-strategialuonnos hyväksyttiin projektin ohjausryhmässä 23.3.2007.

Projektiryhmä kokoontui 3.10.2006 – 13.3.2007 välillä yhteensä 10 kertaa. Tapaamisten välillä IT-strategian laatimista edistettiin jakamalla tehtäviä ja hyödyntämällä IT-strategian kehittämisprojektille järjestettyä ryhmätyötilaa.

Ohjausryhmä kokoontui käsittelemään projektin tavoitteita, välituloksia ja tuotettua IT-strategiadokumenttia yhteensä 4 kertaa.

Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan IT-strategia

Liite 2, Haastattelujen yhteenveto

28.3.2007 Versio: 1.0

1 Haastatellut organisaatiot

STM:n hallinnonalan virastojen ja laitosten tarpeita ja muutostekijöitä kerättiin haastatella seuraavien organisaatioiden avainhenkilöt:

- STM (kaksi haastattelua)
- KTL
- TTL
- Stakes
- STUK
- VVV
- STTV
- TEO
- Lääkelaitos

Kustakin organisaatiosta haastateltiin erikseen nimetyt avainhenkilöt. Tietyissä organisaatioissa haastateltavina oli koko organisaation johtoryhmä.

Yleisinä haastattelujen huomioina voidaan todeta, että avainhenkilöt tunnistivat hallinnonala-tasoisia varsinaisen toiminnan yhteistyökohdekandidaatteja kohtuullisen vähän. STM:n hallinnonala on moniin muihin hallinnonaloihin verrattuna heterogeeninen, kullakin virastolla/laitoksella on oma erityistehtävänsä. Kuitenkin haastatteluissa tuotiin esiin vahva halu hyödyntää hallinnonalan yhteistä osaamista nykyistä enemmän.

2 Kaikkein keskeisimmät tarpeet

Keskeisimpiä haastatteluissa esiin tuotuja IT-strategiaan liittyviä tarpeita olivat:

- Tietovarastojen ja -järjestelmien yhteentoimivuuden kehittäminen
- Sähköisen asioinnin ja esim. tunnistautumistekniikoiden kehittäminen
- Tietohallinnon ja tietotekniikan (IT-palvelutuotanto) roolituksen selkeyttäminen
- Kannanotto IT-palveluntuotannon yhdistämiseen

- Joko hallinnonalatasolla tai hyödyntäen muuta IT-palvelukeskusta
- Sen selvittäminen, mitkä ovat hallinnonalatasoisia IT-ratkaisuja ja mitä tehdään koko valtion näkökulmasta
- Tuottavuuden kehittäminen
- Osaamisen ja resurssien hyödyntäminen yli organisaatorajojen

3 Substanssiyhteistyön kehittämiskohteet

Mahdollisiksi hallinnonalan virastojen ja laitosten substanssitoiminnan yhteistyön kehittämiskohteiksi haastateltavat nostivat esiin seuraavat ideat:

- Talous- ja henkilöstöhallintopalvelut
 - Tässä on jo edetty SM:n palvelukeskuksen kautta
- Tietopalveluiden kehittäminen
 - Esim. julkaisutoiminnan yhdistäminen, kirjastopalvelujen yhdistäminen, yhteinen verkkokirjakauppa, tietopalvelujen yhdistäminen / yhteistyön syventäminen, tiedonvälityksen yhteistyö
- Eräiden laboratoriotointojen yhdistäminen
- Yleisten tukipalvelujen yhteistyö
 - puhelunvälitys, ateriapalvelut, vartiointipalvelut, työterveyshuolto
- Hallinnon verkostojen hyödyntäminen
- Toimintamallien yhdenmukaistaminen
- Tutkimusaineistojen hyödyntämiseen liittyvä yhteistyö

4 Hallinnonalatasoisesti kehitettävät palvelut

Haastatellut nostivat esiin seuraavia hallinnonalatasoisesti pohdittavia IT-ratkaisuja:

- Tiedon yhteiskäyttöisyyden ja hyödynnettävyyden lisääminen
- Sähköinen tunnistautuminen, pääsynhallinta
- Perustietotekniikkapalvelujen yhdistäminen
- Osaamisen hyödyntäminen yli organisaatorajojen
- 24h-palvelut
- Yhteisten sähköisten palvelujen määrittely

- Terveystietoportaali
- Hankintayhteistyö
- Tietoturvallisuuden ratkaisut ja toimintamallit
- Sähköisen tiedonkeruuprosessin määrittäminen
- Sähköinen arkistointi, diaari
- Tietohallinnon yhteistoiminnan kehittäminen
- Mobiiliteknikat ja ratkaisut
- Toimintatavat ja -mallit

Osaan näistä vastataan jo tämän IT-strategian strategisissa linjauksissa sekä näistä johdetuissa kärkihankkeissa. Kaikki nämä tulee huomioida kehitettäessä hallinnonalan IT-toimintaa käytännön tasolla.

Haastatteluissa nostettiin myös esiin, että IT-strategiassa tulee ottaa huomioon ja kunnioittaa yksittäisten virastojen erityispiirteitä. Vain osa toiminnoista on hallinnonalatasoista (tai valtiotasoista), ja kullakin virastolla ja laitoksella on oma erityistehtävänsä, jonka toteuttamisessa niillä tulee olla riittävästi itsenäisyyttä.

Haastatteluissa todettiin myös, että hallinnonalan IT-strategian avulla tulisi pystyä hidastamaan IT-palvelujen kustannusten kasvua ja saavuttaa tuottavuuden nousua sekä laadun paranemista niin hallinnonalatasolla kuin yksittäisissä virastoissa ja laitoksissakin.

IT-toiminnassa tulisi myös kehittää toimintavarmuutta yli organisaatorajojen sekä yhtenäistää ja järkevöittää yleisiä IT-toiminnan prosesseja.

Eräs erityiskohde, joka haastatteluissa nostettiin esiin, oli käyttäjänäkökulman nykyistä parempi huomioon ottaminen IT-ratkaisuissa ja -palveluissa.

Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan IT-strategia

Liite 3, Strategisen viitekehyksen yhteenveto

28.3.2007 Versio: 1.0

Strategisen viitekehyksen yhteenveto

STM:n hallinnonalan IT-strategia

V 1.0

28.3.2007

Strateginen viitekehys

Strategian taustalla vaikuttavat muut linjaukset

- Strategisiin linjauksiin vaikuttaa useita olemassa olevia strategioita, toiminnan linjauksia sekä edellisiä hallinnonalan IT-strategialinjauksia
- Nämä toimivat nyt laadittavaa strategiaa ohjaavina ja rajaavina tekijöinä
 - Työryhmän tulee ottaa kantaa, miten vahvasti muiden strategioiden linjaukset otetaan huomioon

Tässä vaiheessa huomioitua strategiset linjaukset

- Sosiaali- ja terveystieteiden strategiat 2015 (2006)
- Sosiaali- ja terveysministeriön tulevaisuuskatso 2006
- Tietoyhteiskuntastrategia (2006)
- Valtioneuvoston periaatepäätös valtionhallinnon IT-toiminnan kehittämisestä = "Valtionhallinnon IT-strategia" (2006)
- Yhteensopivuus -puiteohjelma ("IT-arkkitehtuurin kehittäminen") (2006)
- STM:n tietohallintostrategia vuosille 2005-2007 (2005)
- Tieto 2005 (2005)
- eSTM – kohti sähköistä hallintoa –raportti (2000)
- Kieku-ohjelman tilannekatso (2006)
- Valtioneuvoston asetus ja valtiovarainministeriön päätös yhteishankinnoista (2006)

substanssitoimintaa kuvaavia strategisia linjauksia

Palveluyhteiskunta (tietoyhteiskuntastrategia)

- "Tulevaisuuden tietoyhteiskunta on kehittynyt palveluyhteiskunta."
- "Palvelutuotannon konvergenssikehitys edellyttää siirtymistä ... osaamis- ja palveluyhteiskunnan rakenteisiin ja toimintamalleihin. Se edellyttää myös vahvaa asiakas- ja prosessilähtöisyyttä toiminnan kehittämässä organisaatiolähtöisyyden sijaan. Palveluja on tuoteistettava, kustannuslaskentaa ja laatukriteerejä kehitettävä sekä tietorakenteiden ja tietojärjestelmien yhteentoimivuutta parannettava. ... tarvitaan merkittäviä panostuksia henkilöstön ja johdon osaamisen kehittämiseen."

Haavoittuvuus ja tietoturva (tietoyhteiskuntastrategia)

- Kansantalous, eri organisaatiot ja kotitaloudet ovat yhä riippuvaisempia tieto- ja viestintätekniikasta sekä tietoverkoista. Tämä riippuvuus lisää yhteiskunnan haavoittuvuutta. Myös tietoturvasta ja tietosuojasta huolehtiminen, verkkorikollisuuden torjunta sekä erilaisten riskien hallinta ovat merkittävä osa organisaatioiden ja yksilöiden toimintaa sekä kansallista turvallisuutta.

Substanssitoiminnan strategiat & linjaukset

Yleisiä toimintaympäristön muutostekijöitä (Valtionhallinnon IT-strategia)

- *“ ... yleisiä muutostekijöitä ovat viime vuosina olleet ja ovat jatkossakin globalisaatio ja EU-integraatio, yhteiskunnan toiminnoissa yhä kasvavan merkityksen saava tietotekniikka sekä kansalaisten ja yhteiskunnan muuttuvat ja kasvavat viranomaisten toimintaan ja palveluihin kohdistuvat odotukset.”*
- *“ väestön ikääntyminen ja työikäisten suhteellisen osuuden aleneminen ... Ikärakenteen erilaisuudesta johtuen eläkkeelle siirtyminen julkisella sektorilla on suhteellisesti suurempaa kuin yksityisellä sektorilla.”*

Sosiaali- ja terveystalouden yleiset muutostekijät (Sosiaali- ja terveystalouden strategiat)

- *“Suomen sosiaaliturvalla on taloudellisesti, poliittisesti ja sosiaalisesti vahvat edellytykset selvittää toimintaympäristön muutoksista myös keskipitkällä aikavälillä, kun väestö ikääntyy ja talous globalisoituu. Se tukee hallittua siirtymistä tietoyhteiskuntaan ja kestävään kehitykseen.”*
- *“Euroopan unionin merkitys sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalalla kasvaa yhä.”*
- Globalisoituminen
- *“Väestön ikääntyminen on Suomessa kansainvälisesti verrattuna nopeaa. ... Työikäisten väestöosuus kääntyy selvään laskuun 2010-luvun alussa.”*

Tutkimus- ja kehittämispolitiikka

- *”Ministeriön toimialan kattava tutkimus ja kehittämispolitiikka edellyttää laaja-alaista yhteistoimintaa eri organisaatioiden välillä”*

Teknologian kehitys (Tulevaisuuskatsoaus)

- *”Uudesta tieto- ja viestintätekniikasta on tulossa arkipäivää myös sosiaali- ja terveydenhuollossa”*
- *”Ihmisten, tavaroiden ja palvelujen lisääntyvä liikkuminen rajojen yli kasvattaa kansainvälisen koordinoinnin ja tietoteknologisten sovellusten yhteensovittamisen tarvetta, esim. mitä tulee sosiaaliturvapalveluihin tai lääkkeiden ostoon ja mainontaan.”*

Työelämän ja työympäristön muutokset (Tulevaisuuskatsoaus)

- *”Tulevaisuuden haasteita ovat työvoiman pitäminen työkykyisenä ja työhaluisena mahdollisimman pitkään, työllisyysasteen nostaminen ja ulkomaisen työvoiman integroiminen suomalaiseen työelämään.”*

Aluekehitys, kaupungistuminen (Tulevaisuuskatsoaus)

- *”Kattavien sosiaali- ja terveyspalvelujen organisointi ... edellyttää palvelujen uudentaisia organisointimalleja, suurempia väestöpohjia palvelujen järjestämiselle sekä nykyistä laajempaa alueellista yhteistyötä.”*

Sosiaali- ja terveyspolitiikan strategiat

- Neljä strategista päälinjausta
 - *”Edistetään terveyttä ja toimintakykyä*
 - *Lisätään työelämän vetovoimaa*
 - *Vähennetään köyhyyttä ja syrjäytymistä*
 - *Varmistetaan toimivat palvelut ja kohtuullinen toimeentuloturva”*

Tavoitteet vuodelle 2015

- *”Väestön toimintakyky ja sosiaalinen hyvinvointi ovat parantuneet*
- *Väestöryhmien väliset terveyserot ovat kaventuneet*
- *Työssäoloaika on pidentynyt keskimäärin kolmella vuodella*
- *Köyhyys ja syrjäytyminen ovat vähentyneet*
- *Sukupuolten tasa-arvo on vahvistunut*
- *Terveyden ja hyvinvoinnin edistämisen näkökulma on vakiintunut yhteiskuntapolitiikassa*
- *Palvelujen saatavuus, laatu ja vaikuttavuus ovat parantuneet*
- *Toimeentuloturva takaa kohtuullisen toimeentulon ja kannustaa työhön*
- *Sosiaaliturvan kestävä rahoitus perustuu yhteisvastuuseen, jota omavastuu täydentää”*

Substanssitoiminnan strategiat & linjaukset

Poimintoja teknologian kehittämiseksi (Sosiaali- ja terveystieteiden strategiat)

- *”Käytetään hyväksi uuden teknologian mahdollisuudet ikääntyneiden toimintakyvyn parantamisessa sekä itsenäisessä selviytymisessä.”*
- *”Varmistetaan tietoteknologisten ratkaisujen soveltuminen ja käyttökelpoisuus vammaisille henkilöille.”*
- *”Vähennetään elintarvikkeista ja talousvesistä aiheutuvia terveyshaittoja ja epidemioita.”* (Eviran ja STM:n tietovarantojen yhteenliittäminen?)
- *”Vahvistetaan seuranta ja arviointitiedon hyväksikäyttöä projektiaivustusten kohdentamisessa ja avustuskohteiden suunnittelussa.”* (kansalaisjärjestöjen toimintamahdollisuuksien vahvistaminen)

Tieto- ja viestintäteknologian hyödyntäminen

- *”Tieto- ja viestintäteknologia mahdollistaa asiakastietojen tehokkaan hallinnan sekä prosessien ohjauksen reaaliaikaisen tiedon pohjalta. Niiden avulla voidaan vahvistaa kansalaisen asemaa tuottamalla kaikkien ulottuville luotettavaa tietoa terveydestä, hyvinvoinnista ja palvelujärjestelmästä sekä tarjoamalla kansalaiselle mahdollisuus hallita omia tietojaan ja asioita palvelujärjestelmän kanssa joustavasti.”*

Muita strategisia linjauksia ja hankkeita

- Kuntien palvelurakennemuutos
 - Pyritään varmistamaan kuntien peruspalvelut aluekeskusmallin pohjalta. Näin varmistetaan riittävän suuri (20 000 henkilöä) asiakaspohja tuotettaville palveluille
 - Keskeisessä roolissa ovat juuri terveyspalvelut. Myös sosiaalipalveluiden yhteistyötä kehitetään (esim. kuntien yhteinen sosiaalipäivystys)

Kansallinen terveydenhuollon toimija

- Kansaneläkelaitos hallinnoi jatkossa keskitetysti kansallista potilastietoarkistoa

IT-toimintaa kuvaavia strategisia linjauksia

Tietoyhteiskuntastrategia

- Tavoitteena on ns. Suomi-ilmiö, jonka kärkihankkeita ovat
 - *”Palvelurakenteiden uudistamisen politiikkaohjelman käynnistäminen*
 - *Tietoverkkojen yhteysnopeuksien kasvattaminen ja tietoyhteiskuntainfrastruktuurin yhteentoimivuuden varmistaminen*
 - *Elinikäisen oppimisen edellytysten varmistaminen*
 - *Työelämän pelisääntöjen uudistaminen sekä johtamisen ja esimiestyön kehittäminen*
 - *Innovaatiojärjestelmän uudistaminen*
 - *Tekijänoikeusjärjestelmän jatkokehittäminen*
 - *Pk-sektorin yritysten liiketoiminnan sähköistymisen edistäminen*
 - *Kansainvälinen vaikuttaminen, erityisesti EU-tasolla, sekä tiivis yhteistyö Aasian maiden ja lähialueiden kanssa*
- Nykytilasta
 - *”Julkishallinto tarjoaa laajasti sähköisiä palveluita sekä yrityksille että kansalaisille, mutta etenkin vuorovaikutteisten asiointipalveluiden osalta kehitys on edelleen alkuvaiheessa.”*

IT-toiminnan muutostekijöitä (Valtionhallinnon IT-strategia)

- Hallinnon uudistaminen
 - *”Tietoyhteiskuntakehitystä vauhditetaan mm. kehittämällä sähköistä asiointia voimakkaasti. ... lähtökohtana [pidetään] sitä, että kansalainen saa tulevaisuudessa kuntien ja valtion palvelut laajalti suoraan sähköisinä vuorovaikutteisina palveluina. (JulkIT)”*
- EU:n yhteinen tietohallinto (Signposts towards eGovernment 2010)
 - *”European Unionissa (EU) on monilla aloilla jo käytössä tai kehitteillä tietojärjestelmiä, jotka kattavat EU:n jäsenmaat tai osan niistä. Järjestelmien avulla helpotetaan yhteismarkkinoiden toimintaa, parannetaan vapaan liikkuvuuden toimintaedellytyksiä tai tehostetaan EU:n toimintaa.”*
- Tietotekniikan kriittisyyden kasvu
 - *”Hallinnon toiminta on viime vuosikymmenen aikana kehittynyt yhä enemmän tietotekniikkaan tukeutuvaksi. Järjestelmien toimintavarmuuden ylläpitäminen on noussut entistä merkittävämmäksi haasteeksi.”*

IT-toiminnan strategiat & linjaukset

Periaatepäätös valtionhallinnon IT-toiminnan kehittämiseksi
(= valtionhallinnon IT-strategia)

- Yleisiä IT-linjauksia
 - *”Valtionhallinnon yhteisestä IT toiminnasta vastaa valtion IT toiminnan johtamisyksikkö.”*
 - *”Perustettava valtion IT-palvelut -yksikkö vastaa valtionhallinnon yhteisistä IT-palveluista”*
- Hankinnat
 - *”Tavoitteena on, että toimeksiannot IT-palvelujen ja tuotteiden puitesopimusten kilpailuttamisesta antaa valtion IT-toiminnan johtamisyksikkö hallinnonalojen tietohallintojohtoa konsultoituaan.”* (vrt. myös VN:n asetus ja VM:n päätös 2006)
- Keskeiset strategiset linjaukset

Haasteet	Strategiset linjaukset	Kehittämishjelmat	Kärkihankkeet
Muuttuvat palvelutarpeet ja odotukset	Tyytyväiset asiakkaat, joustavat palvelut Tehokas, turvallinen, verkottunut hallinto	Asiakaslähtöiset sähköiset palvelut	<ul style="list-style-type: none"> • Kansalaisten ja yritysten tunnistaminen • Sähköisten palvelujen alusta
Hallinnon avoimuus ja luotettavuus		Yhteentoimivuus	<ul style="list-style-type: none"> • Yhteiset arkkitehtuurit • Rajapinnat perustietovarantoihin
Globalisaatio EU-integraatio		Yhteiset tietojärjestelmät	<ul style="list-style-type: none"> • Talous- ja henkilöstöhallinto • Dokumentinhallinta ja arkisto • Virkamiesten tunnistaminen ja käyttöoikeuksien hallinta
Tuottavuus		Yhtenäiset perustietotekniikkapalvelut	<ul style="list-style-type: none"> • Yhteinen, turvallinen tietoliikenneverkko • Sähköposti ja kalenteri
Väestön ikääntyminen		Tietoturvaluottelu	<ul style="list-style-type: none"> • Perustietoturvallisuuden ja korkean tietoturvallisuuden vaatimukset ja toimeenpano • Varautuminen
Henkilöstöä eläkkeelle			
Alueellinen epätasapaino			
Toiminnan jatkuvuuden turvaaminen			

Huom. periaatepäätös on huomattavasti alkuperäistä ehdotusta lievempi. Hankalat kohdat on ”piilotettu” kriittisiin menestystekijöihin

Periaatepäätös valtionhallinnon IT-toiminnan kehittämiseksi

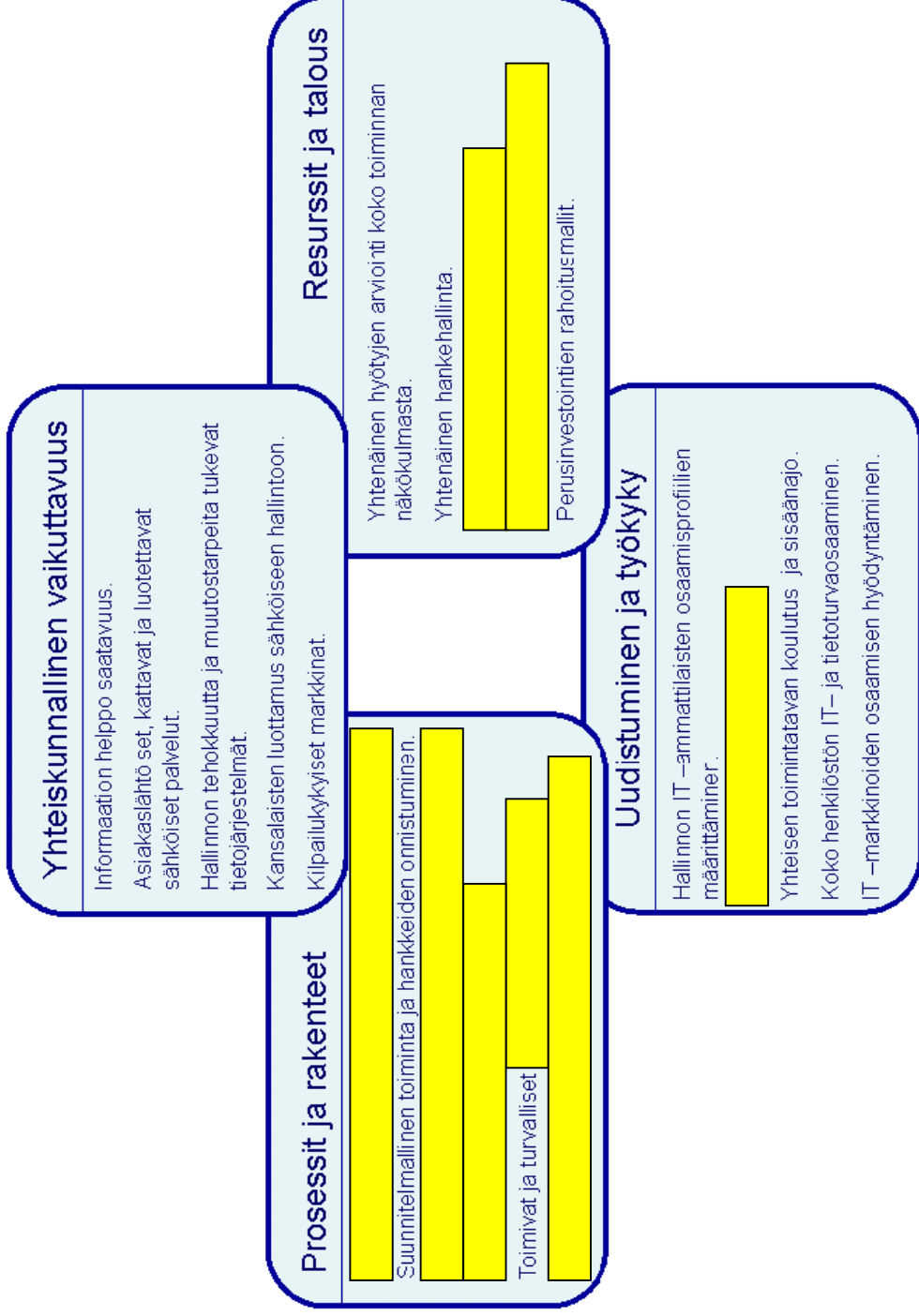
- *“Valtion IT-toimintaa kehitetään edellä esitettyjen strategiusten mukaisesti kohti tässä kappaleessa kuvattua tavoitetilaa. Tavoitetila on kuvattu kaksiosaisesti:*
 1. *“Tyytyväiset asiakkaat, joustavat palvelut” on asiakasnäkökulma sähköiseen hallintoon tavoitetilassa, ja*
 2. *“Tehokas, turvallinen, verkottunut hallinto” on hallinnon sisäisen toiminnan kuvaus tavoitetilassa.”*
- **Tehtävänjaosta**
 - *“ IT-toiminnan voimavarat virastoissa kohdistetaan ydintoiminnan kehittämiseen. Perustietotekniikkapalvelut tuotetaan mittakaavaetujen hyödyntämiseksi yhtenäisesti ja mahdollisimman keskitetysti.”*
- **Sähköistä palveluista**
 - *“ Valtionhallinnon sähköiset palvelut on järjestetty yhtenäiseksi palvelukokonaisuudeksi,*
 - *“ Palvelujen toiminnallisuus on yhtenäistetty”*
- **Turvallisuudesta ja tunnistautumisesta**
 - *“ Valtionhallinnossa on käytössä yhtenäinen tunnistamispalvelu kansalaisille, yrityksille ja yhteisöille. Palvelussa voi olla useita tunnistamistapoja.”*

Periaatepäätös valtionhallinnon IT-toiminnan kehittämiseksi

- Yhteentoimivuus
 - *”Palvelut on rakennettu määriteltyjen palvelu-, tieto- ja teknisen arkkitehtuurin mukaisesti.”*
 - *”Hallinnon ydintoiminnan tietojärjestelmät on rakennettu yhteisin integraatio- ja rajapintaratkaisuin. ... Yhteiset arkkitehtuurit on otettu käyttöön.”*
 - *”Perustietovarannot ovat hallinnon sisällä laajasti käytössä.”*
- Yhtenäiset tietojärjestelmät
 - Yhtenäistettyjä tietojärjestelmiä ovat mm.
 - Talous- ja henkilöstöhallinnon järj., hankehallinnan ja henkilötyön seurannan työkalut, dokumentinhallinnan järjestelmät & arkistointijärjestelmät
- Yhtenäiset perustietotekniikkapalvelut
 - *”Valtionhallinnon perustietotekniikkapalvelut on määritetty, yhtenäistetty ja niiden hankinta keskitetty.*
 - Puhe- ja tietoliikenne, työasemapalvelut, sähköposti- ja palvelinten käyttöpalvelut
 - *”hankitaan pääsääntöisesti kaupallisilta markkinoilta tai erityisyyistä hallinnon sisäiseltä toimittajalta.”*
 - *Yhtenäisen työasemaympäristön tukemiseen hallinnolla on keskitetty helpdesk-toiminto. Tarvittava lähituki on hajautettu, mutta keskitetysti johdettu.”*

Periaatepäätös valtionhallinnon IT-toiminnan kehittämiseksi

- Kriittiset menestystekijät

IT-toiminnan strategiat & linjaukset

Periaatepäätös valtionhallinnon IT-toiminnan kehittämiseksi (muistio)

- Ohjaus hallinnonalalla
 - *”Jokaisessa ministeriössä tulee olla hallinnonalan IT-toiminnan johtamisesta ja koordinoinnista vastaava henkilö, joka toimii hallinnonalan IT-toimintojen ohjausryhmän puheenjohtajana. Ryhmä vastaa siitä, että hallinnonalan IT-strategia on yhdensuuntainen valtion IT-strategian kanssa sekä valmistelee hallinnonalan yhteisiä IT-palveluja ja edistää yhteistoimintaa ja tiedonkulkua hallinnonalan virastojen kesken.”* (Vrt. Tyrmän tehtävät ja tämä projekti)
 - *”Ministeriö vastaa omasta IT-toiminnastaan sekä hallinnonalansa IT-toiminnan yhteensovittamisesta ja huolehtii, että hallinnonalalla noudatetaan valtionhallinnon IT-strategiaa, yhteisiä arkkitehtuureja ja menetelmiä sekä käytetään valtionhallinnon yhteisiä IT-palveluita silloin, kun niitä on olemassa.”*
- Virasto/laitos vastaa omasta IT-toiminnastaan
 - *”IT-toiminnan kehittämissstrategiasta ja talousohjauksesta,*
 - *IT-toiminnan kytkemisestä viraston ydintoiminnan suunnitteluun,*
 - *ydintoiminnan tietojärjestelmäpalveluiden toteuttamisesta ja hallinnoinnista valtionhallinnon yhteisten arkkitehtuurien mukaisesti,*
 - *perustietotekniikkapalveluista **hyödyntäen valtionhallinnon ja oman hallinnonalansa yhteisiä palveluita silloin, kun niitä on tarjolla sekä***
 - *tukitoiminnan tietojärjestelmistä **hyödyntäen valtionhallinnon ja oman hallinnonalansa yhteisiä tukitoiminnan tietojärjestelmiä.***
 - *tietoturvallisuudesta ja varautumisesta.”*

Muita hankkeita

Yhteinen tietojärjestelmäarkkitehtuuri (Sosiaali- ja terveyspolitiikan strategiat)

- *”Tavoitteiden saavuttaminen vuoteen 2015 mennessä edellyttää viranomaisohjauksen tehostamista sekä valtakunnallisen, tietosuojan ja tietoturvan vaatimuksia noudattavaa tietojärjestelmäarkkitehtuuria.”*
- *”Toteutetaan sosiaali- ja terveysministeriön johdolla valtakunnallisesti yhtenäinen tietojärjestelmäarkkitehtuuri sosiaali- ja terveydenhuollossa.”*

Stakesin Sampo-hanke (jatkoa Tieto 2005-hankkeelle)

- *”Hankkeen päätavoitteena on rakentaa Stakesiin eri tilastoja ja rekistereitä palveleva uusi, pysyvä tietojärjestelmäarkkitehtuuri, uudistaa tilastotuotannon käsittely- ja toimintaperiaatteet sekä luoda uudistettu prosessimainen toimintamalli. Tavoitteena on, että hankkeen päätyttyä uusi tehostettu infrastruktuuri mahdollistaa tilastotuotantoa koskevien tehtävien sulauttamisen osaksi Stakesin pysyvää toimintaa mahdollisimman pienin resurssilisäyksin”*

Talous- ja henkilöstöhallinnon palvelukeskus (Kieku)

- *”Valtionhallintoon perustetaan jo perustetut palvelukeskukset mukaan lukien viisi talous- ja henkilöstöhallinnon **palvelukusta**, jotka muodostavat yhtenäisin periaattein toimivan **palvelukeskusverkoston**”*
 - STM: *”Asetettu palvelukeskustyöryhmä => linjaukset valmiina 11/2006 => siirto tot. vaiheittain v. 2009 loppuun mennessä ”*
- Tavoite: *”Yhtenäisten tietojärjestelmien hankinta ja tarjoaminen konsernin palveluna”*

IT-toiminnan strategiat & linjaukset

- IT-palveluihin liittyviä toimenpiteitä (tietoyhteiskuntastrategia)
- *"Julkishallinnon palveluarkkitehtuurin ja sen toteuttamisen tietokartan laatiminen. Hankkeessa käydään läpi julkishallinnon tuottamat palvelut asiakas- ja prosessinäkökulmasta. Kehittämistyötä on suunnattava erityisesti vuorovaikutteisten, ennakoivien ja mobiiliteknologiaa hyödyntävien palveluiden tuottamiseen. (palvelurakenneohjelma, VM/ValtIT, SM/KuntaIT, **STM**, Kansaneläkelaitos, OPM)"*
 - *"Julkisen sektorin teknologia- ja palveluinnovaatioiden sekä standardien ja avoimien rajapintojen käyttöönottoa tehostavan innovaatiopankin ja tähän liittyvän portaalin toteuttaminen. (VM, SM, **STM**, OPM, KTM, Tekes, Kuntaliitto, kuntasektori)"*
 - *"Sähköisten palvelujen kehittäjien ja rakenneuudistajien yhteistyöfoorummin perustaminen hallinnon sähköistämisen tueksi. (VM/ValtIT, SM/KuntaIT, **STM**, KTM, TM, OPM, Kansaneläkelaitos)"*
 - *"Terveyden edistämiseen keskittyvän kansalaisten terveysportaalin (Terve suomi.fi) toteuttaminen."*
 - *"Tietoyhteiskunnan haavoittuvuuteen liittyvien riskien kartoittaminen ja toimenpidesuunnitelma tämän pohjalta. (LVM, VM, SM, PLM, **STM**, kaikki organisaatiot)"*
 - *"Sosiaali- ja terveydenhuollon kansallisen sähköisen arkistopalvelun perustaminen sekä kansalaisen oman näkymän toteuttaminen sen pohjalta. (STM, Kansaneläkelaitos)"*

IT-toiminnan linjaukset

Hankinnat (VN:n asetus + VM:n päätös)

- Valtionhallinnon organisaatioiden tulee hankkia asetuksessa ja VM:n päätöksessä kuvatut tuotteet ja palvelut pääsääntöisesti Hanselin kilpailuttamien sopimusten kautta
 - Tästä voi poiketa vain perustellusta syystä
- Asia ei kuitenkaan ole näin yksinkertainen:
 - Hansel on kilpailuttanut vasta osan luetteloituista palveluista
 - Osa kilpailutusten sisällöistä ei vastaa aina tilaajien erityistarpeita
 - Varsinaiseen hankintaan tarvitaan vielä ns. "kevennetty kilpailutus"

eSTM-raportti (2000)

- *”Strategiset kehittämislinjaukset*
 - *Toimintaprosessit ja niiden tietojärjestelmätuki.*
 - *Tavoitteet EU:n ja valtioneuvoston yhteisten tietojärjestelmien kehittä-miseksi.*
 - *Tavoitteet hallinnonalan ja muiden sidosryhmien tietovarantojen ja järjestelmien yhteiskäytön lisäämiseksi.*
 - *Yhteiset tietojärjestelmät.*
 - *Tehtäväkohtaiset tietojärjestelmät.*
 - *Ulkoisen, sisäisen ja sidosryhmäviestinnän jakelukanavien kehittäminen.*
 - *Tietotekniset linjaukset.*
 - *Tietoturvallisuus.*
 - *Johtamisen ja osaamisen kehittäminen.*
 - *Tiedon hallinnan organisointi”*
- **Miten nämä linjaukset ovat toteutuneet?**

STM:n tietohallintostrategia (2005-2007)

- *”Ministeriön strategiset kehittämishankkeet ovat seuraavat*
 - *STM:n omat sähköisen asioinnin hankkeet*
 - Prosessien tunnistaminen & kuvaaminen (substanssi ja IT), Doktorin käytön tehostaminen, tukipalvelujen kehittäminen,
 - *valtionhallinnon tuottavuusohjelman tukeminen*
 - Taloushallinnan järjestelmien käytön yhtenäistäminen, STM:n juurihakemiston kehittäminen, virkakorttitunnistautuminen
 - *valtionhallinnon tietohallinnon kehittämishanke ja valtioneuvoston yhteiset järjestelmät”*
 - *Aktiivinen osanotto ValtIT-hankeeseen, tietohallintostrategian uusiminen, IT-organisoinnin ja toimintatapojen uudistaminen, PTJ2, Eutori2*
- **Miten nämä hankkeet ovat toteutuneet / toteutumassa?**

Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan IT-strategia

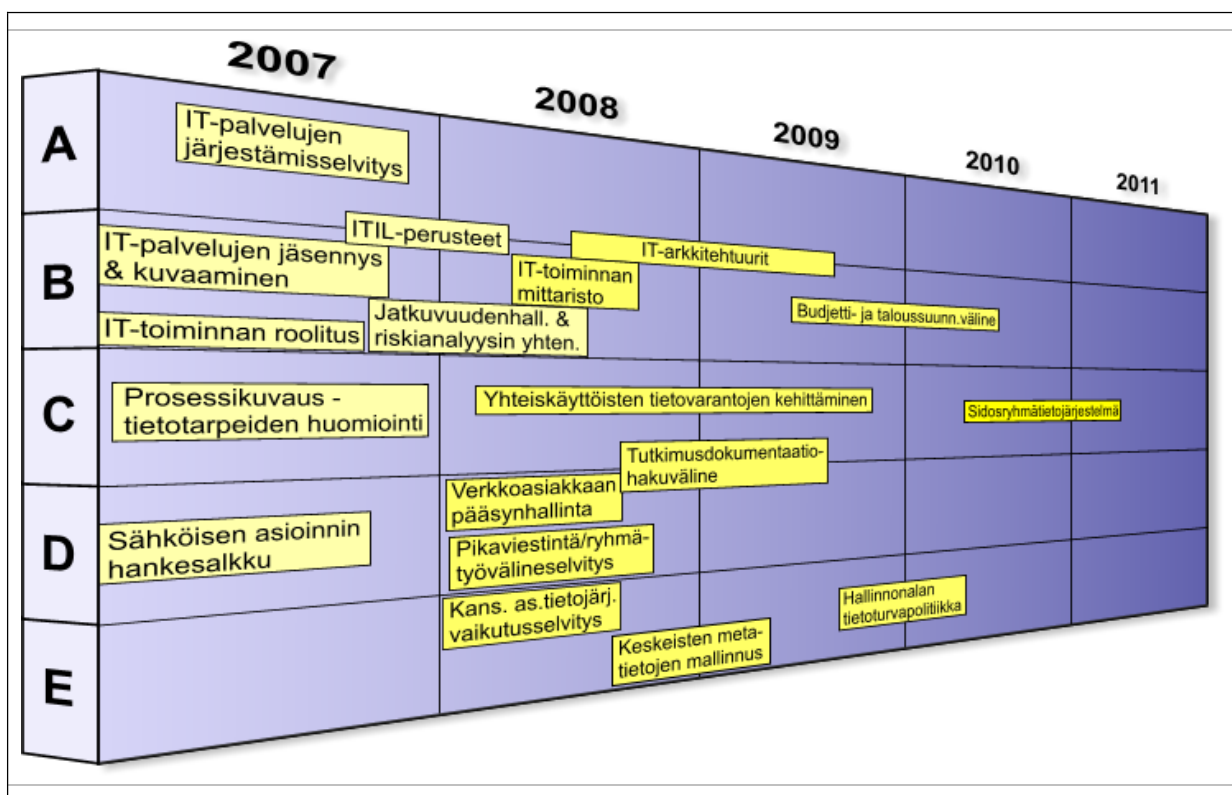
Liite 4, Kärkihankkeet

28.3.2007 Versio: 1.0

1 Kärkihankkeet yleisesti

Tämä dokumentti on STM:n hallinnonalan IT-strategian 2007 – 2011 liite, jossa kuvataan perustiedot ko. strategiaan tunnistetuista kärkihankkeista.

IT-strategiaa laativa työryhmä määrittä edellä kuvattujen tarkastelujen kautta STM:n hallinnonalan IT-strategian kärkihankkeiksi seuraavat hankkeet:

Yllä olevassa kärkihankesalkkukuvaajassa kirjaimilla merkityt luokat ovat juuri strategiassa määriteltyjä keskeisiä painopistealueita:

- Valtion IT-strategiasta syntyvien muutosten hallinta
- IT-toiminnan hyötyjen varmistaminen ja tehokkuuden kehittäminen
- Tietovarantojen ja tietoaisteiden yhteiskäyttöisyyden ja hyödynnettävyyden kehittäminen
- Työ- ja asiointiprosessien muutosten tukeminen
- Hallinnonalan kehittämishankkeiden tukeminen

2 Yksittäisten kärkihankkeiden tiivistelmät

Seuraavaan on koottu tiivistelmät kustakin tunnistetusta kärkihankkeesta (ns. hankekortit).

Kärkihankkeista on tässä vaiheessa määritetty seuraavat tiedot:

- Nimi
- Prioriteetti
- Käynnistymisvuosi / karkea aikataulu
- Hankkeen tavoitteet
- Hankkeen läpiviennin päävaiheistus ja tehtävät
- Hankkeen tuotokset
- Muut hanketta koskevat tiedot, esim. riippuvuudet muista kärkihankkeista
- Alustava kustannusarvio

Kärkihankkeiden toteutus- ja vastuuorganisaatiot sekä budjetti täsmennetään vuosittain ko. vuoden kärkihankkeille hallinnonalan tietohallintoyhteistyöryhmä Tyrmässä.

Nimi:			
Hallinnonalan yhteisten IT-palvelujen jäsentäminen ja kuvaaminen			
Prioriteetti:	1	Aikataulu:	2007
Tavoitteet:			
<ul style="list-style-type: none"> • Edistää sopeutumista Valtion IT-strategian toimeenpanoon ja valtion IT-toiminnan organisoitumiseen • Hallinnonalan organisaatioiden samanlaisten IT-palvelujen harmonisointi • Mahdollistaa paremman yhteistyön sekä tarvittaessa palveluntuotannon yhdistämisen • Parantaa palvelukäsitystä STM:n hallinnonalan organisaatioissa • Projektin jälkeen hallinnonalan organisaatioilla on yhteinen kuvaus ja sisältö yhteisille IT-palveluille 			

Sisältö ja vaiheistus:
<ul style="list-style-type: none"> • IT-palveluhierarkian määrittäminen • Yhteisten palvelujen tunnistaminen – VM:n strategiatyön pohjalta <ul style="list-style-type: none"> ○ Valtion yhteiset (myös ne palvelut, jotka osoittautuvat laajemmaksi kuin hallinnonalatason palveluiksi) ○ Hallinnonalan yhteiset • Palvelukuvausmallin laatiminen • Yhteisten palvelujen palvelukuvausten laatiminen
Tuotokset:
<ul style="list-style-type: none"> • Palveluhierarkia • Yhteisten palvelujen lista • Palvelukuvaukset yhteisistä palveluista
Alustava kustannusarvio
Lähinnä konsultointipalveluita: n. 10 000 €

Nimi:				
Tietohallinnon ja IT-palveluntuottajan tehtäväjaon selkeyttäminen				
<table border="1"> <tr> <td>Prioriteetti:</td> <td>1</td> <td>Aikataulu:</td> <td>2007</td> </tr> </table>	Prioriteetti:	1	Aikataulu:	2007
Prioriteetti:	1	Aikataulu:	2007	
Tavoitteet:				
<ul style="list-style-type: none"> • Tietohallinto-roolin ja palveluntuottajaroolin yhteinen jäsenyys • Ymmärrys näiden eri roolien keskeisistä eroista ja yhtäläisyyksistä • Täsmällinen lista tietohallinnon ja palveluntuottajan roolista 				
Sisältö ja vaiheistus:				
<ul style="list-style-type: none"> • Roolituksen pääjäsenyyksen täsmentäminen, jäsentämisen motivointi • Osaamisen ja prosessien täsmennys kummallekin roolille • Hallinnonalatasoisten ja virastotasoisten tehtävien jäsenyys • Yksittäisten tehtävien vastuutus eri rooleille sekä hallinnonalatasolla että 				

virastotasolla
Tuotokset:
<ul style="list-style-type: none"> • Yleinen tietohallinnon ja IT-palveluntuottajan roolikuvaus • Keskeisen osaamisen kuvaaminen kummallekin roolille • Keskeisten prosessien tunnistaminen kummallekin roolille • Tehtävätasoinen täsmennetty työnjako. Huomioitu sekä hallinnonalataso että virasto/laitostaso (ns. RACI-matriisi)
Riippuvuudet ym.
<p>Tämän selkeyttäminen on edellytys STM:n hallinnonalan IT-palvelujen järjestämiselvitykselle.</p> <p>Esim. ValtIT:n palvelujen yhdistämisessä on kyse erityisesti palveluntuottajan töiden uusjaosta, tietohallinnon rooli korostuu entisestään, tehtävät mahdollisesti jopa lisääntyvät.</p>
Alustava kustannusarvio
Konsultointipalvelut: n. 20 000 €

Nimi:			
Hallinnonalan IT-palvelujen järjestämiselvitys			
Prioriteetti:	1	Aikataulu:	2007
Tavoitteet:			
<ul style="list-style-type: none"> • IT-palveluntuotannon nykytilan selkeyttäminen • IT-palvelujen tuotantoyhteistyömahdollisuuksien jäsenitys ja näiden arviointi • IT-palvelujen tuotannon järjestämiskenaarioiden arviointi valtion IT-strategian ja STM:n virastojen ja laitosten tarpeiden näkökulmasta • Kannanotto STM:n hallinnonalan IT-palvelukeskuksen perustamiseen • Laaditaan suunnitelma hallinnonalan virastojen ja laitosten IT-palvelutuotannon järjestämisestä 			
Sisältö ja vaiheistus:			
<ul style="list-style-type: none"> • IT-palvelutuotannon nykytilakartoitus STM:n hallinnonalalla. Sisältää karkean osaamisarvion • Täsmennys yleisiin IT-palveluihin, hallinnonalakohtaisiin IT-palveluihin 			

<p>sekä virasto/laitoskohtaisiin erityispalveluihin</p> <ul style="list-style-type: none"> • Järjestämiskenaariot yleisten ja hallinnonalakohtaisten IT-palveluiden järjestämisestä – sisältää myös palvelukeskusskenaarion • SWOT-analyysi eri skenaarioille huomioiden strategiset viitekehykset ja toimijoiden tarpeet • Muiden hallinnonalojen IT-palvelukeskusten tapaamiset / haastattelut • 2-3 skenaarion tarkempi jatkotarkastelu • Suositus tavoiteltavasta skenaariosta • Toimeenpanon vaiheistus
Tuotokset:
<ul style="list-style-type: none"> • IT-palveluntuotannon nykytila-arvio • Palveluntuotannon skenaariotarkastelu • Muiden palvelukeskusten haastattelumuistiot • IT-palvelujen järjestämisuunnitelma STM:n hallinnonalalla
Riippuvuudet ym.
<p>Palvelujen jäsenitys ja IT-toiminnan roolitus tulee selkeyttää ennen tätä kärkihanketta.</p> <p>Tässä projektissa tulee ottaa huomioon erityisesti valtion IT-strategia ja valtion IT-palvelukeskusta koskevat selvitykset. Myös muiden hallinnonalojen IT-palvelukeskusten haastattelut selkeyttäisivät tämän kärkihankkeen läpivientiä ja lopputuloksia.</p>
Alustava kustannusarvio
Konsultointipalvelut: 20 000 €

Nimi:			
Prosessikuvaus – hallinnonalan tietotarpeiden huomiointi kehittämiss-hankeissa			
Prioriteetti:	1	Aikataulu:	2007
Tavoitteet:			
<ul style="list-style-type: none"> • Tietovarantojen hyödynnettävyyden varmistaminen eri hallinnonalan organisaatioille jo siinä vaiheessa, kun uusia tietovarantoja tai merkittäviä muutoksia olemassa oleviin tietovarantoihin suunnitellaan 			

<ul style="list-style-type: none"> • Kun yksittäinen organisaatio käynnistää kehittämishankkeen, jossa kehitetään uutta tietovarantoa, muut organisaatiot voivat jo suunnitteluvaiheessa vaikuttaa siten, että niiden mahdolliset tarpeet ko. tiedon hyödyntämiseksi tulevat huomioiduksi
Sisältö ja vaiheistus:
<ul style="list-style-type: none"> • Prosessin kuvaaminen • Prosessin integroinnin suunnittelu yksittäisen organisaation suunnitteluprosesseihin • Käyttöönottosuunnitelma
Tuotokset:
<ul style="list-style-type: none"> • Prosessikuvaus • Käyttöönottosuunnitelma
Riippuvuudet ym.
<p>Tämä kärkihanke nähdään sellaiseksi, että siitä voidaan saada merkittäviä hyötyjä varsin pienellä panoksella.</p> <p>Projekti on edellytys aidolle tietovarantojen hyödynnettävyyden kehittämiseksi.</p>
Alustava kustannusarvio
Voidaan kuvata virkamiestyönä, ei rahoitustarvetta

Nimi:			
ITIL – mallin perusteet ja mallin hyödyntäminen			
Prioriteetti:	2	Aikataulu:	2007-2008
Tavoitteet:			
<ul style="list-style-type: none"> • ITIL-laadunhallintamallin hyödynnettävyys voidaan arvioida STM:n hallinnonalan ja yksittäisten organisaatioiden kannalta • Selvä kuva, miten ja miltä osin ITIL otetaan hallinnonalan IT-toiminnan laatumekanismiksi • Mahdollistaa IT-palvelutuotannon rakennemuutoksen hallitun toteuttamisen • Projektin päätteeksi hallinnonalan toimijoilla on hyvä käsitys ITIL-mallin mahdollisuuksista ja puutteista. Vähintään yksi yhteinen prosessi on kuvattu 			

Sisältö ja vaiheistus:	
<ul style="list-style-type: none"> • ITIL-yleiskuva • ITIL-palvelun tuki, ITIL-palvelun toimitus, ITIL-ICT Infrastructure management -perusteet • Palvelutasonhallinnan perusteiden ja pääprosessien kuvaaminen tai muutoshallintaprosessin kuvaaminen tai palvelupyyntöjen hallinnan kuvaaminen – räätälöity STM:n hallinnonalalle • ITIL-kypsyystason mittaamisen perusteet • ITIL-mallin hyödynnettävyyden analysointi – miltä osin STM:n hallinnonalan kannattaa kehittää IT-toimintaansa ITIL-mallin pohjalta • Kehittämissuunnitelma 	
Tuotokset:	
<ul style="list-style-type: none"> • ITIL-yleiskuvadokumentaatio • Räätälöity, valitun ITIL-prosessin kuvaus • ITIL-mallin hyödynnettävyyden analyysi • Kehittämissuunnitelma 	
Riippuvuudet ym.	
<p>Koulutetaan mahdollisesti aluksi Tyrmän jäsenille, jolloin ryhmä voi paremmin arvioida miltä osin ja kenelle koulutusta suunnataan jatkossa.</p> <p>Tarkoituksena on selvittää, miten mallia STM:n hallinnonalalla voitaisiin soveltaa.</p>	
Alustava kustannusarvio	
Konsulttipalvelut: n. 10 000 € vuonna 2007 ja n. 20 000 € vuonna 2008	

Nimi:			
IT-jatkuvuudenhallinnan ja riskianalyysin yhtenäistäminen			
Prioriteetti:	2	Aikataulu:	2007
Tavoitteet:			
<ul style="list-style-type: none"> • IT-jatkuvuudenhallinnan parantaminen sekä yhtenäistäminen – erityisesti kehitetään IT-jatkuvuudenhallinnan liittämistä substanssitoiminnan tarpeisiin 			

<ul style="list-style-type: none"> • Toipumissuunnittelun kehittäminen sekä yhtenäiset dokumenttipohjat • Riskianalyysin ja –metodiikan yhtenäistäminen • Jatkuvuuden ja häiriöistä toipumisen parantuminen yksittäisissä virastoissa ja laitoksissa • Virasto- ja laitosrajat ylittävien palvelujen ja prosessien jatkuvuuden parantuminen
Sisältö ja vaiheistus:
<ul style="list-style-type: none"> • ITIL-jatkuvuudenhallinnan periaatteet ja vaiheistus • Keskeytysvaikutusanalyysi yleisesti sekä erityisesti tunnistetuille hallinnonalan prosesseille. • Riskiarviomallin täsmentäminen ja yhtenäistäminen • Toipumissuunnittelun perusteet & yhteisen toipumissuunnitelman dokumenttipohjan määrittäminen
Tuotokset:
<ul style="list-style-type: none"> • ITIL-pohjainen, STM:n hallinnonalalle räätälöity jatkuvuudenhallintamalli • Yhteinen toipumissuunnittelumetodiikka ja toipumissuunnitelman dokumenttipohja • Yhtenäinen, riskin vaikutukset hyvin huomioiva riskiarviomalli ja riskiarvion dokumenttipohjat
Riippuvuudet ym.
<p>Stakes on ollut tällä alueella aktiivinen ja voi toimia tämän kärkihankkeen eteenpäinviejänä.</p> <p>Projekti parantaa mahdollisuuksia tehdä tietohallinnollista yhteistyötä korkean kriittisyysluokan teknologiaratkaisujen osalta</p>
Alustava kustannusarvio
Korkeintaan 5000 € konsultointitukea hallinnonalatasoisen ratkaisun yleistämiseksi / katselmointi

Nimi:			
Sähköisten asiointipalvelujen hankesalkun kokoaminen			
Prioriteetti:	2	Aikataulu:	2007 kevät
Tavoitteet:			
<ul style="list-style-type: none"> • Eri toimijoiden sähköisen asioinnin projektien tunnistaminen ja kokoaminen • Hankkeiden arviointi ja yhdistämismahdollisuuksien arviointi 			
Sisältö ja vaiheistus:			
<ul style="list-style-type: none"> • Hankkeiden tunnistaminen • Hankkeiden kokoaminen • Hankkeiden arviointi sekä keskenään että valtion sähköisen asioinnin ratkaisujen suhteen • Sähköisen asioinnin hankesuunnitelma 			
Tuotokset:			
<ul style="list-style-type: none"> • Hallinnonalan sähköisen asioinnin hankesalkku • Sähköisen asioinnin kehittämissuunnitelma 			
Riippuvuudet ym.			
<p>STM:n hallinnonalan tietohallintoyhteistyöryhmä Tyrmän alatyöryhmä Salama vastaa operatiivisesti tästä työstä ja raportoi tästä Tyrmälle. Hankesalkua ja sen hankkeiden etenemistä seurataan myös jatkossa säännönmukaisesti.</p> <p>Työ on jo käynnissä.</p>			
Alustava kustannusarvio			
Toteutetaan virkamiestyönä, ei tässä vaiheessa rahoitustarvetta			

Nimi:			
Hallinnonalan IT-arkkitehtuurien kehittäminen			
Prioriteetti:	1	Aikataulu:	2008-2009
Tavoitteet:			
<ul style="list-style-type: none"> • Yhteisen hallinnonalan arkkitehtuurin jäsennys ja tunnistaminen • Arkkitehtuurin hallinnan organisointi ja arkkitehtuurin hallinnan prosessien määrittäminen • Yhteisen arkkitehtuurin pohjalta voidaan entistä paremmin varmistaa teknologiaratkaisujen yhteensopivuus • Yhteinen arkkitehtuuri parantaa osaamisen ”syvyyttä” hallinnonalalla, osaamista ei hajauteta eri ratkaisuihin 			
Sisältö ja vaiheistus:			
<ul style="list-style-type: none"> • Keskeisten, yhteisten asiakasprosessien <ul style="list-style-type: none"> ○ verkkoasiointi ○ tiedon keräys, käsittely ja julkaisu ○ yhteistyökumppaneiden yhteistyö • + sisäiset tuki- ja ydinprosessit tunnistaminen • Hallinnonalan yhteisen IT -arkkitehtuurin määrittely valtiohallinnon arkkitehtuurilinjausten mukaisesti • Laitosten arkkitehtuurin arviointi • Arkkitehtuurin hallinnan organisoinnin ja prosessien määrittäminen valtiohallinnon hallintamallin pohjalta • Kehittämissuunnitelma 			
Tuotokset:			
<ul style="list-style-type: none"> • STM:n hallinnonalan arkkitehtuurin perusteet • Arkkitehtuurin peruskuvaukset • Hallinnonalan arkkitehtuurin hallinnan menetelmät ja organisointi 			
Riippuvuudet ym.			
IT-arkkitehtuurien kehittämisessä hyödynnetään vuoden 2007 aikana kuvat-			

tavaa valtionhallinnan arkkitehtuurin menetelmää, jäsenystä ja arkkitehtuurin hallintamallia.

Arkkitehtuurin jäsentämisen jälkeen jatketaan eri kohdearkkitehtuurien täsmällisen sisällön määrittämistä erillisinä projekteina.

Alustava kustannusarvio

Asiantuntijapalveluita: n. 30 000 €

Nimi:			
Yhteisen tutkimusdokumentaatiota/asiantuntijoita koskevan tiedonhakuvälineen luominen			
Prioriteetti:	1	Aikataulu:	2008
Tavoitteet:			
<ul style="list-style-type: none"> • Koko hallinnonalan virastojen ja laitosten tutkimusdokumentteja voidaan hakea yhteisellä hakuvälineellä • Koko hallinnonalan virastojen ja laitosten haettavan alueen asiantuntijoita voidaan hakea yhteisellä hakuvälineellä 			
Sisältö ja vaiheistus:			
<ul style="list-style-type: none"> • Dokumentaatiotiedon lähteiden tunnistaminen ja arviointi • Asiantuntijatiedon lähteiden tunnistaminen ja arviointi • Hakuvälineen arkkitehtuurin täsmennys <ul style="list-style-type: none"> ○ Yhteisten luokittelu-, koodi-, metatietojen määrittely ○ Hakurajapintojen määrittely • Tiedonhakuvälineen vaatimusmäärittely • Tiedonhakuvälineen hankinta • Tiedonhakuvälineen käyttöönotto • Ylläpitomenettelyn laatiminen • Asiantuntijatiedon haun täydennys ko. järjestelmään 			
Tuotokset:			
<ul style="list-style-type: none"> • Tutkimusdokumentaatiolähteiden nykytila • Asiantuntijatiedon lähteiden nykytila 			

<ul style="list-style-type: none"> • Hakuvälinearkkitehtuuri • Tiedonhakuvälineen hankinta ja käyttöönotto • Tiedonhakuväline
Riippuvuudet ym.
Toteutetaan kahdessa vaiheessa. Ensin keskitytään tutkimusdokumenttien hakuvälineeseen ja vasta tämän käyttöönoton jälkeen vaiheessa 2 asiantuntijajiedon hakuvälineeseen. Nämä pyritään kuitenkin toteuttamaan mahdollisuuksien mukaan samalla teknologialla.
Alustava kustannusarvio
Asiantuntijapalveluita: n. 40 000 €

Nimi:			
Verkkoasiakkaan tunnistaminen ja identiteetinhallinta			
Prioriteetti:	2	Aikataulu:	2008
Tavoitteet:			
<ul style="list-style-type: none"> • Määritetään yhteiset periaatteet verkkoasiakkaan tunnistamiseen sekä näiden identiteetinhallintaan • Kuvataan näiden arkkitehtuuri • Yhteisen arkkitehtuurin avulla voidaan parantaa hallinnonalatasoisten palveluiden tunnistamisen yhtenäisyyttä sekä välttää identiteetinhallinnan päällekkäisyyksiä • Ulkoisia asiakkaita voidaan päästää turvallisesti ja hallitusti hallinnonalan ja yksittäisten virastojen/laitosten palveluihin • Tämän avulla verkkoasiakas tunnistautuu samalla mekanismilla kaikkiin STM:n verkkopalveluihin 			
Sisältö ja vaiheistus:			
<ul style="list-style-type: none"> • Virastojen ja laitosten nykyisten ratkaisujen arviointi • Valtion tunnistautumis- ja identiteetinhallinnan ratkaisujen reunaehto- ja mahdollisuuksien arviointi • Tunnistautumis- ja identiteetinhallinnan teknologisen arkkitehtuurin ja identiteetinhallinnan periaatteiden kuvaaminen • Käyttöönottosuunnitelman laatiminen 			

Tuotokset:
<ul style="list-style-type: none"> • Nykytila-analyysi • Tunnistautumis- ja identiteetinhallinnan teknologinen arkkitehtuuri • Käyttöönottosuunnitelma
Riippuvuudet ym.
<p>Hyödynnetään ValtIT tunnistautumisratkaisua sekä sähköisen asioinnin hanketta.</p> <p>TEO:lla on jo hanke terveydenhuollon ammattilaisten tunnistamisratkaisun kehittämiseksi. TEO viestii ratkaisuaihioista. Tämän perusteella aikataulua tarvittaessa / mahdollisuuksien mukaan aikaistetaan</p>
Alustava kustannusarvio
Asiantuntijapalveluita: n. 10 000 €

Nimi:				
Yhteiskäyttöisten tietovarantojen tunnistaminen & yhteiskäytön määrittäminen				
<table border="1"> <tr> <td>Prioriteetti:</td> <td>2</td> <td>Aikataulu:</td> <td>2008</td> </tr> </table>	Prioriteetti:	2	Aikataulu:	2008
Prioriteetti:	2	Aikataulu:	2008	
Tavoitteet:				
<ul style="list-style-type: none"> • Tunnistetaan ne tietovarannot, joissa on muita hyödyttäviä tietoja • Määritetään yhteiskäytön pelisäännöt ja siinä käytettävä teknologia 				
Sisältö ja vaiheistus:				
<ul style="list-style-type: none"> • Yhteiskäyttöisen tiedon tunnistaminen • Näiden tietovarastojen tunnistaminen ja tietovarantoteknologian listaminen • Yhteiskäyttötekniikan määrittäminen • Yhteiskäytön toimintatapojen ja pelisääntöjen määrittäminen • Toimeenpanosuunnitelma 				
Tuotokset:				
<ul style="list-style-type: none"> • Yhteiskäyttöisten tietovarantojen kuvaukset • Yhteiskäytön pelisäännöt ja menettelyt 				

<ul style="list-style-type: none"> • Yhteiskäytön teknologinen kuvaus
Riippuvuudet ym.
Varsinainen yhteiskäyttöisyys edellyttäneee yhteistä tunnistamisratkaisua ja yhtenäistettyä metatietoa toimiakseen
Alustava kustannusarvio
Rahoitustarve ei vielä tiedossa, todennäköisesti voidaan toteuttaa pääosin virkamiestyönä

Nimi:		
Ontologian esiselvitys – keskeisimpien metatietojen määrittäminen		
Prioriteetti:	2	Aikataulu:
Tavoitteet:		
<ul style="list-style-type: none"> • Luodaan yhteisistä tiedoista yhtenäinen sanasto ja tietoarkkitehtuuri • Tämän avulla voidaan laatia merkittäviä tietojärjestelmiä, jotka hyödyntävät hallinnonalan eri tietovarantoja 		
Sisältö ja vaiheistus:		
<ul style="list-style-type: none"> • Nykyisen sanasto / metatiedon kokoaminen eri kehittämissuhteiden tuloksista • yhteisten luokittelu-, koodi-, metatietojen määrittely, skemat • yhteisen tiedon keräystavan määrittely • Kiinnitetään Terve Suomi –projektin tuloksiin sekä ValtIT – tietoarkkitehtuurin kehittämiseen 		
Tuotokset:		
<ul style="list-style-type: none"> • STM:n hallinnonalan ontologia • Tiedon keräämisen yhtenäistäminen 		
Riippuvuudet ym.		
Tässä hyödynnetään mahdollista valtiohallinnon tietoarkkitehtuurin kuvaamisen menetelmiä.		
Tietopalveluasiantuntijat ovat avainasemassa tässä työssä.		
Alustava kustannusarvio		
Rahoitustarve ei vielä tiedossa		

Nimi:			
Selvitys - Kansallisen terveydenhuollon arkisto & e-reseptin vaikutus IT-toimintaan			
Prioriteetti:	2	Aikataulu:	2008
Tavoitteet:			
<ul style="list-style-type: none"> • Saadaan tarkempi kuva, missä määrin kansalliset ratkaisut (asiakastietojärjestelmä ja e-resepti) vaikuttavat yksittäisten virastojen/laitosten tai koko hallinnonalan IT-toimintaan ja teknisiin ratkaisuihin 			
Sisältö ja vaiheistus:			
<ul style="list-style-type: none"> • Kansallisen terveydenhuollon asiakastietojärjestelmän vaikutus selvitys • E-reseptin vaikutus selvitys • Vaikutusten priorisointi • Sopeutumis suunnitelman laatiminen 			
Tuotokset:			
<ul style="list-style-type: none"> • Vaikutus selvitys • Sopeutumis suunnitelma 			
Riippuvuudet ym.			
<p>Selvityksen aikataulu on pyritty määrittämään siten, että kansallisista hankkeista on tässä vaiheessa jo riittävästi konkreettista, lukkoonlyötyä tietoa.</p> <p>Lopullinen aikataulu riippuu näiden kansallisten hankkeiden etenemisaikataulusta.</p> <p>Kansallisten hankkeiden yhteydessä ratkaistaan monia STM -hallinnonalan IT-arkkitehtuuri- ja tiedon siirron yhteensopivuuksia</p>			
Alustava kustannusarvio			
Toteutetaan pääsääntöisesti virkamiestyönä			

Nimi:			
Yhteisen pikaviestintä/ryhmätyövälineiden kehittämisen esiselvitys			
Prioriteetti:	3	Aikataulu:	2008
Tavoitteet:			
<ul style="list-style-type: none"> Selvitetään virkamiesten ja tutkijoiden tarve pikaviestintäjärjestelmälle tai yhteiselle ryhmätyövälineelle 			
Sisältö ja vaiheistus:			
<ul style="list-style-type: none"> Pikaviestinjärjestelmien ja ryhmätyövälineiden keskeisten ominaisuuksien listaaminen Käyttäjäpalautteen kerääminen ko. välineille Valtionhallinnon valmiiden välineiden arviointi Pikaviestintävälineiden ja ryhmätyövälineiden kehittämissuunnitelma 			
Tuotokset:			
<ul style="list-style-type: none"> Tarvekartoitus Kehittämissuunnitelma 			
Riippuvuudet ym.			
-			
Alustava kustannusarvio			
Rahoitustarve ei vielä tiedossa			

Nimi:			
IT-toiminnan yhteisen mittariston kehittäminen			
Prioriteetti:	3	Aikataulu:	2008
Tavoitteet:			
<ul style="list-style-type: none"> IT-toiminnan tavoitteellisuuden parantaminen kehittämällä IT-toiminnan mittareita kattavasti ja täsmällisesti Toiminnan painopisteitä voidaan muuttaa jo ennakoivien mittarien perusteella ennen varsinaisten ongelmien ilmaantumista 			
Sisältö ja vaiheistus:			

<ul style="list-style-type: none"> • Mittariston perusjäsenyyksen ja kriteeristön täsmentäminen • Laatu- ja kustannusmittareiden tunnistaminen • Tunnistettujen mittareiden listaaminen ennakoiviin ja toteaviin mittareihin • Mittariston priorisointi • Mittarikorttien laatiminen, mittaamisen vastuutus • Mittausprosessin määrittäminen
Tuotokset:
<ul style="list-style-type: none"> • Hallinnonalan IT-toiminnan mittaristo
Riippuvuudet ym.
<p>Mittaamisen voi perustaa osittain esim. ITIL-mittareihin ja mittaamenetelmän esim. prosessien kypsyystasomallin ns. CMM-tason 4 kontrolliprosesseihin.</p> <p>Valtiohallinnon tasolla (VM) on kehitetty jonkin verran perusmittareita, jonka pohjalta tuotetut luvut tarjoavat myös vertailuaineiston muuhun valtiohallintoon nähden. Mittariston kehittämisessä voidaan huomioida</p> <ul style="list-style-type: none"> • luotettavuuden, yhteismitallisuuden parantamiseen • kattavuuden parantamiseen
Alustava kustannusarvio
Konsulttipalvelut: n. 20 000 €

Nimi:			
STM:n hallinnonalan budjetti- ja taloussuunnittelu- sekä seurantavälineen kehittämisen tuki			
Prioriteetti:	2	Aikataulu:	2009-2011
Tavoitteet:			
<ul style="list-style-type: none"> • STM:n hallinnonalan organisaatiot saavat tehokkaammat suunnittelu- ja seurantavälineet, joiden avulla voidaan paremmin sekä suunnitella että hallita koko hallinnonalan substanssitoiminnan vaikuttavuutta 			
Sisältö ja vaiheistus:			
<ul style="list-style-type: none"> • Esiselvitysprojekti <ul style="list-style-type: none"> ○ Budjetti- ja taloussuunnittelu- sekä seurantavälineiden nykyti- 			

<p>lan kartoittaminen</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ Avainhenkilöiden haastattelut ○ Suunnittelu- ja seurantavälineiden kehittämistarpeiden selvitys ja kehittämistarpeiden täsmennys <ul style="list-style-type: none"> ● Suunnitteluvaihe <ul style="list-style-type: none"> ○ Järjestelmäarkkitehtuurin määrittäminen ○ Kehittämissuunnitelman laatiminen ● Tarvittaessa hankinta ja käyttöönotto
Tuotokset:
<ul style="list-style-type: none"> ● Budjetti- ja taloussuunnitteluvälineiden nykytila ● Tarvemäärittely ● Järjestelmäarkkitehtuuri ● Kehittämissuunnitelma
Riippuvuudet ym.
<p>Tietohallinto tukee ko. työkalujen kehittämistä. Varsinainen tarve tulee johdolta ja toiminnan suunnittelun avainhenkilöiltä.</p> <p>Edellyttää hyvin avointa yhteistyötä tietohallinnon ja johdon välillä.</p>
Alustava kustannusarvio
Rahoitustarve ei vielä tiedossa

Nimi:			
Hallinnonalan yhtenäinen tietoturvapoliittikka			
Prioriteetti:	2	Aikataulu:	2009
Tavoitteet:			
<ul style="list-style-type: none"> ● Tietoturvapoliittikan yhtenäistäminen hallinnonalalla ● Tietoturvan paraneminen sekä yksittäisissä virastoissa/laitoksissa että hallinnonalatasolla ● Mahdollistaa organisaatorajat ylittävien ratkaisujen korkean tietoturvan ● Tämän avulla voidaan joustavasti kehittää IT-palveluntuotannon yhteis- 			

työtä tietoturvan kärsimättä
Sisältö ja vaiheistus:
<ul style="list-style-type: none"> • Olemassa olevien tietoturvapoliittikkojen läpikäynti • Yhteisen tietoturvapoliittikan laatiminen <ul style="list-style-type: none"> ○ Tarvittaessa eritellään hallinnonalataso ja virasto/laitostaso
Tuotokset:
<ul style="list-style-type: none"> • Yhteinen tietoturvapoliittikka
Riippuvuudet ym.
Tyrmän tietoturvaryhmä vie tätä eteenpäin
Alustava kustannusarvio
Rahoitustarve ei vielä tiedossa, voitaneen toteuttaa pääsääntöisesti virkamiestyönä

Nimi:			
Yhteisen sidosryhmätietojärjestelmän kehittäminen			
Prioriteetti:	2	Aikataulu:	2010
Tavoitteet:			
<ul style="list-style-type: none"> • Laaditaan yhteiskäyttöinen tietokanta eri toimijoiden sidosryhmistä • Sidosryhmätieto on kaikkien sitä tarvitsevien tarjolla 			
Sisältö ja vaiheistus:			
<ul style="list-style-type: none"> • Sidosryhmätiedon täsmentäminen • Tarpeen täsmentäminen • Nykyisten tietolähteiden tunnistaminen • Keskeisen tietojärjestelmäratkaisun määrittäminen • Toimeenpanon suunnittelu • Mahdollisesti ko. ratkaisun hankinta ja käyttöönotto 			
Tuotokset:			
<ul style="list-style-type: none"> • Sidosryhmätietojärjestelmäkuvaus • Toimeenpanosuunnitelma 			

• Mahdollisesti sidosryhmätietojärjestelmä
Riippuvuudet ym.
Lopullinen ratkaisu ko. järjestelmän kehittämiseksi riippuu käyttötarpeesta sekä käytettävissä olevasta rahoituksesta.
Alustava kustannusarvio
Rahoitustarve ei vielä tiedossa

Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan IT-strategia

Liite 5, IT-toiminnan viitekehykset

28.3.2007 Versio: 1.0

1 IT-toiminnan viitekehykset

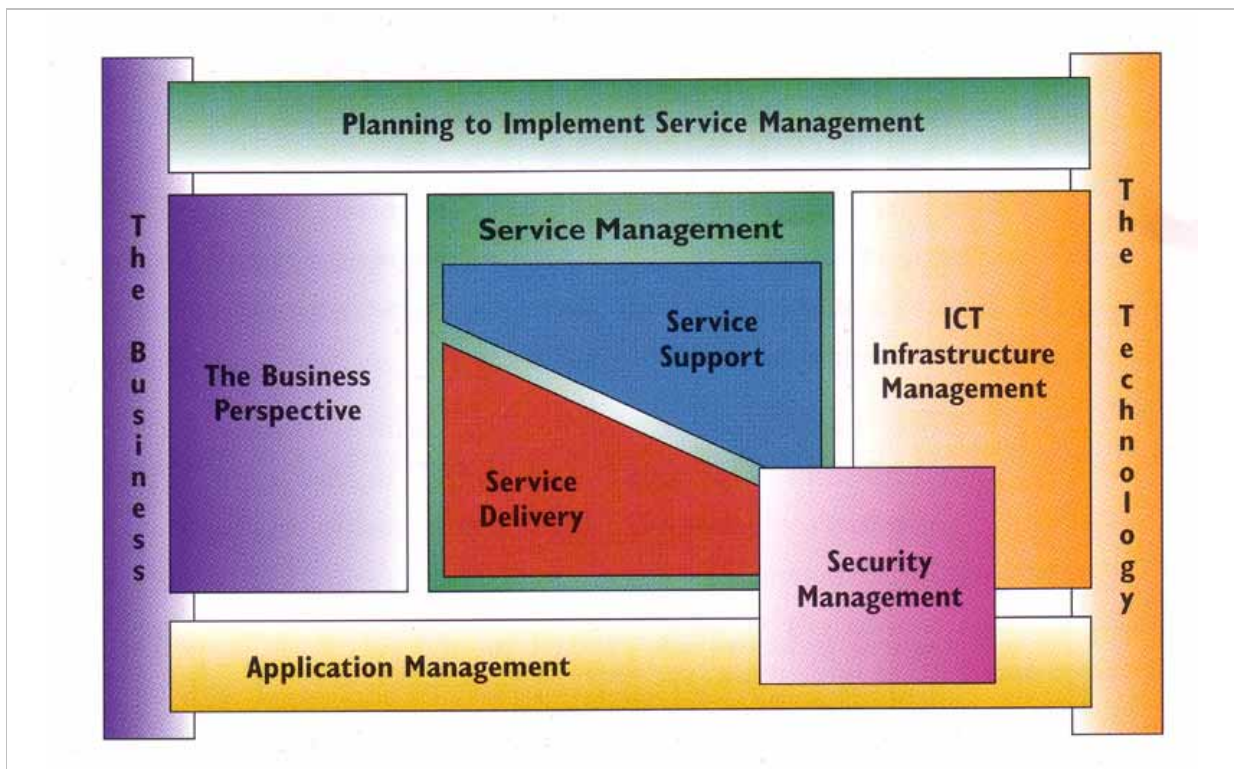
Tässä liitteessä kuvataan lyhyesti STM:n hallinnonalan IT-strategiassa kuvatut IT-toiminnan viitekehykset.

1.1 ITIL

IT Infrastructure Library (ITIL) on IT-palvelujen tuottamisen ja hallinnan keskeisin ja yleisimmin käytetty laatujärjestelmä, josta on tullut de facto –standardi tietotekniikkapalvelujen tuottamisen ja hallinnan toimintamalleille.

ITIL-malli on parhaisiin käytäntöihin pohjautuva prosessiperustainen laatujärjestelmä. ITIL-malli kuvaa joukon hallintaprosesseja, joiden avulla voidaan toteuttaa laadukkaita ja kustannustehokkaita IT-palveluja varsinaisen toiminnan tueksi. Nämä prosessit ovat toimittajariippumattomia ja niitä kehitetään avoimen kehittämisfoorumin IT Service Management Forum (itSMF) kautta kansainvälisessä yhteistyössä.

ITIL-malli on jäsennetty seuraaviin kokonaisuuksiin:

ITIL-mallista yleisimmin hyödynnettävät kokonaisuudet koskevat Palvelun hallintaa (Service Management) sekä IT-infrasturktuurin hallintaa (ICT Inf-rastructure Management).

- **Palvelun tuki (Service Support)**
 - Keskittyy siihen, että **käyttäjät** pystyy hyödyntämään alla kuvattujen kokonaisuuksien kautta luotujen operatiivisia palveluja omassa työssään
- **Palvelun toimitus (Service Delivery)**
 - Keskittyy **asiakkaan palveluihin** ja erityisesti siihen, miten rakennetaan ja ylläpidetään teknologia-alustan linjausten päälle sellaisia palveluita, jotka palvelevat asiakasorganisaation varsinaista toimintaa mahdollisimman tehokkaasti
- **ICT infrastruktuurin hallinta**
 - Keskittyy siihen, miten rakennetaan vakaa mutta joustava **teknologia-alusta**, jonka päälle substanssitoiminnan ICT-palvelut voidaan rakentaa

ITIL-mallin juuret ovat Britannian julkishallinnossa, jossa 1980-luvulla koottiin yhteen IT-palveluntuotannon yleisiä, hyväksi havaittuja käytäntöjä ja annettiin nämä muiden käyttöön. ITIL-mallin suosio perustuu sen avoimuuteen, se on ollut ilman lisenssimaksuja kaikkien käytettävissä koko historiansa ajan.

ITIL-malli on koottu yllä kuvatun yleisjäsenyyksien mukaisiin kirjoihin (tästä ITIL-mallin termi Library), joita julkaisee ja koordinoi Britannian Office of Government Commerce (OGC).

Yksittäinen organisaatio ei voi olla ITIL-sertifioitu, vaan ITIL-mallin filosofiaan kuuluu vain asiantuntijoiden sertifiointi. ITIL-mallin laajalti käyttöönotaneet organisaatiot voivat kuitenkin hankkia itselleen ISO 20000 –sertifikaatin, joka on pitkälti yhteensopiva ITIL-mallin kanssa.

1.2 CMM

Capability Maturity Model (CMM) viittaa yleisesti prosessien kehittämistä tukevaan organisaation tietyn kokonaisuuden prosessien kypsyystasomallia. CMM-malli on alun perin kehitetty ohjelmistokehitysprosessien kypsyystasomalliksi, mutta sitä on sittemmin hyödynnetty monien muiden prosessikokonaisuuksien kehittämisessä. CMM-mallista onkin laadittu ns. integroitu yleismalli CMMi.

CMM-mallissa prosessien kehittäminen ja kypsyystaso on kuvattu portaina:

Ylemmät tasot tai portaan sisältävät kaikki alempien tason portaiden toimintatavat ja periaatteet.

Organisaation tietyn rajatun kokonaisuuden prosessit voidaan sijoittaa mallissa tietylle portaalle. CMM-malli antaa kullekin portaalle joukon keinoja, joilla toimintaa voidaan kehittää seuraavalle portaalle. Tyypillisesti prosessien kehittämisessä tähdätään tasoille kolme ja neljä. Tasolla kolme prosessit on määritetty ja otettu käyttöön alan parhaita käytäntöjä soveltaen. Taso neljä taas tuo tullessaan ns. systemaattiset kontrolliprosessit, joilla arvioidaan tasolla kolme määriteltyjä prosesseja, niiden toimivuutta ja prosessimallin noudattamista.

Alkuperäinen CMM-malli kehitettiin Carnegie Mellon –yliopistossa Yhdysvalloissa.

IT-palveluiden prosessien kypsyttä varten on kehitetty oma IT-Service CMM –malli.

Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan IT-strategia

Liite 6, Hallinnonalan IT-henkilöstö

28.3.2007 Versio: 1.0

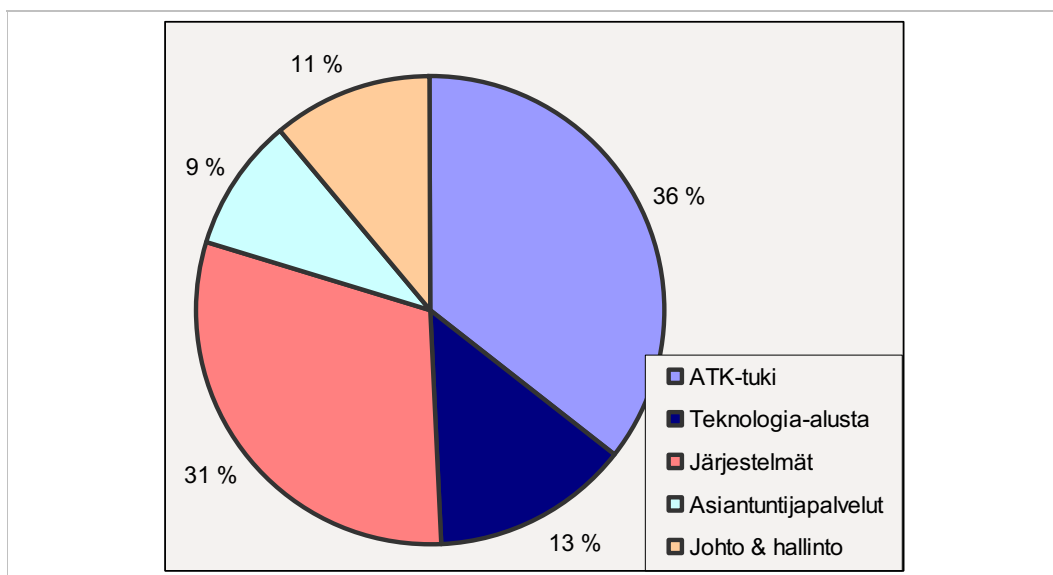
1 Hallinnonalan IT-henkilöstön jakauma

Tässä dokumentissa kuvatut tiedot on kerätty loppuvuodesta 2005. Tämän jälkeen tehtäväjakaumaan on tullut vain pieniä muutoksia.

IT-henkilöstö

Hallinnonalan virastoissa ja laitoksissa työskentelee IT-asiiantuntijatehtävissä n. 130 IT-asiiantuntijaa. Tässä luvussa on mukana varsinaisten tietohallintojen lisäksi IT-henkilöstökyselyssä esiin tulleet virastojen ja laitosten osastoilla olevat ATK-tukihenkilöt ja järjestelmäasiiantuntijat. Varsinaisia tietohallinnon asiantuntijoita oli tarkasteluhetkellä organisaatioissa 96.

Henkilöstön tehtävät jakautuivat seuraavasti (kaikki tietohallintotehtävissä olevat):

Kun otetaan huomioon IT-tehtävissä substanssiosastoilla olevat henkilöt, IT-henkilöstöstä 36% oli käyttäjätuen tai mikrotuen tehtävissä (mikäli huomioidaan vain tietohallintohenkilöstö, osuus on 25%).

13% toimi teknologia-alustan – palvelimet ja tietoliikenne – operointi ja kehitystehtävissä (pelkkä tietohallinto: 18%). 31% toimi järjestelmien ja sovellusten ylläpito tai kehittämistehtävissä (pelkkä tietohallinto: 29%) ja 9% erityisasiiantuntijatehtävissä (pelkkä tietohallinto: 13%).

Johto- ja hallintotehtävissä toimi 11% (pelkkä tietohallinto: 15%).

Ns. perustietotekniikkapalveluissa, joka sisältää ATK-tuen ja palvelinten käyttöpalvelutehtävät toimi 49% IT-tehtäviä tekevistä henkilöstöstä. Tämä on täsmälleen sama osuus kuin ValtIT-hankkeen yhteisiä palveluja koskevan työryhmän selvityksessä saatiin keskimäärin valtionhallinnolle.

Sekä asiakkaan että tietohallinnon ulkoisen toimintaympäristön muutokset luovat paineen tämän osaamisrakenteen muuttamiselle. Tulevaisuudessa järjestelmä- ja erilaisia projektinjohtaja ja koordinoititehtäviä tekeviä IT-osaajia tarvitaan suhteellisesti enemmän ja perustietotekniikan palveluja tullaan todennäköisesti tuottamaan aikaisempaa enemmän suuremmissa yksiköissä.

Kumppanien käyttö

Ennakkokyselyssä selvitettiin myös, missä määrin yhteistyön kehittämissuunnitelmaan osallistuneet virastot ja laitokset toteuttivat eri IT-palvelut itse ja missä määrin ne joko tekivät yhteistyötä tai käyttivät kaupallisia toimittajia palvelujen tuottamiseen.

Keskeinen havainto oli, että TEO:a ja VVV:a lukuun ottamatta kokonaisten palvelukokonaisuuksien ulkoistaminen oli vähäistä tai satunnaista. Tietoliikenne oli ainoa kokonainen palvelu, joka hankitaan kaikissa virastoissa ja laitoksissa pääsääntöisesti ulkoa.

Järjestelmien osalta käytetään luonnollisesti järjestelmäkehitykseen keskittyneitä kumppaneita. Yhteistyökumppaneina ovat yleensä merkittävimmät Suomessa toimivat IT-palvelutalot.

Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan IT-strategia

Liite 7, Virastojen ja laitosten tietohallintostrategiapohja

Mallipohja

<Viraston/laitoksen>

IT-strategia vuosille 20XX-20XX

X.X.200X

Versio: 0.1

Laatinut: X

Hyväksytty: X

Sisällys

1	Tiivistelmä	122
2	Johdanto	122
2.1	Dokumentin tarkoitus	122
2.2	Terminologia	122
3	Strategiset viitekehykset	123
3.1	Hallinnonalan strateginen viitekehys	124
3.2	Viraston/laitoksen ulkoiset muutostekijät	125
3.3	Viraston/laitoksen ydintoiminnan muutostekijät.....	125
3.4	IT-toimintaympäristön muutostekijät.....	125
3.5	IT-toiminnan sisäiset tehostamis- ja kehittämistekijät	126
4	STM:n hallinnonalan IT-strategian ydinkohdat.....	127
5	Viraston IT-toiminnan toiminta-ajatus ja visio.....	130
6	Strategiset painoalueet	130
7	Keskeiset strategiset linjaukset	131
7.1	Painoalueiden näkökulma.....	131
7.2	IT-toiminnan näkökulma.....	131
7.3	Vastualueiden/yksiköiden näkökulma.....	132
8	Kärkihankkeet.....	132
9	Strategisten linjausten mittarit	132
9.1	Mittariston perusteet.....	132
9.2	Mittaristokehikko	132
10	IT-toiminnan organisointi ja johtaminen virastossa	132
10.1	Hallinnonalan yhteistyöryhmä Tyrmä.....	132
11	Toimeenpano	132
11.1	Toimeenpanon vaiheistus & aikataulutus.....	132
11.2	Toimeenpanon vastuut	133
11.3	IT-strategian ylläpito ja toteutumisen seuranta	133
12	Liitteet.....	133

Dokumentin tila

<i>Versio</i>	<i>Päiväys</i>	<i>Laatija</i>	<i>Muutoksen kuvaus</i>
V0.1	x.x.200x	xx	Ensimmäinen luonnos

1 Tiivistelmä

X

2 Johdanto

2.1 Dokumentin tarkoitus

X

2.2 Terminologia

Asiakas, substanssiasiakas

Asiakkaalla (tai substanssiasiakkaalla) tarkoitetaan tässä yhteydessä tietohallinnon asiakasta eli sitä varsinaista viraston tai laitoksen osastoa tai toimintoa, joka tarvitsee tietoteknisiä palveluita oman toimintansa tueksi. Esimerkiksi Lääkelaitos on sen oman tietohallinnon asiakas. Lääkelaitoksen tietohallinnon tehtävänä on hankkia sellaisia IT-palveluita, että ne mahdollisimman hyvin ja tehokkaasti auttaisivat Lääkelaitosta tuottamaan sen varsinaisia palveluita esim. lääkintäteknologian ja lääketeollisuuden toimijoille, viranomaisille ja apteekkeille. Nämä loppuasiakkaat käsitetään tässä Lääkelaitoksen varsinaisen substanssitoiminnan asiakkaiksi.

IT-toiminta

IT-toiminnalla tarkoitetaan kaikkea tietotekniikkaan, tietoteknisten palvelujen tuottamiseen ja tietohallintotoimintaan liittyviä tehtäviä, vastuita ja toimintatapoja. IT-toiminta pitää sisällään myös tieto- ja teleteknologiaan liittyvät palvelut sekä tietoturvallisuuden tehtävät, palvelujen määrittelyn, palvelutarpeen määrittelyn, arkkitehtuuri-työn, IT-kustannusten seurannan, hankesalkunhallinnan tms. työt. Termillä on yhtäläinen merkitys valtion periaatepäätöksessä valtion IT-toiminnan kehittämisestä (valtion IT-strategia) kuvatun termin kanssa. Termiä IT-toiminta käytetään laajassa merkityksessä niin, että se kattaa seuraavien osa-alueiden koordinoimisen, johtamisen, määrittelyn, suunnittelun, toteutuksen ja ylläpidon:

- hallinnon kehittäminen ja IT-toiminnan yhteensovittaminen
- organisaation ydin- ja tukitoimintojen prosessien suunnittelun tuki
- käsitteet ja tietosisällöt
- arkkitehtuurit ja menetelmät
- tietojärjestelmät
- tietojärjestelmien ja tietovarantojen yhteentoimivuus
- IT-infrastruktuuri

- IT-palvelutuotanto
- asiakastuki
- tietoturvallisuus
- IT-hankinnat ja -sopimukset
- yhteydenpito IT-toimittajiin sekä
- tietotekniikan mahdollisuuksien sisäinen markkinointi.

Kuten edeltä nähdään, IT-palvelutuotanto on vain osa IT-toimintaa.

IT-toiminnan roolijakoa tietohallinnon ja IT-palveluntuottajan tehtäviin on kuvattu tarkemmin hallinnonalan IT-strategian luvussa 8.1.

IT-strategia

IT-strategialla tarkoitetaan edellä kuvatun johdon ja tietohallinnon avainhenkilöiden hyväksymää IT-toiminnan näkemystä, joka linjaa pitkäjänteisesti IT-toiminnan painopisteitä, jotka puolestaan pohjautuvat substanssitoiminnan, IT-toiminnan ja teknologiaympäristön muutostekijöihin.

IT-strategia ottaa kantaa sekä tietohallinnon että IT-palveluntuottajan roolien tehtävien linjauksiin.

3 Strategiset viitekehykset

IT-palvelujen tuottamista ja niiden johtamista ohjaavat sekä IT-organisaation sisäiset tarpeet että erityisesti asiakkaiden tarpeet. Näiden lisäksi on olemassa ulkopuolisia tekijöitä, joilla on vaikutus IT-palvelujen tuottamiseen, tietohallinnon toimintaan ja kaupunkitason ohjauksen kehittämiseen. Nämä ohjaustekijät voidaan jäsentää alla kuvattuna nelikentän mukaisesti.

Oikein organisoituna, johdettuna ja jäsennettynä IT-organisaatio pystyy vastaamaan tasapainoisesti kunkin neljän lohkon strategiaan muutostekijöihin.

Tämä periaate lähtee siitä yksinkertaisesta hyötymallista, jossa IT-organisaation arvo määräytyy seuraavasti:

IT-organisaation arvo perustuu puhtaasti siihen, miten tarkoituksenmukaisesti ja tehokkaasti se onnistuu palvelemaan asiakkaidensa varsinaista substanssitoimintaa ja sen kehittämistä.

Organisaatioilla on kaikilla oma strateginen tai julkishallinnossa jopa lainsäädännöllinen tehtävänsä, jota ne pääasiassa toteuttavat. Teräsyhtiön tavoitteena on tuottaa ja myydä korkealaatuista terästä, tehokkaasti ja kilpailukykyisesti, kunnan päätehtävänä taas on kuntalaispalvelujen tuottaminen ja Eduskunnan tehtävänä on kansalle kuuluvan valtiovallan edustaminen. Tietotekniikka on vain väline – vaikkakin aina vain merkityksellisempi – tämän varsinaisen tehtävän toteuttamiseksi. Kuntienkaan tietohallinnon varsinaisen tehtävä ei siis ole tietotekniikkapalvelujen järjestäminen mahdollisimman halvalla vaan kunnan varsinaisten ydintehtävien ja palvelujen tukeminen mahdollisimman tehokkaasti ennalta sovitulla laadulla erilaisia työkaluja, kuten tietotekniikkaa hyödyntäen. Tietotekniikkapalveluja tuleekin arvioida tämän päätehtävän kautta, ei itsenäisenä muusta toiminnasta irrallisena toimintana.

IT-organisaation – sekä tietohallinnon että julkishallinnollisen IT-palveluntarjoajan – tulisi pyrkiä toiminnassaan tuottamaan palveluita asiakaslähtöisesti, mutta kuitenkin yhtenäisesti ja tehokkaasti. IT-palvelujen ensisijainen arvo on siinä, miten sen palvelut palvelevat aitoja asiakastarpeita. Palvelujen määrittäminen tehdään aktiivisesti kerättyjen asiakastarpeiden perusteella, asiakkaan tarpeet pyritään jäsentämään huolellisesti ennen palvelujen tuotteistamista ja asiakkaan palvelujen hyödyntäminen pyritään varmistamaan. Tietohallinnon läheinen tuntemus asiakkaidensa substanssitoiminnasta ja siinä käsiteltävästä tiedosta muodostaa selkeän tuottavuusedun.

Tietotekniikan rooli on kasvanut viime vuosina voimakkaasti. Tietotekniikan avulla organisaatiot ovat tehostaneet toimintaansa, luoneet uusia palveluja ja parantaneet palveluidensa laatua merkittävästi. Investoinnit tietotekniikkaan ovat luoneet säästöjä muualla toiminnassa. Usein, kun toimintaa on laajennettu tai otettu käyttöön uusia palveluja, on selvitty suhteellisesti pienemmin lisäinvestoinnein varsinaisessa toiminnassa, esimerkiksi yksittäinen työntekijä pystyy palvelemaan useampia loppuasiakkaita kuin aikaisemmin tai viraston työntekijä tekemään työnsä tehokkaammin.

3.1 Hallinnonalan strateginen viitekehys

Ks. hallinnonalan IT-strategia

Tunnistetut avainmuutostekijät

X

X

X

X

X

X

3.2 Viraston/laitoksen ulkoiset muutostekijät

Yleiskuvaus ydintoiminnan merkittävimmistä ulkoisista muutostrendeistä

Tunnistetut avainmuutostekijät

X

X

X

X

X

X

3.3 Viraston/laitoksen ydintoiminnan muutostekijät

Yleiskuvaus ydintoiminnan kehityslinjoista

Tunnistetut avainmuutostekijät

X

X

X

X

X

X

3.4 IT-toimintaympäristön muutostekijät

Myös sekä tietohallinnon että IT-palveluntarjoajan itsensä tulee sopeutua sitä koskeviin toiminta- ja teknologiaympäristön muutoksiin. Tästä esimerkkinä on mm. palvelukeskusmallien kehittäminen ja tietohallinnon toiminnan sopeuttaminen valtionhallinnon ValtIT-malliin.

Toimintaympäristön merkittävimpiin muutoksiin kuuluvat myös teknologiaympäristön muutokset, uudet teknologiat ja niiden tuomat mahdollisuudet sekä kaupallisen IT-palveluntarjoajakentän merkittävät muutokset ja konsolidoinnit.

Valtionhallinnon ja hallinnonalan keskeisimmät muutostekijät

Ks. hallinnonalan IT-strategia

X
 X
 X
 X
 X
 X

Merkittävimmät virastoa/laitosta koskevat muutostekijät

X
 X
 X
 X
 X
 X

3.5 IT-toiminnan sisäiset tehostamis- ja kehittämistekijät

Sen lisäksi, että tietohallinnon tulee tehdä asiakkaan toiminnan kannalta tarkoituksenmukaisia asioita ja tukea mahdollisimman hyvin asiakkaan toiminnan muutosta (ks. edelliset yhteistyön kehittämisen ohjaustekijät) sen tulee pystyä tuottamaan nämä palvelut mahdollisimman tehokkaasti sovitulla laadulla. Asiakasrajapinnassa toteutettavien tehtävien lisäksi tietohallinnon tuottavuuden keskeisenä komponenttina ovat sujuvat prosessit ja toimintatavat sekä käytettävissä olevien resurssien hyödyntäminen täysimääräisesti.

Tietohallinnon tulee ottaa vastuu omassa toiminnassaan osaamisen ylläpidosta, asiakasvuorovaikutuksen kehittämisestä, ostamisen osaamisesta ja toimintansa jatkuvasta kehittämisestä.

Valtionhallinnon ja hallinnonalan keskeisimmät muutostekijät

Esitäytetty, sisältää valtion IT-strategian keskeisimmät linjaukset

X

X

X

X

X

X

Merkittävimmät virastoa/laitosta koskevat muutostekijät

X

X

X

X

X

X

4 STM:n hallinnonalan IT-strategian ydinkohdat

Hallinnonalan IT-toiminnan tehtävänä on varmistaa tietojärjestelmien yhteensopivuus, turvallisuus ja joustavuus sekä tietojen hallittu yhteiskäyttöisyys organisaatorajat ylittävien prosessien näkökulmasta. Tämän lisäksi hallinnonalan tietohallinto kehittää ja ohjaa yhteisiä hallinnonalatasoisia teknologiaratkaisuja ja toimintamalleja.

Toiminta-ajatus

STM:n hallinnonalan IT-toiminta tukee hallinnonalan toiminnan tehokkuuden ja laadun varmistusta sekä vaikuttavuutta IT-ratkaisujen avulla

Toiminta-ajatus linjaa, mitä STM:n hallinnonalan IT-toiminta tekee.

Visio

STM:n hallinnonalan IT-toiminta on integroitu hallinnonalan yhteistyöhön ja johtamiseen

Visio kuvaa tilaa, jossa STM:n hallinnonalan IT-toiminta näkee itsensä olevan n. vuonna 2011.

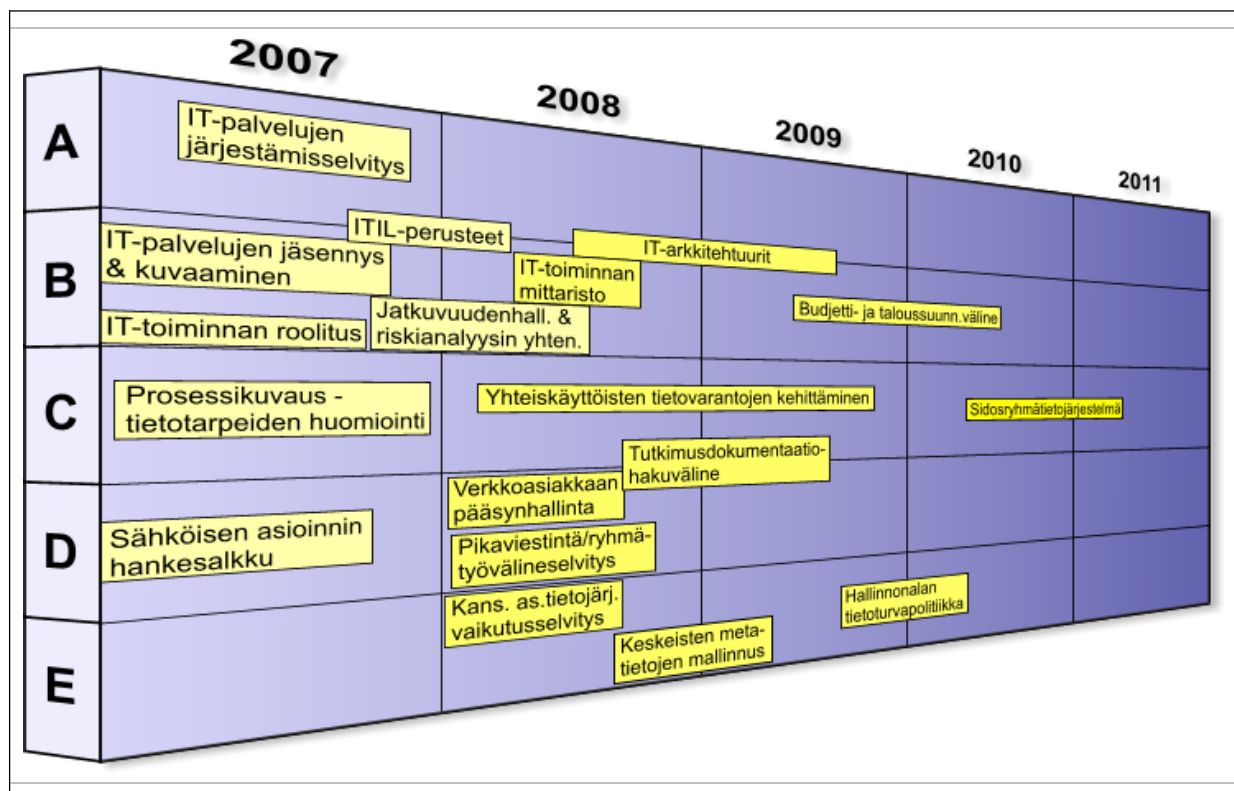
Hallinnonalan IT-toiminnan tarkoituksenmukaisuus ja tehokkuus sekä aito tuki hallinnonalan varsinaiselle toiminnalle edellyttävät nykyistä parempaa yhteistyötä sekä hallinnonalan toimijoiden IT-organisaatioiden kesken että IT-toiminnan ja substanssitoiminnan kehittämisen / johdon välillä.

Hallinnonalan IT-toiminnan vuosien 2007-2011 strategiset linjaukset on koottu seuraaviin strategisiin painoalueisiin.

Strategiset painoalueet	Strategiset linjaukset
Valtion IT-strategiasta syntyvien muutosten hallinta	<ul style="list-style-type: none"> • STM ottaa hallinnonalan aktiivisen roolin valtion IT-toiminnan kehittämisessä • Palveluiden laatu varmistetaan muutoksen aikana • Hallinnonalan IT-hankesalkku sovitetaan valtion yhteiseen hankesalkkuun • Sidosryhmätyö valtion IT-strategian toimeenpanoon on pääasiassa hallinnonala-tasoista • Eri järjestelmien roolit arvioidaan tarkemmin – mitkä ovat valtion tasolla yhteisiä, mitkä virasto- tai hallinnonalakoh- taisia • Sopeutuminen edellyttää tietohallinnon ja palveluntuottajan roolien selkeyttämistä • Tietohallinnon ohjausprosessia selvennetään hallinnonalalla
IT-toiminnan hyötyjen varmistaminen ja tehokkuuden kehittäminen	<ul style="list-style-type: none"> • Tietohallinto tukee substanssitoiminnan ydinprosessien kehittämistä aktiivisesti ja oma-aloitteisesti • Johdon ja tietohallinnon yhteistyötä kehitetään ja täsmennetään • IT-toiminnan tehokkuutta ja joustavuutta kehitetään • Tuetaan entistä paremmin substanssitoiminnan tuotteiden tuotteistamista • Kehitetään tietohallinnon ja IT-palveluntuotannon roolitusta • Kehitetään IT-toiminnan mitattavuutta ja tavoitteellisuutta

<p>Tietovarantojen ja tietoi- neistojen yhteiskäyttöisyy- den ja hyödynnettävyyden kehittäminen</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Kehitetään yhteistä tietoarkkitehtuuria ja tämän osana käsitteistön yhtenäisyyttä pitkäjänteisesti • Yhteiskäyttöisyyden kehittäminen yhteisten tietovarantojen tunnistamisen ja integrointiarkkitehtuurin perusteella • Kehitetään yhdessä tiedon jalostuksen välineitä päätöksenteon, valvonnan ja tutkimuksen tueksi • Kehitetään yhteiskäyttöisyyttä tunnistamalla tietotarpeet jo kehitysvaiheessa • Kehitetään yhteisiä hakuvälineitä tutkimus-, asiantuntija- ja sidosryhmätietoihin • Tuetaan aktiivisesti tietopalvelujen yhteistyön kehittämistä
<p>Työ- ja asiointiprosessien muutosten tukeminen</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Sähköisten palvelujen laajamittainen kehittäminen sisältäen sekä virkamiesten ja ammattilaisten väliset sähköiset palvelut että asiointipalvelut • Helpotetaan teknisillä ratkaisuilla etätöitä ja etäkäyttöä • Yhtenäisen kommunikointimekanismin kehittäminen • Kehitetään hallinnonalan ja sidosryhmien verkostoitumista tukevia välineitä
<p>Hallinnonalan kehittämis- hankkeiden tukeminen</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Osallistutaan kattavasti hallinnonalatasoisesti kansalaisen terveysportaalin kehittämissyhteistyöhön • Reagoidaan yhteisesti kansallisen asiakastietojärjestelmän tuomiin muutoksiin • Reagoidaan yhteisesti eResepti-hankkeen tuomiin muutoksiin • Varaudutaan mahdollisiin organisaatiomuutoksiin

Näitä linjauksia lähdetään toteuttamaan seuraavilla STM:n hallinnonalan strategisilla kärkihankkeilla:

Strategiset linjaukset ja kärkihankkeet korostavat hallinnonalatasoisen yhteistyön kehittämistä sekä aikaisempaa parempaa substanssitoiminnan tukea.

Hallinnonalan IT-toiminnan ohjauksesta vastaa hallinnonalan yhteistyöryhmä Tyrmä.

Strategian toimeenpanon seuranta perustuu vuosittain toteutettavaan toimeenpanon mittareiden mittaamiseen. IT-strategiaa ylläpidetään aktiivisesti. Se tarkistetaan Tyrmän toimesta vuosittain alkuvuodesta budjettisuunnittelun yhteydessä.

5 Viraston IT-toiminnan toiminta-ajatus ja visio

X

Toiminta-ajatus

X

Visio

X

6 Strategiset painoalueet

X

Painoalueet X-Y ovat yhteisiä hallinnonalan IT-strategiassa linjattujen painoalueiden kanssa.

7 Keskeiset strategiset linjaukset

7.1 Painoalueiden näkökulma

Painoalue 1

X

Painoalue 2

X

Painoalue 3

X

Painoalue 4

X

Painoalue 5

X

7.2 IT-toiminnan näkökulma

Palvelut

X

Prosessit ja menetelmät

X

Osaaminen, henkilöstö ja kumppanit

X

Teknologia ja arkkitehtuuri

X

Varautuminen ja tietoturvallisuus

X

Prosessit ja menetelmät

X

7.3 Vastuualueiden/yksiköiden näkökulma

Vastuualue 1

X

Vastuualue 2

X

Vastuualue 3

X

Vastuualue 4

X

8 Kärkihankkeet

X

Näihin kuvataan, mitkä tehdään yhteistyössä hallinnonalan hankkeiden kanssa

9 Strategisten linjausten mittaukset

9.1 Mittariston perusteet

X

9.2 Mittaristokehikko

X

10 IT-toiminnan organisointi ja johtaminen virastossa

X

10.1 Hallinnonalan yhteistyöryhmä Tyrmä

X

11 Toimeenpano

11.1 Toimeenpanon vaiheistus & aikataulut

X

11.2 Toimeenpanon vastuut

X

11.3 IT-strategian ylläpito ja toteutumisen seuranta

X

12 Liitteet

Liite 1, X

Liite 2, X

Liite 3, X

**SOSIAALI- JA TERVEYSMINISTERIÖN SELVITYKSIÄ
SOCIAL- OCH HÄLSOVÅRDSMINISTERIETS RAPPORTER
REPORTS OF THE MINISTRY OF SOCIAL AFFAIRS AND HEALTH**

ISSN 1236-2115

- 2007: 1 Mikael Fogelholm, Olavi Paronen, Mari Miettinen. Liikunta – hyvinvointipoliittinen mahdollisuus. Suomalaisen terveystiliikunnan tila ja kehittyminen 2006.
ISBN 978-952-00-2232-7 (nid.)
ISBN 978-952-00-2233-4 (PDF)
- 2 Jussi Huttunen. Lääkkeiden kustannusvastaun ongelmat ja ehdotuksia ongelmien ratkaisemiseksi. Selvityshenkilön raportti. (Moniste)
ISBN 978-952-00-2237-2 (nid.)
ISBN 978-952-00-2238-9 (PDF)
- 3 Salme Kallinen-Kräkin, Tero Meltti. Sosiaalipalvelut toimiviksi. Sosiaalialan kehittämishankkeen arviointikierroksen raportti. (Moniste)
ISBN 978-952-00-2245-7 (nid.)
ISBN 978-952-00-2246-4 (PDF)
- 4 Simo Salminen, Riikka Ruotsala, Jarmo Vorne, Jorma Saari. Työturvallisuuslain toimeenpano työpaikoilla Selvitys uudistetun työturvallisuuslain vaikutuksista työpaikkojen turvallisuus-toimintaan.
ISBN 978-952-00-2247-1 (nid.)
ISBN 978-952-00-2248-8 (PDF)
- 5 Perhepäivähoidon kehittämisen suuntia. (Moniste)
ISBN 978-952-00-2255-6 (nid.)
ISBN 978-952-00-2139-9 (PDF)
- 6 Varhaiskasvatustutkimus ja varhaiskasvatuksen kansainvälinen kehitys. (Moniste)
ISBN 978-952-00-2259-4 (nid.)
ISBN 978-952-00-2260-0 (PDF)
- 7 Varhaiskasvatuksen henkilöstön koulutus ja osaaminen. Nykytila ja kehittämistarpeet. (Moniste)
ISBN 978-952-00-2261-7 (nid.)
ISBN 978-952-00-2262-4 (PDF)
- 8 Markku Lehto. Tie hyvään vanhuuteen. Vanhusten hoidon ja palvelujen linjat vuoteen 2015. (Moniste)
ISBN 978-952-00-2263-1 (nid.)
ISBN 978-952-00-2264-8 (PDF)
- 9 Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan tulossopimukset kaudelle 2004-2007. Tarkistusvuosi 2007. (Moniste)
ISBN 978-952-00-2265-5 (nid.)
ISBN 978-952-00-2266-2 (PDF)
- 10 Sosiaali- ja terveysministeriön toimintasuunnitelma vuodelle 2007. (Moniste)
ISBN 978-952-00-2267-9 (nid.)
ISBN 978-952-00-2268-6 (PDF)
- 11 Samapalkkaisuusohjelma. (Moniste)
ISBN 978-952-00-2273-0 (nid.)
ISBN 978-952-00-2274-7 (PDF)

- 2007: 12 Sosiaalihuollon kehittämistoiminnan arvioinnin loppuraportti. Toim. Jaana Kaakinen, Jarmo Nieminen, Jukka Ohtonen.
ISBN 978-952-00-2279-2 (nid.)
ISBN 978-952-00-2280-8 (PDF)
- 13 Varhaiskasvatuksen kehittämisen suuntaviivoja lähivuosille. Väliraportti varhaiskasvatuksen neuvottelukunnan työstä. (Moniste)
ISBN 978-952-00-2281-5 (nid.)
ISBN 978-952-00-2282-2 (PDF)
- 14 Annakaisa livari, Pekka Ruotsalainen. Suomen eTerveys -tiekartta. (Moniste)
ISBN 978-952-00-2283-9 (nid.)
ISBN 978-952-00-2284-6 (PDF)
- 15 Annakaisa livari, Pekka Ruotsalainen. eHealth roadmap - Finland. (Stencil)
ISBN 978-952-00-2285-3 (pb)
ISBN 978-952-00-2286-0 (PDF)
- 16 Opportunities to reconcile family and work. Ed. by Rolf Myhrman, Riitta Sääntti.
ISBN 978-952-00-2287-7 (pb)
ISBN 978-952-00-2288-4 (PDF)
- 17 Tomi Hussi, Guy Ahonen. Business-oriented maintenance of work ability. (Stencil)
ISBN 978-952-00-2289-1 (pb)
ISBN 978-952-00-2290-7 (PDF)
- 18 Anita Haataja. Viisikymppisten työllisten työssä jatkamista ennakoivat tekijät.
ISBN 978-952-00-2292-1 (nid.)
ISBN 978-952-00-2293-8 (PDF)
- 19 Sanna Parrila. Perhepäivähoidon ohjauksen kehitysvaihtoehtoja.
ISBN 978-952-00-2294-5 (nid.)
ISBN 978-952-00-2295-2 (PDF)
- 20 Elina Renko. "Alkoholinkäyttö ei ole yksityisasia". Alkoholiohjelmaan ja alkoholipolitiikkaan liittyvä lehdistökirjoittelu 2004-2006.
ISBN 978-952-00-2296-9 (nid.)
ISBN 978-952-00-2297-6 (PDF)
- 21 Nikotiinivalmisteiden seurantatyöryhmän muistio. (Moniste)
ISBN 978-952-00-2304-1 (nid.)
ISBN 978-952-00-2305-8 (PDF)
- 22 Leena Tamminen-Peter. Ergonomiaopetuksen kehittäminen sosiaali- ja terveydenhoitoalan oppilaitoksissa. (Julkaistaan ainoastaan verkossa www.stm.fi)
ISBN 978-952-00-2306-5 (PDF)
- 23 Sosiaali- ja terveysministeriön taloussääntö 1.3.2007.
ISBN 978-952-00-2315-7 (nid.)
ISBN 978-952-00-2316-4 (PDF)
- 24 Kansallisen terveydenhuollon hankkeen seurantaryhmän raportti. Vuoden 2006 toiminta. (Moniste)
ISBN 978-952-00-2321-8 (nid.)
ISBN 978-952-00-2322-5 (PDF)
- 25 Erityisryhmien asumisturvallisuuden parantaminen. (Moniste)
ISBN 978-952-00-2327-0 (nid.)
ISBN 978-952-00-2328-7 (PDF)

- 2007: 26 Markku Kuisma. Ensihoito- ja sairaankuljetuspalvelujen kehittäminen. Selvityshenkilön raportti.
ISBN 978-952-00-2332-4 (nid.)
ISBN 978-952-00-2333-1 (PDF)
- 27 Koko perhe kierteessä. Lähisuhdeväkivalta ja alkoholi.
ISBN 978-952-00-2342-3 (nid.)
ISBN 978-952-00-2343-0 (PDF)
- 28 Päivi Voutilainen, Eija Kattainen, Reija Heinola. Omaishoidon tuki sosiaalipalveluna. Selvitys omaishoidon tuesta ja sen vaihtelusta 1994-2006.
ISBN 978-952-00-2344-7 (nid.)
ISBN 978-952-00-2345-4 (PDF)
- 29 Terveysalan opettajan ammatillisen osaamisen ylläpitäminen ja kehittäminen. (Moniste)
ISBN 978-952-00-2352-2 (nid.)
ISBN 978-952-00-2353-9 (PDF)
- 30 Aila Kumpulainen. Kehitysvammapalvelut vuonna 2004.
ISBN 978-952-00-2356-0 (nid.)
ISBN 978-952-00-2357-7 (PDF)
- 31 Stefan Ehrstedt. Työelämän kehittämishankkeet ja –ohjelmat valituissa OECD-maissa sekä kansainvälisissä järjestöissä. (Moniste)
ISBN 978-952-00-2362-1 (nid.)
ISBN 978-952-00-2363-8 (PDF)
- 32 Samapalkkaisuusohjelman seurantar ryhmän (2006-2007) loppuraportti. (Moniste)
ISBN 978-952-00-2370-6 (nid.)
ISBN 978-952-00-2371-3 (PDF)
- 33 Lapsiasiavaltuutetun toimintakertomus vuodelta 2006.
ISBN 978-952-00-2374-4 (nid.)
ISBN 978-952-00-2375-1 (PDF)
- 34 Sairaanhoidovakuutuksen kehittäminen. Sairausvakuutuksen sairaanhoitovakuutuksen kehittämistyöryhmän muistio. (Moniste)
ISBN 978-952-00-2378-2 (nid.)
ISBN 978-952-00-2379-9 (PDF)
- 35 Palveluksessanne STM.
ISBN 978-952-00-2390-5 (nid.)
ISBN 978-952-00-2391-2 (PDF)
- 36 Mirja Willberg, Hannu Valtonen. Pohjoismaiden terveydenhuollon rahoitus- ja palvelujärjestelmien vertailu.
ISBN 978-952-00-2386-7 (nid.)
ISBN 978-952-00-2387-4 (PDF)
- 37 Mirja Willberg, Hannu Valtonen. Jämförelse av finansierings- och servicesystemen inom hälso- och sjukvården.
ISBN 978-952-00-2388-1 (inh.)
ISBN 978-952-00-2389-8 (PDF)
- 38 Raija Volk, Tuula Laukkanen. Palvelusetelin käyttö kunnissa.
ISBN 978-952-00-2390-4 (nid.)
ISBN 978-952-00-2391-1 (PDF)

- 2007: 39 Janne Jalava, Tuomas Ketola, Nina von Hertzen, Petri Virtanen. Tasa-arvoa edistävien EU-hankkeiden arviointi.
ISBN 978-952-00-2400-0 (nid.)
ISBN 978-952-00-2401-7 (PDF)
- 40 Anita Haataja, Ossi Korkeamäki, Tomi Kyyrä. Soviteltu työttömyysetuus: kohdentuminen, toimeentulo ja vaikutus työllistymiseen. (Moniste)
ISBN 978-952-00-2406-2 (nid.)
ISBN 978-952-00-2407-9 (PDF)
- 41 Maahanmuuttajien palvelut ja työllistyminen sosiaalialalle. (Moniste)
ISBN 978-952-00-2408-6 (nid.)
ISBN 978-952-00-2409-3 (PDF)
- 42 Suomen kansainvälisten lapseksiottamisasioiden lautakunta. Toimintakertomus 2006. (Moniste)
ISBN 978-952-00-2423-9 (nid.)
ISBN 978-952-00-2424-6 (PDF)
- 43 Nämnden för internationella adoptionsärenden i Finland. Verksamhetsberättelse 2006.
ISBN 978-952-00-2425-3 (inh.)
ISBN 978-952-00-2426-0 (PDF)
- 44 The Finnish Board of Inter-Country Adoption Affairs. Annual Report 2006.
ISBN 978-952-00-2427-7 (pb)
ISBN 978-952-00-2428-4 (PDF)
- 45 Apteekkityöryhmän muistio. (Moniste)
ISBN 978-952-00-2429-1 (nid.)
ISBN 978-952-00-2430-7 (PDF)
- 46 Lääkkeiden viitehintajärjestelmää selvittäneen työryhmän muistio. (Moniste)
ISBN 978-952-00-2431-4 (nid.)
ISBN 978-952-00-2432-1 (PDF)
- 47 Hannu Puolijoki, Anja Tuulonen. Erikoislääkäri- ja erikoishammaslääkärikoulutuksen arviointi.
ISBN 978-952-00-2433-8 (nid.)
ISBN 978-952-00-2434-5 (PDF)
- 48 Mikko Wennberg, Olli Oosi, Kaisa Alavuotunki, Sirpa Juutinen, Henrik Pekkala. Sosiaalialan kehittämishankkeen organisoinnin arviointi. Sosiaalialan kehittämishankkeen loppuarviointi. Osaraportti 1.
ISBN 978-952-00-2435-2 (nid.)
ISBN 978-952-00-2436-9 (PDF)
- 49 Jaakko Virkkunen, Yrjö Engeström, Reijo Miettinen. Sosiaalihuollon kehittämistoiminnan tulevaisuus. Projekteista konseptikehittämiseen.
ISBN 978-952-00-2437-6 (nid.)
ISBN 978-952-00-2438-3 (PDF)
- 50 Helena Seppänen. Asiakastietojen käsittely kuntoutusyhteistyössä. Opas kuntoutuksen asiakasyhteistyöryhmille
ISBN 978-952-00-2439-0 (nid.)
ISBN 978-952-00-2440-6 (PDF)

- 2007: 51 Kansallisen terveydenhuollon hankkeen seurantaryhmän raportti. Kevään 2007 toiminnasta. (Moniste)
ISBN 978-952-00-2441-3 (nid.)
ISBN 978-952-00-2442-0 (PDF)
- 52 Biopankit, yhteinen etu. Ihmisperäisten näytekokoelmien hyödyntämistä selvittäneen työryhmän loppuraportti. (Moniste)
ISBN 978-952-00-2448-2 (nid.)
ISBN 978-952-00-2449-9 (PDF)
- 53 Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan IT-strategia vuosille 2007-2011. (Moniste)
ISBN 978-952-00-2450-5 (nid.)
ISBN 978-952-00-2451-2 (PDF)
- 54 Sanna Parrila. Ryhmäperhepäivähoitoselvitys. (Moniste)
ISBN 978-952-00-2456-7 (nid.)
ISBN 978-952-00-2457-4 (PDF)

ISSN 1236-2115
ISBN 978-952-00- 2450-5 (nid.)
ISBN 978-952-00- 2451-2 (PDF)

Yliopistopaino
Helsinki 2007